

Hüseyin Məmmədov

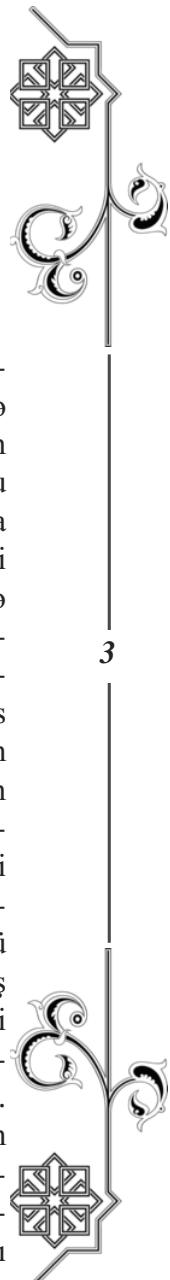
**XATIRƏLƏRİN
İZİ İLƏ**

Bakı-2021

Redaktor:
VAQİF İSAQOĞLU,
Yazıcı, şair, Prezident mükafatçısı

Hüseyin Məmmədov - “Xatirələrin izi ilə”,
Bakı 2021, “Maarif” nəşriyyatı, 140 səhifə

@H.Məmmədov

EŞQ PÜNHAN MƏCRADIR; NAMUS KİMİ QORUNUR

Yaradıcı şəxslər (hətta) xatirələrdə belə insan ami琳ə ciddi önəm verib, onların həyatını örnək şəkildə işıqlandırıblar. Elə istedadlı qələm sahibi Hüseyn Məmmədovun «Xatirələrin izi ilə» kitabında da biz bu ənənəvi hali aşkar sezirik. Müəllif adıçəkilən kitabda illərin qoynundan sısqa bulaqlar, qaynar çeşmələr kimi axıb gələn yaşantıları obrazlı şəkildə işıqlı xatirələrə siğışdırıb, həyat, tale və ömürlə əlaqəli ən incə məqamları oxucuya utana-utana ərməğan edib. Əsas etibarilə, burada mənalanan həyat kodeksi maraqlı nüans kimi diqqət çəkir və oxucu bu fundamental zərurətin altında nələrin yaşandığını, ümumiyyətlə, bir insanın hansı ilgimlardan keçib hansı məşəqqətlərdə necə bərkiməsini anlayır. Bu mənada, Hüseyn müəllim nostalji dövrün insanların və onların mübarizə cəhd'lərini müasir anlamda səciyyələndirib, eşq və həyat təlatümünü iki saf, məsum obrazda (Vüqar və Pərvanədə) geniş ehtiva edib, üstəlik, onları əhatə edən büllur niyyətli insanların - şəxsiyyət-müəllimlərin, dağ havası kimi ləngərli kənd adamlarının təmiz niyyətini qabarıq verib. Bu incə yanaşmada bizə xoş gələn odur ki, Hüseyn Məmmədov obrazlarının gündəlik məşğuliyyətini, həyata, insanlara və taleyə münasibətlərini, hətta kənd-səhər arasındaki uzaqlığı və (həm də) yaxınlığı

çoxkoloritli, səmimi və doğma hislərlə əhatələyib. Kitabda obrazlı səciyyə yaradan ən ümdə zəmin də elə bu və bu kimi nüanslardır.

İnsanlıq həmişə ən ümdə proses kimi ehtiva edib.

Bu gün də biz bu ali prinsipi vacib nüans kimi xarakterizə edirik. Hərə öz bacarığı həcmində insanlığa bir rəng qatır. Hüseyin Məmmədov da duyğulu və söz ehtiyatı zəngin bir yazıçı kimi bu ümdə işə öz sevgisini calayıb. Onun «Xatirələrin izi ilə» əsərində də insanlıq ən xarakterik obraz kimi səciyyələnib. Əsərdə (bəlli ki,) bir məktəbdə oxuyan, ilk anlardan bir-birlərini sevən, lakin bu abırılı eşqin vakuumunda acızanə çırpınan, sonradan da bu bakırə sevginin həsrəti ilə bir ömür tutuşan iki şəxsin (obrazın) bir qədər ürək yaxan, bir az da qələblərə duz səpən çətin və mənalı həyat yaşantları, (əslində) zamanla tarix, insanla zaman arasındakı uçurumlar, həyata təhrikədici təsirlər edən məşəqqətlər elə nizamlı şəkildə incələnib ki, oxucu özündə və yaddaşında qorxu deyil, bir növ, döyüşkənlilik ruhu, mübarizə cəhd'ləri aşılıyor. Bax, bu ümdə məsuliyyətə görə müəllifə təşəkkür düşür.

(Şübhəsiz) insan xatirələşəndən sonra kitablaşır. Adəmdən başlayan bu estafet bu gün də davam edir (və gələcək üçün də keçərlidir)... Açığı, istedadlı qələm sahibi Hüseyin Məmmədovun birnəfəsə oxuduğumuz «Xatirələrin izi ilə» kitabı da bir xatirə çələngidir - acı-şirin xatirələr işığına bulaşmış həyatı xarakterizə edən fundamental bir ehtiram duyğusudur. Müəllif (əsər boyu) surətləri necə var, elə xarakterizə edib - bir növ, onları nə boyundan uca göstərib, nə də dəyərindən aşağı minvala salıb. Məhz buna görə əsər oxular üçün gerçək bir ayna kimi səciyyələnir.

Biz bu əsəri bir ömür imtahani kimi də qələmə verə

bilərik. Çünkü həyat və taledə yaşananları kənar mənsubluq kimi səciyyələndirmək, o həyati, o taleyi olduğu rəngdə cilalamaq sözün həqiqi mənasında çox çətindir. Bəlli ki, buna görə Hüseyn müəllim bu əsəri heç də rahatlıqla yazmayıb.

Yaxın tariximizin insan-sevgi «qətlləri» bizi mütə-əssir edir. «Xatırələrin izi ilə» əsərinin süjet xəttində çırpınan bu nüans zahiri aləmlərdə insanın hansı məc-rada nə olduğu barədə də dürüst məlumat verir. Biz (fəlsəfi zəmində) insanı taledən gələn səs-səda kimi xarakterizə etmək istəsək də, tarix öz yaddaşını bu «güzəşt» hesabına zamanın axarına verə bilir və bəlkə də buna görə Hüseyn müəllim çap mərhələsində olan əsərinin əsas kateqorik mündəricəsini bu zəminə tuş salıb.

Əslində, əsərdəki mənəvi təsirlər bu «güzəşt»in bir eskizidir. Yaddaş mənbəyi kimi əks edən əsər əsasən isnan-sevgi «qətlləri» barədə obrazlı faktlar və hadisələr sıralayır. Bu yaddaş tablosunda duyğuda təzahür edən fəlsəfi hiss də var, ədəbi prosesə eyham vuran epik təsir də; həmçinin burada milli xarakterdə əks olunan vətəndaşlıq, ağrı və girdablara mənəvi ağırlıq verən insan meylləri də var və bu da faciə, dəhşət müstəvisidir. Müəllif bu qabarılq yanaşma ilə cə-miyyətin ictimai təzahürlərinə uyğun təsnifat verir, həyat tiplərini, bu israrda əks edən və iki şəxsi bir ömür boyu yandıran pünhan sevgiləri bəşəri statuslar kimi təqdim edir.

Yasti təpələri yüksək zirvə edən məsuliyyətdir. Hə-yatın, mühitin və şəraitin körpə çağlarında gizlicə «qətlə yetirdiyi», uğur və inkişafdan qoymuş sevgi də bir məsuliyyət olaraq o «dərdə» mübtəla olanları (həm də Vüqar və Pərvənəni) bu müstəvidə gələcəyə daşı-

maq üçün özündə güc tapmadı. Bu anlamda, oxucunu ictimai-zəruri kodeksə tuş sala bilmək çətin prosesdir. Bəzən elə hallar olur ki, yaradıcı şəxs rəğbət qazanmaq üçün dinamik səciyyə verən həyat zərurətlərinə fərqli yön verir. Daha dəqiqi, həyatın tale parametrlərinə geniş diqqət çəkməklə bu əhatədə bir test-yanaşma aparmaq israrı güdür. Şübhəsiz, Hüseyin Məmmədovun “Xatırələrin izi ilə” əsərində də fikir bu mümkün-zəruri məqsədlə səciyyələnir. Hər halda, əsər labüb bir formada qəlblərə təsir edir və oxucu orada özünü, öz həyat surətini aşkar görür.

6

Kitab azsəhifəli olsa da, əslində, mahiyyətcə çox böyük mətləblərə işaret vurur, heç şübhəsiz, hər kəsin stolüstü güc mənbəyinə, həyat enerjisiniə çevriləcək epik sanbala malikdir. Çünkü burada eşq pünhan məcralarda axtarılır, lakin onun üzdə görünən surəti ana, səcdəgah və namus kimi qorunur. Hüseyin müəllimi (müəllif olaraq) alqışa bükən amillərdən biri də budur.

Hikmət Məlikzadə

XATIRƏLƏRİN İZİ İLƏ...

May ayının axırları idi. Məktəbdə son zəng olacaqdı. Havalara isti keçirdi. Gədəbəy dağlıq ərazi olmasına baxmayaraq havanın birdən-birə bu qədər isti olacağını gözləmirdilər. Kənd camaatı yaylağa köcmək üçün tədarük göründü. Alaçıq qurmaq üçün bütün həzirlıqlar görülürdü. Kəndin mal-qarası məcburən yaylağa getməli idi. Hər tərəf kolxozun əkin-səpin yeri olduğu üçün yaylağa köcmək məcburi idi. Ancaq kəndin yaylaq yeri çox mənzərəli, axarlı-baxarlı bir yerdə idi. Bir yanında mavi gözlü Göyçə gölü, onunla üz-üzə dayanan başı qarlı Murğuz dağı dayanırdı. Göyçə gölündən, Murğuz dağından gələn meh sanki insan ömrünə yeni bir nəfəs verirdi.

Mikayıl kişi də ömür-gün yoldaşı Nazdı xanımla yaylaqda idilər. Vüqar hər həftə onlara baş çəkmək üçün Murğuz dağı ilə üz-üzə olan Keçəl dağa gedirdi. Keçəl dağdan ilin bütün fəsillərində başı qarlı olan Murğuz dağını və Göyçə gölünü seyr etmək olurdu. Beləliklə, bir ay yarıımı o dağlarda keçirən Vüqar atası Mikayıl kişiye bildirdi ki, mən kəndə qayıtmaq istəyirəm. Mikayıl kişi bildirdi ki, ay oğul, kənd istidir, otur bu sərin yerdə, mənə kömək ol. Az qalıb, on-on beş günə birlikdə qayıdırıq. Vüqar çəkinə-çəkinə ürəyini atasına açdı: - Ay ata, istəyirəm şəhadətnaməni məktəbdən götürüb Bakıya - Cavanşir əminin yanına gedim.

Mikayıl kişi Vüqarın üzünə baxıb soruşdu ki, bu fikri sənin başına kim salıb, ay oğul? Deyilən sözlərə fikir vermə. Sən məktəbi öz kəndimizdə oxu qurtar. Bütün müəllimlər də səndən razılıq edir. Deyirlər,

Vüqar bütün fənlərdən yaxşıdır.

Vüqar isə təkid edirdi...

Avqust ayının sonları idi. Hamı yaylaqdan kəndə qayıtmışdı. Kənddə canlanma vardı. Müəllimlər də məktəblərdə işə başlamışdı. Hərə öz sinif otaqlarına əl gəzdirirdi. Məktəb kitabxanasına yeni dərs ili üçün dərsliklər götürilmişdi. Şagirdlər əllərindeki siyahını kitabxanaçıya verir, o da kitabları yiğib, pulunu alıb verirdi. Hacılar məktəbi tam orta məktəb olduğuna görə qonşu kənddən səkkizinci sinifi qurtarmış uşaqlar da tam orta təhsil almaq üçün bu məktəbə gəlirdilər.

Sentyabr ayının ilk günü idi. Vüqarla səkkiz il bir yerdə oxuyan uşaqlardan demək olar ki, çoxu məktəbdən çıxmışdı. Qonşu kənddən gələn uşaqlarla birlikdə bir doqquzuncu sinif düzəldi. Məktəbin direktoru Şahniyar müəllim yeni dərs ilinin başlanması münasibətilə şagirdləri təbrik etdi. Təbrikdən sonra sinif rəhbərlərini təqdim etdi: "Sinif rəhbəriniz təcrübəli riyaziyyat müəllimi Baxşəli müəllim olacaq". Baxşəli müəllim bildirdi ki, mən sizə sinif rəhbərliyindən əlavə üç fəndən dərs keçəcəm. O, bu sözləri deyəndən sonra əlavə etdi ki, çalışın, "qara dəftərimə" adınız düşməsin. Onun dediyi sözləri uşaqlar aşağı siniflərdən bilirdi. Ona görə də bu sözləri həmişə xatırlayırdılar. O, dərs keçən vaxt heç kim səs salmazdı. Hamı onun dərsini diqqətlə dinləyərdi. Beləliklə, doqquzuncu sinfin birinci yarımlı ilini başa vurub, qış tətilinə çıxdılar. Vüqar qış tətilində Bakıya - əmisi Cavanşirin yanına gəlmişdi. Bir neçə gün Bakıda qalandan sonra yenə doğma kəndinə qayıtdı.

Tətil başa çatdı, dərslər başladı. Günlər bir-birini əvəz edirdi. Vüqar kəndin kitabxanasından bədii kitablar götürüb oxuyurdu. Oxuduğu kitabların çoxu məhəbbət dastanları idi. O dastanları oxuduqca öz içində

qaynayan, coşan məhəbbətini yaşayırıdı. O an gözaltısı gözləri öündə canlanırdı. Ancaq Vüqarın bu məhəbbətindən heç kimin xəbəri yox idi. Dərsdən gələndən sonra yarıciddi, yarızarafat anası Nazdı xanıma ürəyini açdı. Nazdı ana: - Ay oğul, hələ bir məktəbi qurtar, instituta daxil ol, sonra bu arzunu atana deyərəm. Hələ uşaqsan. Nazdı ananın bu sözləri Vüqarı çox uzaqlara apardı. - Yox, belə olmaz. Utanmaqdan keçib, sabah Pərvanəyə hər şeyi açıb söyləyəcəm.

Vüqar səhər məktəbə gedəndə utandığından Pərvanəyə heç bir kəlmə də olsa deyə bilmədi. Evə gələndən sonra oxuduğu dastanlardakı şeirlərdən bir neçəsini seçib, bir vərəqə yazıb kitabın arasına qoydu, öz-özünə danişa-danişa qərara aldı ki, sabah dərsdən sonra Pərvanəyə verəcəyəm.

Vüqar çox fikirləşəndən sonra belə qərara gəldi ki, qızı sözünü desin. O da bilsin ki, mən onu sevirəm. Dərs başa çatdı. Uşaqlar evlərinə getmək üçün tələsirdi. Vüqar Pərvanəyə yaxınlaşıb dilləndi:

- Ay Pərvanə, bu kitab sənindir, - deyəndə qız dikindi. Vüqar yazdığı məktubu kitabın arasına qoymuşdu. Pərvanə kitabı götürüb uşaqlara çatmaq üçün qaçıdı. Vüqar olduqca həyəcanlı idi. Fikirləşirdi ki, Pərvanə görəsən nə cavab verəcək. Səhər Pərvanə məktəbə əvvəlki günlərdən lap tez gəlmişdi. Vüqar sinifə daxil olanda Pərvanə dedi:

- Ay Vüqar, sən kitabını götür.

Vüqar utancaq Pərvanədən soruşdu:

- Nə deyirsən, razısan?

- Vüqar, orada qeyd etmişəm, xahiş edirəm məktub yazma.

- Nə üçün?

- Birdən müəllimlərin, yaxud uşaqlardan kiminsə

əlinə düşər. Nə sözün olsa, özümə de.

- Lap yaxşı, Pərvanə. Oldu, məktub yazmaram.

Vüqar dərsdən sonra arxa partada oturub Pərvanənin yazdığı məktubu oxumağa başladı. Vüqar məktubu oxuduqca üzünə gah təbəssüm qonur, gah da başqa rəng alırdı. Pərvanə yazmışdı: "Vüqar, hələ mən eşqməhəbbət, sevgi haqqında heç nə fikirləşməmişəm. Ukraynanın Odessa şəhərinə ali təhsil almaq üçün gedəcəm. Sağ ol. Xahiş edirəm mənə məktub yazma".

Vüqar həmin gündən Pərvanəyə məktub yazmadı, ancaq dərsarası, dərsdən sonra söhbət edirdilər.

Günlərin bir günü dərsdən sonra Pərvanə ilə sinifdə oturub söhbət edirdilər. Birdən ədəbiyyat müəllimi Məhərrəm müəllim sınıfə daxil oldu. Salam verib, gülümsəyərək geri qayıtdı.

Bir neçə gündən sonra Məhərrəm müəllim dərsdən sonra Vüqarı yanına çağırıb dedi:

- Mənə düzünü de görüm, Pərvanəni həqiqi sevirsən?

Vüqar utanaraq dilləndi:

- Bəli.

- Ay Vüqar, lap yaxşı. Elə onların da ailəsi yaxşı ailədir. Əgər razı olsan Pərvanənin atası Ziyad kişi ilə söhbət edim. Onun ağızını arayım.

- Məhərrəm müəllim, hələlik heç nə deməyin. Hələ Ziyad kişiyə demək tezdir. Bir müddət gözləyək. Ona görə ki, Pərvanə razılıq vermir. Deyir ki, Ukraynanın Odessa şəhərinə oxumağa gedəcəm.

Məhərrəm müəllim gülümsəyərək dedi:

- Ay Vüqar, o, rus dilini bilir ki, Odessaya oxumağa gedir?! Sən elə şeylərə inanma. Bircə sən "hə" de, mən Ziyad kişinin ağızını arayım, görün atasının fikri nədir.

- Məhərrəm müəllim, onda siz özünüz bilərsiniz. Məsləhət sizindir. Necə məsləhətdir, elə də edin.

- Həəə! Bax bu başqa məsələ. Ziyad kişini görəndə söhbət edərəm, sonra nəticəsini sənə danışaram.

Vüqar utana-utana:

- Cox sağ olun, müəllim.

- Ay Vüqar, sən özün gözəl bilirsən ki, mən sənin xətrini çox istəyirəm.

- Cox sağ olun, Məhərrəm müəllim, - deyib ayrılməq istəyəndə, Məhərrəm müəllimin yadına nəsə düşdü:

- Ay Vüqar, bu işdən Mikayıl kişinin xəbəri varmı?

- Bilmirəm, atam bilir, ya yox. Ancaq anama demisəm. Anam bilir.

- Hə, başa düşdüm. Uşaqlar adətən sözlərini atalarına yox, analarına deyirlər. Ana da oğul-ata arasında vasitəçi olur. Mən inanıram ki, Nazdı bacı Mikayıl kişiyə çoxdan deyib. Demək olar ki, bu işdən Mikayıl kişinin də xəbəri var.

- Bilmirəm, Məhərrəm müəllim.

- Mikayıl kişini də görəndə söz ataram. Görüm nə deyir. Kişi razıdır, ya yox. Sən də balaca uşaq deyilsən, başını yuxarı qaldır, özünü kişi kimi apar. Niyə utanırsan, kimdən utanırsan?

Məhərrəm müəllimin bu sözlərindən sonra Vüqar ürəyində dedi ki, müəllim düz deyir də.

Vüqar bu gün məktəbdən evə gec qayıtmışdı. Nazdı ana:

- Hardasan bu vaxta qədər, a bala? Acıdan öldün.

Gəl çörək ye.

- Ay ana, bu gün məşğələmiz var idi, ona görə gec gəldim. İmtahanlara hazırlıqla əlaqədar bu gündən həftənin dörd günü məşğələ olacaq. Məşğələ olan günlər

gec gələcəm.

Vüqar çörək yeyə-yeyə yariciddi, yarızarafat Nazdı anadan soruşdu:

- Ay ana, sənə dediyimi atama demisənmi?
- Nəyi, a bala?
- Ziyadın qızınızı. Atam nə deyir, razıdırımı?
- Ay oğlum, çoxdan demişəm. Ancaq atan bir söz demədi.
- Həəə! Deməli, bu işdən atamın xəbəri var. Qaldı bir məsələ, atam razıdır, ya yox.

Səhər dərsə gedəndə Məhərrəm müəllimlə görüşüb sinifə keçdi. Sinif rəhbəri Baxşeli müəllim həmişə olduğu kimi sinifin davamiyyətini yoxlayıb, “Cəbr”dən dərsə başladı. Dərs keçilmiş dərslərin təkrarı idi. Bir neçə şagirddən sual-cavab edəndən sonra imtahana hazırlıqla bağlı danışdı. Zəng vuruldu. İkinci dərs Məhərrəm müəllimin ədəbiyyat dərsi idi. Bir neçə şagirddən dərsi soruşandan sonra dedi ki, “Ədəbiyyat müntəxabatı” kitablarınızı açın. Kitabdakı obrazları şagirdlər arasında bölüb, ifadəli oxu formasında səhnəcik düzəltdi. Vüqarla Pərvanəyə isə elə surətlər vermişdi ki, bu, Vüqarın ürəyincə oldu, amma yenə də utan-utana oxuyurdu. Məhərrəm müəllim heç nədən xəbərsiz kimi dilləndi ki, ay Vüqar, belə rol aparmaq olmaz. Yenidən oxu həmin hissəni. Ürəkdən oxu, özünü bir anlıq o obrazdakı surətin yerində hiss et. Vüqar bir anlığa sanki yuxudan oyanmış kimi oldu, bir gün əvvəl Məhərrəm müəllimin dediyi sözlər qulaqlarında səsləndi. Vüqar öz sözlərini daha yaxşı oxudu. Məhərrəm müəllimin xoşuna gəldi:

- Hə, bax bu başqa məsələ. Kişi gərək oxuduğu obrazı elə canlandırınsın ki, hər şey təbii alınsın. Hər birinizə aiddir. Çalışın özünüzü hər zaman o obrazdakı

kimi aparmağa nail olasınız. Çox xoşuma gəldi. Dərsdən sonra səninlə işim var. Mənə dəyərsən.

- Oldu, müəllim.

Dərsdən sonra Məhərrəm müəllimlə boş siniflərdən birində oturub söhbət etdirilər. Məhərrəm müəllim gülümşəyərək dilləndi:

- Həəə! De görüm xoşuna gəldi? Bunu sənə görə təşkil etdim. Eh... ay Vüqar, sən də ki utana-utana oxu-yursan. Mən sənə o obrazı əsl kişi obrazı kimi verdim. Sən də elə oxuyurdun, ancaq mənim sözündən sonra oxuduğun xoşuma gəldi. Çox yaxşı oxudun.

Vüqar Məhərrəm müəllime öz dərin təşəkkürünü bildirdi və dedi:

- Məhərrəm müəllim, atamın da xəbəri var. Anamdan soruşanda bildirdi ki, atana çoxdan demişəm. Ancaq atam bir kəlmə də olsa söz deməyib.

- Ay Vüqar, sənin işin olmasın, hər iki tərəfi mən razı salacam. Belə işlərdə təcrübəm çoxdur. Elə birinci Ziyad kişi ilə söhbət edim. Görüm onun fikri nədir? Dərslər başa çatana qədər sənin işini düzüb qoşacam.

Məhərrəm müəllimin bu sözündən sonra Vüqarın üzündə bir təbəssüm göründü:

- Çox sağ olun, müəllim. Sizə çox əziyyət verirəm. Mən sizin bu yaxışlığınızın əvəzini necə qaytaracam, onu bilmirəm.

- Bu nə sözdür deyirsən, ay Vüqar? Mən səndən gözləməzdim. Sən özün yaxşı bilirsən ki, bir müəllim kimi səni çox istəyirəm. Sənə bir əhvalat danışım, diqqətlə qulaq as. Mən bir neçə il əvvəl təyinatla bu məktəbə gələndə Sabirlə çox yaxşı münasibətim olub.

- Hansı Sabirlə, Məhərrəm müəllim?

- Qasım müəllimin oğlu Sabiri deyirəm. Mən ona bir il, onuncu sinifdə dərs demişəm. O da özünə görə

hörmət qazanıb. Mən onu heç vaxt unutmuram. Nə vaxt o, kəndə gəlir, mənimlə görüşmədən getmir. Ona görə o da mənim ürəyimdə yuva qurub.

Sən ikinci şagirdimsən ki, sənin də ürəyimdə öz yerin var. Bu sevgini, hörməti sən özün qazanmışan. Çalış bundan sonra da həmişə belə olasan. De görüm, bu il nişan olacaq, ya yox?

- Məhərrəm müəllim, mən heç nə deyə bilmərəm. Hər şey sizdən asılıdır.

- Ay Vüqar, onda Mikayıl kişini görüm, söhbət edim. Bu yayda insallah nişanlanın. Məktəb açılanda mən səni təbrik edim, - deyib əlini Vüqarın kürəyinə vurdu.

- İňşallah!

Məhərrəm müəllim Mikayıl kişini görəndə:

14

- Ömi oğlu, mən biləsi sənin də xəbərin var. Vüqarla da söhbət etmişəm. O, Ziyadın qızı Pərvanəni istəyir. Nazdı bacını da götür get Ziyadın evinə, ağzını ara. Gör nə deyirlər. Əgər razı olsanız, mən də gedərəm.

Mikayıl kişi üzünü Məhərrəm müəllimə tutub dedi:

- Nazdı bacın mənə deyib, xəbərim var. Ancaq hər ikisi də məktəblidir. Məktəblərini qurtarsınlar, mən raziyam.

Məhərrəm müəllim bu xəbəri səhəri gün Vüqara dedi:

- Dünən Mikayıl kişi ilə söhbət etdik. Dedi, mən raziyam. Məktəbi bitirsinlər, nişanlayaram. İndi qaldı Ziyad kişi. Evə gedəndə yolumu onların yanından salaram. Evdə olsa hər şey yaxşı olacaq - deyib, Məhərrəm müəllim bayırı çıxdı. - Ay Vüqar, indi dərsim var, dərsə gedirəm. Sənə söz verirəm, bu həftə sənin işini

düzüb-qoşacam.

Günlər bir göz qırpmında ötüb keçirdi. Dərslər qurtardı. Məktəbin dəhlizində yuxarı siniflərin imtahan cədvəli vurulmuşdu. Doqquzuncu sinifdə cəmi üç imtahan vardi. Həmin imtahanlar da iyun ayının axırıncı həftəsi idi. Günlər Vüqar üçün darıxdırıcı görünürdü. Bir aya yaxın Pərvanəni görə bilməyəcəkdi.

Yaylaq mövsümü başlamışdı. Camaat, el yaylağa həzırlaşırdı. Mikayıł kişi də yaylaq üçün hazırlıq işindəydi. Vüqar da bəzi işlərdə atasına kömək edirdi. Camaat mal-qarasını qabağına qatıb otara-otara yaylağa gedirdi. Alaçıqlar qurulur, yaylağın gözəllikləri insanları valeh edirdi. Kəndin ağsaqqalları, ağbirçəkləri yaylaqda idi. Neft lampasının işığında gecənin bir vaxtına qədər ağsaqqalların söhbətinə qulaq asmaq maraqlı idi. Vüqar bir neçə gün yaylaqda qalandan sonra atasına dedi:

- Mən kəndə gedirəm.

Mikayıł kişi oğluna dedi ki, ay oğul, bir neçə gün də qal, mənə kömək et. Hələ imtahanlarına 15 gün qalib. Gedəndə elə get, həm də imtahanlarını verəsən.

O, atasının dedikləri ilə razılaşdı. İmtahana bir həftə qalmış kəndə gəldi. Vüqar kəndə çatanda toran düşmüdü.

Səhəri gün Vüqar kəndə çıxdı. Kənddə heç kimlə görüşüb söhbət edə bilmədi. Darıxdırıcı bir həyat yaşıyındı. Arabir imtahan olan fənlərdən kitabı vərəqləyib nə isə yadına salırdı. Artıq səhər imtahan idi. İmtahanların üçü də yazılı idi. Vüqar imtahan günü məktəbə tezdən getdi ki, Pərvanəni görüb söhbət etsin. Pərvanə də məktəbə tez gəlmışdı. Onlar siniflərin birinə çəkilib məhəbbət dolu baxışlarla doyunca söhbət etdilər. İmtahanları verib, bir neçə gün də kənddə qalan

Vüqar eşitdi ki, Pərvanə yaylağa gedəcək. Onunla yaylağa getmək üçün hazırlaşan Vüqarın sinif yoldaşı Sənan dedi ki, Pərvanə dünən axşam yaylağa gedib.

Bu xəbərdən Vüqarın əhvalı pozuldu.

Sənan Pərvanənin bir neçə gün yaylaqda qalacağını, anası Sona xalanın kəndə qayıdacağını da Vüqara dedi.

Sona xala kəndə gələndən bir neçə gün sonra Vüqar yaylağa getdi. Mikayıl kişi:

- Ay oğul, bir neçə günlüyü kəndə gedirəm, görüm arıların vəziyyəti necədir.

- Ay ata, arılar işləyirdi, ancaq bilmədim doğrudan işləyir, yoxsa yalandan.

Mikayıl kişi tezdən hava sərin ikən atı yəhərləyib yola düşdü. Kənddə işlərini sahmanlayıb, on gündən sonra yaylağa qayıtdı. Vüqara dedi ki, kəndə getmək istəyirsənsə get. Evimizin yan-yörəsinin otunu yavaş-yavaş biç. Vaxt daralır. On-on beş günə kəndə qayıdırıq.

Vüqar kəndə gəlib, dəryazına tapdaq vurub, ot biçininə başladı. Havanın isti keçdiyinə görə biçini sübh tezdən, bir də axşam sərini edirdi. Vüqar on günə evin ətrafindakı biçənək sahəsini biçib qurtardı.

Vüqar Nazdı anaya bildirdi ki, sinif yoldaşım Sənanın yanına gedirəm.

- A bala, bu istidə niyə ora gedirsən?

- İşim var, ay ana.

- Başına dolanım, çoxdandı görmürsən, get görüş.

Vüqar gülə-gülə dedi:

- Düz deyirsən, ay ana, gedim gəlinini görüm, gəlim.

Nazdı ana əlini oğlunun ciyininə qoyub:

- Yaxşı yol, bizdən də salam de!

Vüqar üç kilometr məsafəni istidə piyada getməli

oldu. Sinif yoldaşı Sənanla görüşüb Pərvanəyə yazdığını məktubu ona verib dedi ki, xahiş edirəm bu məktubu Pərvanəyə çatdır. Sənan dedi ki, uşaq göndərim gəlsin bizi.

Vüqar Sənanın üzünə baxdı:

- Bunu edə bilərsən, ay Sənan?
- Gəl bu ağacın kölgəsində oturub çay içək. Bacım gedib çağırmağa.

Aradan bir neçə dəqiqə keçəndən sonra Pərvanə gəldi. Pərvanə salam verib içəri keçmək istəyəndə, Sənan gülə-gülə ona dedi ki, evdə heç kim yoxdur. Səni Vüqar çağırıb.

Pərvanə onun dediklərini təsdiqlədi:

- Mən sizi görəndə başa düşdüm.

Vüqar dedi:

- Gəl əyləş, bir stekan çay içək.

Pərvanə etiraz etdi:

- Yox, ay Vüqar. Kimsə burada bizi br yerdə görər.

Sonra kəndin ağızından qurtara bilmərik.

Vüqar razılaşdı:

- Pərvanə, onda bu məktubu götür. Oxu, cavabını Sənanla mənə göndər.

Pərvanə razılaşmadı:

- Ay Vüqar, sənə dedim axı məktub yazma, yenə deyirəm, cavab yazmayacam.

Məktəbdə dərslərin açılmasına iki həftədən də az vaxt qalmışdı. Mikayıł kişi Vüqara xəbər göndərmmişdi ki, gəlib köçə kömək etsin. Vüqar sübh tezdən atı yə-hərləyib yaylağa yola düşdü. Mikayıł kişi hər şeyi yer-bəyer edib yaylaqdan kəndə köçdülər.

Yaylaqdan bir neçə gün idi ki, gəlmışdılər. Pərvanənin anası Sona xala onlara qonaq gəlmışdı. Oturub şirin-şirin söhbət edirdilər. Nazdı ana durub samovar

çayından süzüb masanın üstünə qoyub, üzünü Mikayıl kişiyə tutub:

- A kişi, dur arılarına bax, gör bir şey varmı. Əziz qonağımız gəlib. Çayını şirni ilə içsin.

Mikayıl kişi körüyə od salıb, torunu başına keçirib, bir ramka çıxarıb Nazdı anaya verdi.

Nazdı ana ramkanın yarısını doğrayıb süfrəyə qoydu. Sonra bir boşqab təzə nehrə yağı, bir kasa da camış qaymağı gətirdi. Sona xala üzünü Nazdı anaya tutub dedi ki, bunlar lazım deyil. Bu bal nəyə desən dəyər. Dadından bildim, təmiz baldı.

Mikayıl kişi ilə Nazdı ana fürsəti əldən verməyib Vüqar və Pərvanənin məhəbbətindən söz açdılar. Sona xala çay içə-içə:

- Allah xeyir versin. Əsas odur onların özləri razı olsunlar, - deyərək ayağa durdu. Sona xala minnətdarlıq edərək Mikayıl kişi ilə səhbət edə-edə həyətə düşdülər. Sona xala Mikayıl kişi ilə sağollaşıb evinə qayıtdı.

Həmin gün Vüqar evdə yox idi. Nazdı ana sevincini bölüşmək üçün oğlunun gəlişini səbrsizliklə gözləyirdi. Öz-özünə deyirdi: “Vüqar gələn kimi bu şad xəbəri ona deyəcəm”.

Hava qaralıb, toran düşəndə Vüqar evə gəlmışdı. Nazdı ana onu gülə-gülə qarşıladı:

- Muştuluğumu ver, sənə şad xəbər deyim.

Vüqar bir anlıq yerində donub qaldı. Görəsən nə olub, nə şad xəbərdi?

Vüqar üzünü anasına tutub:

- Muştuluğun məndə. De görüm nə şad xəbərdi?

Nazdı ananın üzünə təbəssüm qondu:

- Ay oğul, bu gün Sona bizə gəlmışdı. Oturub xeyli səhbət etdik. Atan da sizin məsələnizi ona dedi. Sona

bacı etiraz etmədi. Dedi ki, onlar bir-birini istəyirsə, Allah xeyir versin.

Vüqar ayağa duraraq onu qucaqlayıb üz-gözündən öpüb, bağırna basdı. Sonra da ürəyində fikirləşdi ki, kaş bu gün evdə olaydım.

Günlər çox ləng gedirdi. Məktəbdə dərslərin başlanmasına az vaxt qalmışdı. Hər gün bir gözəl xatirə ilə yaddaşlara həkk olurdu. Günlər, aylar elə keçirdi heç hiss olunmurdu. Buraxılış sinfi olduğuna görə müəllimlər də onlara o qədər fikir vermirdilər. Beləliklə, sentyabr ayı başa çatdı. Demək olar ki, müəllim-sağird arasında çox gözəl doğmaliq, mehribançılıqvardı. Bu mehribançılığın təməlini Məhərrəm müəllim qoymuşdu. Məhərrəm müəllim onunculara bir doğmaliq, atalıq qayğısı göstərirdi. Bir gün Məhərrəm müəllim dərsdən sonra Vüqarı saxlayıb dedi:

- Vüqar, təzə nə xəbər var?
- Hər şey yaxşıdır, Məhərrəm müəllim. Sona xala bir-iki ay olar gəlmişdi bizə. Danışıb barışıblar.

- Nə gözəl xəbərdir. Mən də təbrik edirəm. Ziyad kişini nə vaxt görsəm, onun özü ilə mən də söhbət edərəm. Elə buna görə saxlamışdım səni. Oxumağına fikir ver. Get hazırlaş. Sağollaşıb, ayrıldılar.

Günlər bir-birini əvəzləyirdi. Beləliklə, birinci yarımlı başa çatdı. İkinci yarımillik dərs cədvəlində dəyişiklik edilmişdi. İmtahan olan fənlərdən məşğələlər salınmışdı. Dərsdən sonra şagirdlər məşğələlərə qalındı. Məhərrəm müəllim həmişə olduğu kimi, bu dəfə də ədəbiyyatdan sərbəst mövzuya üstünlük vermişdi. Məhərrəm müəllimin bu istəyi Vüqarın ürəyincə olmuşdu.

May ayının 24-ü idi. Son zəng. Onuncuların üzündə həm sevinc, həm də qüssə-qəm görünürdü. Axı onlar

doğma məktəblərindən onlara dərs deyən sevimli müəllimlərindən ayrıılırdılar.

İmtahan başlayanda məktəbin direktoru, dərs hissə müdürü, sinif rəhbəri və bir neçə müəllim çıxış etdirilər. Onlar çıkışlarında məzunlara qarşidakı imtahanlarda uğurlar arzuladılar. İlk imtahan ədəbiyyatdan yazılı idi. Məhərrəm müəllimdən başqa beş nəfər nəzarətçi müəllim də iştirak edirdi. Şagirdlər öz yerlərində oturub məktəbin direktoru Şahniyar Süleymanovu gözləyirdilər. Direktor əlində üç məktub sinifə daxil oldu. Məzunlar onu ayaq üstə qarşıladılar.

Şahniyar müəllim məzunları salamlayıb, onlara müvəffəqiyyətlər arzulayıb, məktubları Məhərrəm müəllimə verdi. Arxa sıradə oturan müəllimlərdən ikisi lövhənin qabağına çıxıb məktubları açıb yazı taxtasına yaxınlaştı. Hər müəllim bir variant üzrə mövzuları yazı lövhəsinə yazdı. Hər variantda üçüncü mövzu sərbəst idi. Məhərrəm müəllimin dediyi sözlər Vüqarın yadına düşdü. Vüqar variantı üzrə sərbəst mövzunu yazmağa başladı. Pərvanə isə Cəfər Cabbarlinin “Almaz” pyesində Almaz və Mirzə Səməndər surətlərinin müqayisəli təhlilini yazmağa başladı.

Vüqar yazısını birinci qurtarıb, masanın üstünə qoyub çölə çıxdı. Pərvanə hələ yazırırdı. Vüqar özü yaxşı biliirdi ki, Pərvanə bu mövzunu yaza bilməyəcək.

Məhərrəm müəllim Pərvanənin yazısına baxıb başını buladı. Vüqar Məhərrəm müəllimə yaxınlaşıb xahiş etdi ki, icazə verin ona kömək edim.

- Ay Vüqar, bu mümkün deyil.
- Bəs, necə olacaq? Nə isə etmək mümkündürmü?
- Bu gün yox. Sabah saat 9-dan sonra gəlsin, direktordan xahiş edək, təzədən yazsın.
- Məhərrəm müəllim, bu gün yazılar yoxlanıb, qiy-

mətlər deyiləcəkmi?

- Bəli, bu gün hamınızın yazısı yoxlanıb, qiymətlər deyiləcək.

Akif müəllim əlində vərəqə bayırə çıxıb, qiymətləri oxudu. Sınıfdə altı nəfər əla və yaxşı qiymət almışdı. Dörd nəfər isə qeyri-kafî qiymət almışdı. Onlar payız imtahanına qaldılar.

Vüqar dözməyib Məhərrəm müəllimi bayırə çağırıb dedi ki, Akif müəllim deyir dörd nəfər payız imtahanına qaldı.

- Ay Vüqar, sən narahat olma, dediyim kimi saat doqquzdan sonra gəlsin. Sən özün də gəl, kömək et, tez yəzsin.

- Oldu, çox sağ olun, Məhərrəm müəllim.

Pərvanə və üç nəfər səhər saat doqquzda məktəbdə idilər. Məhərrəm müəllim əlində bir neçə vərəqə sınıfə daxil oldu.

- Uşaqlar, bir az cəld yazın. Nə lazım olsa, Vüqar-dan soruşa bilərsiniz. Diqqətli olun, düz yazın. Bir daha təkrar olmayıacaq.

Vüqar uşaqlara kömək edərək yazılarını yazdırıb, vərəqləri Məhərrəm müəllimə verdi. Bir neçə dəqiqə-dən sonra Məhərrəm müəllim yazıları yoxlayıb, qiymətləri elan edib dedi ki, gedə bilərsiniz.

Növbəti imtahan iki gündən sonra idi.

İmtahanlar başa çatdı. Məzun olan oğlanlar pul yiğib bir quzu və başqa ərzaqlar alıb onlara daha yaxın münasibətdə olan müəllimlərlə birlikdə Turşsu bulağında oturub, yeyib-içəndən sonra ayrıldılar. On gün sonra attestatlar verilirdi. Vüqar attestatını götürüb ali məktəbə tələb olan sənədlərini yiğib Bakı şəhərinə getdi. O, sənədlərini V.İ.Lenin adına APİ-nin filologiya fakültəsinə verdi. Vüqar imtahanların üçünü müvəffə-

qiyyətlə versə də xarici dil imtahanından keçə bilmədi.

Utandığından kəndə qayıtmaq istəməyən Vüqar sənədlərini Bakı Energetika Texnikumuna verdi. İmtahanlardan yaxşı qiymət alıb qəbul oldu.

Vüqar qəbuldan sonra kəndə qayıdır. Məhərrəm müəllimlə görüşmək üçün Kilsəli kəndinə gedir. Məhərrəm müəllim evdə olmadığı üçün Vüqar dilxor olur. O, evə qayıdanda sinif yoldaşı Sənanı görür. Bir-birindən hal-əhval tutub görüşürlər. Vüqar Pərvanəni sorusur.

Sənan:

- Pərvanə kənddədir. Bir az tez gəlsəydin, bizdə görərdin. Çox təəssüflər olsun, onu bu gün görmək mümkün olmayacaq.

Vüqar bildirdi ki, bir neçə gündən sonra Bakıya qayıdaq, dərsləri başlayır.

- Ay Vüqar, hara qəbul olmusan?

- Sənan, instituta girə bilmədim. Xarici dildən kəsildim. Energetika Texnikumuna qəbul olmuşam.

- Lap yaxşı. Təbrik edirəm. Mən heç yana gedə bilmədim. Payızı gözləyirəm. Əsgər gedəcəm. İnşallah, əsgərlikdən sonra baxaram.

- İnşallah, sağ-salamat gedib qayıdasan. Onda mən gedim, qaranlığa düşməyim.

İki gün sonra Məhərrəm müəllim Vüqarın yanına gəldi:

- Ay Vüqar, o gün də bizə gəlib məni soruşmusan. Tovuza getmişdim. Dünən günortadan sonra gəldim. Elə evə gələndə dedilər. Bildim ki, sən olacaqsan. Ona görə gəldim. De görüm nə xəbər.

- Nə deyim, Məhərrəm müəllim. API-də xarici dil imtahanından kəsildim. Sənədlərimi Energetika Texnikumuna verib qəbul oldum. Ayın birindən dərslər baş-

layır.

- Canın sağ olsun. Oxu, oranı bitirəndən sonra yenə sənədlərini instituta verərsən. Ona görə özünü üzmə.

Nazdı ana gözəl bir süfrə açdı. Oturub nahar edəndən sonra:

- İcazə versən, mən gedərdim.

- Məhərrəm müəllim, mən də səninlə gedirəm.

Gəlsənə yuxarı yolla gedək.

- Ay Vüqar, sənə hansı yol rahatdır, onunla gedək.

Hara kimi gedirsən?

- Hara deyəndə, Sənanın yanına gedirəm.

- Xeyir ola?

- Xeyirdi, müəllim. Üç gündən sonra Bakıya qayıdırıam. İstədim Pərvanəni görüm.

- Lap yaxşı.

Vüqarla Məhərrəm müəllim söhbət edə-edə mənzil başına çatdılar. Məhərrəm müəllim Vüqarın əlini sıxıb ayrıldı.

23

Vüqar Sənangilin həyətinə dönüb, onu səslədi:

- Eşidirəm, ay Vüqar. Qalx yuxarı.

- Ay Sənan, bu istidə orda oturmaq olmaz. Sən düş aşağı, samovara od sal, armud ağacının kölgəsində bir çay içək. Gör bir uşaq varmı, göndər Pərvanəni çağır-sın.

- Sən səbrli ol. Hər şey düzələcək. Evdə heç kim yoxdu, özüm gedib çağıracam.

- Sən get çağır, samovarı mən qaynadaram.

- Olar.

Sənan kəsə yolla düşüb Pərvanəni səslədi.

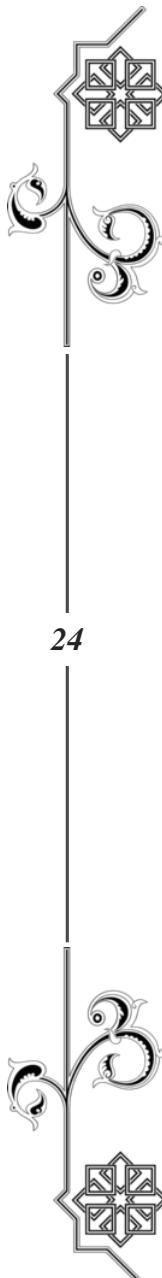
- Eşidirəm, ay Sənan.

- Vaxtın varsa bizə tərəf gəl.

- Xeyirdimi?

- Həəə, xeyirdi.

- İki dəqiqəyə gəlirəm, - deyib evə keçdi.

Sənan evdən stəkan-nəlbəki gətirib çayın dəm almاسını gözləyirdilər. - Evdə yemək hazırlayan da yoxdu. Vallah utanıram. Bu, neçənci dəfədir gəlirsən, səni ac yola salıram.

- Sənan, Məhərrəm müəllim bizə gəlmışdı, nahar edib söhbətləşə-söhbətləşə gəldik. O, evə getdi, mən də səninlə görüşməyə. Çox sağ ol. Hər gələndə də sənə əziyyət verirəm.

Pərvanə Sənangilə gələndə çay dəmlənmişdi. Üzünü Vüqara tutub dedi:

- Xoş gəlmisən. Sənan çağıranda ürəyimə damdı ki, sən gəlmisən. O gün də gəlmisən, Sənan dedi. Təbrik edirəm. Sağ-salamat qurtarasan.

- Çox sağ ol. Mən üç-dörd gündən sonra Bakıya qayıdırəm, artıq dərslər başlayır.

Pərvanə heç nə demədi, ancaq Vüqar hiss etdi ki, Pərvanə nə isə demək istəyir, utandığı üçün sözünü deyə bilmir. Vüqar sağıllaşıb evlərinə qayıdanda yolboyu götür-qoy edirdi. Görəsən Pərvanə nə demək istəyirdi?! Bəlkə məni də özünlə Bakıya apar deyə fikirləşirdi. Bəlkə də demək istəyib ki, sizinkilər nə vaxt gələcək. Bax, bu ola bilər, - deyə düşündürdü.

Vüqar qollarını anasının boynuna dolayıb:

- Ay ana, bu gün Pərvanə ilə görüşdüm. Nə isə demək istədi. Ancaq bir kəlmə də olsa heç nə demədi. Mən səhərdən öz-özümə fikirləşirəm. Axır belə qərara gəldim ki, bəlkə demək istəyirdi, sizinkilər nə vaxt gələcək. Atama de gör nə deyir. Üç gündən sonra mən gedirəm, dərslər başlayır.

Vüqar Bakıya qayıdır, texnikumda dərslər başlayır. Vüqar iki ay yarımdan sonra əmisi Cavanşirə bildirir ki, mən texnikumda oxumaq istəmirəm, kəndə qayıdı-

ram. Cavanşir əmi nə qədər desə də Vüqar ona qulaq asmir. Kitab-dəftərini, paltarını yiğib kəndə qayıdır. Onun kəndə qayıtmamasına hamı təəccübənlənir. Axı, Mı-kayıł kişi kənddə camaata demişdi ki, Vüqar texnikumda oxuyur.

Vüqarın bu qayıdışı qohumları da, Məhərrəm müəllimi də narahat edir.

Məhərrəm onlara gəlib, Vüqarla görüşüb, söhbət edir:

- Ay Vüqar, eşitdim texnikumda oxumaq istəmirən. Dərsini atıb gölmisən. Belə olmaz, qovarlar. Necə ki, gec deyil, qayıt get.

- Məhərrəm müəllim, ora mənlik deyil. mənim öz istəyim, öz arzum var.

- Onu bilirəm, səni kəndə qaytaran Pərvanənin mə-həbbətidir.

Vüqar dillənmir.

- Mən Mikayıł kişiyə deyim tezliklə sənin toyunu etsin. Sən də qayıt get dərsini davam etdir.

- Eh, ay Məhərrəm müəllim, elə fikirləşmeyin. Mən sizə və özümə söz vermişəm ki, ədəbiyyatçı olacam. İnstəlla, əsgər gedib qayıdanan sonra sözümə əməl edəcəm.

- Vüqar, sən deyənlərə mən əminəm. Bilirəm ki, yaxşı ədəbiyyatçı olacaqsan. Deyirsən əsgər gedib gə-ləndən sonra... Sənə çağırış vərəqəsi gəlib?

- Hələlik yox.

- Onda yazda çağırılarlar.

- Yox Məhərrəm müəllim, hələ vaxta var. Ola bilsin bu ayın axırına qədər çağırınsınlar.

- Əgər elə olsa mənə xəbər ver. Mənimlə görüşmə-miş getmə.

- Oldu, müəllim.

Mikayıl kişi Məhərrəm müəllimə gileylənir ki, əmioğlu, Bakıdakı qardaşım Cavanşir API-də 6000 manata danışmışdı. Dedi, ora pul versəniz, imtahana girməyəcəm. Mən özüm qəbul olacam. Özün texnikuma qəbul olmuşdun. Oxuyaydın, oranı qurtarandan sonra öz istədiyin yerə qəbul olub, oranı da bitirəydin. Mən bilirəm o, nəyə görə oxumadı, qaçıb kəndə gəldi, ay Məhərrəm müəllim, o, Ziyadın qızının dərdindən bu gündədi. Deyirəm, a bala, ağlını yiğ başına, qayıt get dərsini oxu, bir sənət sahibi ol.

Vüqar atası Mikayıl kişinin danlağından qurtarmaq üçün səhər tezdən rayon Hərbi Komissarlığında olur. Könüllü əsgər getmək üçün ərizə ilə müraciət edir. Hərbi Komissarlığın yüksək rütbəli zabiti: - Gedin, yaxın günlərdə çağırış vərəqəsi göndərəcəyik.

26

Vüqar qayıdır evə gəlir. Hər gün evdə eyni sözləri eşidirdi. Nazdı ana hırslı halda Mikayıl kişiyə bildirir ki, sən bu uşaqdan nə istəyirsən. Orada oxumaq istəmir. Haranı istəyir, gedib orada oxusun, uşağı az danla.

Bir həftədən sonra Vüqara Hərbi Komissarlıqdan çağırış vərəqəsi gəlir. O, məktəbin yanından keçəndə Məhərrəm müəllimlə görüşüb ona deyir ki, Hərbi Komissarlıqdan çağırış vərəqəsi gəlib. Məhərrəm müəllim gülümsəyərək:

- Nə vaxtadır, ay Vüqar?
- Bir həftə sonra.
- Ay Vüqar, əsgərlik kişilik məktəbidir. Həyatın bütün çətinliklərini orada öyrənəcəksən. Qayıdanda isə əsl kişi kimi qayıdacaqsan.

Vüqar evə gələndən sonra çamadanını açıb kitablarını nəzərdən keçirdi. Çamadandakı şəkil Vüqarı bir anlıq düşündürdü. Həmin şəkli bir neçə ay əvvəl onuncu sinifdə oxuyanda Pərvanə ilə çəkdirmişdi. O,

Bakıda olan vaxtı həmin şəkli böyüdürub ramkaya salmışdı. Şəkil məsələsindən Nazdı ananın və bibisi qızı Kifayətin xəbəri var idi. O, şəkili divardan asmaq qərarına gəldi. Divara kiçik bir mismar vurdu, amma fi-krini dəyişdi. - Yox, hələ tezdir, - deyib şəkili asmadı. Öz-özlüyündə düşündü ki, gedən günün səhəri asaram.

Həmin vaxt yetişdi. Sabah saat doqquzda o, Hərbi Komissarlıqda olmalı idi. Ona görə Vüqar dükan adı ilə Pərvanə ilə görüşmək üçün aradan çıxdı.

Mikayıl kişi axşama kəsiləcək iki erkək ayırmışdı. Nazdı ana qonaqlar üçün qızları ilə tədarük görürdülər. Vüqarı hərbi xidmətə yola salmaq üçün qohumlar, qonşular gələcəkdi. Mikayıl kişi erkəkləri kəsmişdi. Həsən əmi onları soyub həm kabablıq, həm də bozartmalıq doğradı. Mikayıl kişi üzünü Həsən əmiyə tutub:

- A yeznə, bu erkəyi doğrama, qurbanlıqdı. Vüqar anadan olanda əhd etmişəm ki, əsgər gedəndə də, gələndə də qurbanını kəsim.

27

Həsən kişi:

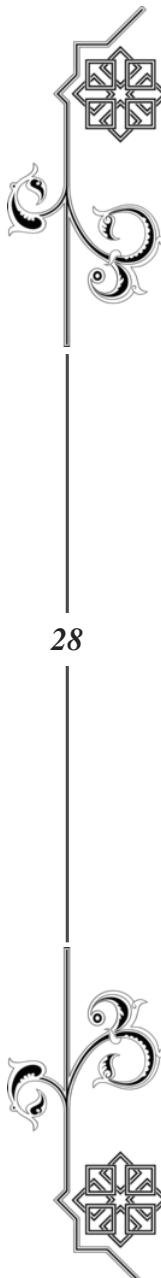
- Allah qəbul etsin.
- Sağ-salamat gedib qayıtsın, aparıb qurbanını Murğuz dağında kəsərik. Amin!

Mikayıl kişi Nazdı ananı səslədi:

- Vüqar hanı, de, gəlib mənə kömək etsin.
- A kişi, Vüqarı özün araq almağa göndərmədin?
- Hələ gəlməyib?
- Bir az səbr elə gələr.

Vüqar Sənanın yanına dəyib, xahiş etdi ki, bilirom, sən də səhərə hazırlaşırsan, ancaq vaxt et Pərvanəni çağır, onunla görüşüm.

- Vüqar, bu nə sözdü, soyuqda dayanma, qalx yuxarı, dədəmlə söhbət edin. Beş dəqiqə döz, çağıraram gələr.

Vüqar Cəmil dayı ilə görüşüb söhbət etdiyi vaxt Sənanın səsi gəldi. Vüqarı bayırə çağırıb dedi ki, keç o biri otaqda oturub söhbətinizi edin. Dədəmə deyəcəm çağırdılar, beş-on dəqiqəyə gəlir.

Pərvanə: - Atana-anana de, gətirib başıma bir yaylıq bağlaşınlar. Camaat da bilsin ki, mən nişanlıyam. Al-la ha əmanət ol. Sağ-salamat gedib qayıdasan.

Sənan çölə çıxıb Vüqarı səslədi.

- Evə gəl, ay Vüqar, dədəm səni gözləyir.
- Sağ ol ay Sənan, dədənlə görüşüm, mən gedim.

Evdə məni gözləyirlər .

- Bilirəm.

- Sağ ol, ay Cəmil dayı. Ola bilər sabah görüşə bilmərik. Sənana demişəm, hamımız “Qurbağalı talada” görüşəcəyik.

Mikayıl kişi Vüqarı görüb - haradasan, a bala? - deyə soruşdu.

Həsən əmi dedi ki, uşağı incitmə.

- Ay Həsən, qonaqları qarşılıyib oturtsun. Gələn adamlar ona görə gəlir.

Bir neçə müəllim gəlmışdı. Məhərrəm müəllim də onların arasında idi. Məhərrəm müəllim Vüqara hər vaxt arxa-dayaq olan, eyni zamanda atalıq qayğısı göstərən müəllimi olmuşdur. Məclisdə əlliye yaxın qonaq iştirak edirdi. Tədbirə ağsaqqallıq etmək Mikayıl kişinin yaxın dostu Müzəffər müəllimə həvalə olundu. Müzəffər müəllim üzünü Mikayıl kişiyə tutub dedi ki, gəlsənə, məclisin idarə edilməsini Məhərrəm müəllimə həvalə edək. Məhərrəm müəllim:

- Çox məmnuniyyətlə ağsaqqallıq edərdim, ancaq məni bağışlayın, yolum uzaq olduğuna görə yarım saatdan sonra gedəcəm.

Məhərrəm müəllimin sözündən sonra Müzəffər

müəllim məclisin ağısaqqallığını öz üzərinə götürdü.

Məclis öz axarı ilə davam edirdi. Badələr dolur, sağlıqlar deyilirdi. Sağlıqlar Mikayıl kişi ilə Vüqarın sağlığına içilirdi. Söz demək üçün Məhərrəm müəllimayağa durub, Vüqarı yanına çağırdı, alnından öpdü. Özünəməxsus çıxış ilə hər kəsi heyrətləndirdi. Çıxışının sonunda Vüqara öz tövsiyələrini verdi.

- Mən yaxşı bilirom ki, Vüqar harada olmasından asılı olmayaraq ata-anasının üzünü ağ, başını uca edəcək.

Məhərrəm müəllim bu sözləri deyəndə gözlərində sevinc yaşının damcıları göründü. O, Vüqarı sinəsinə sıxıb, görüşüb ayrılanda dedi ki, - müəllimini unutma, məktub yaz!

Bir neçə saatdan sonra tədbir başa çatdı, qonaqlar evlərinə getdilər. Qalan qonaqlar isə Mikayıl kişinin qardaşları, bacıları və onların övladları idi.

29

Vüqar bibisi qızı Kifayəti yanına çağırıb, çamadanı açıb, şəkili ona göstərib dedi ki, bu şəkili indi buradan asacam. Dünyanın işini bilmək olmaz... Özün bilirsən, vəziyyət pisdir. İndi əsgər gedənləri, ola bilər məni də Əfqanistana aparsınlar. Əgər mənə nə isə olsa, bu şəkili özün götürüb saxlayarsan.

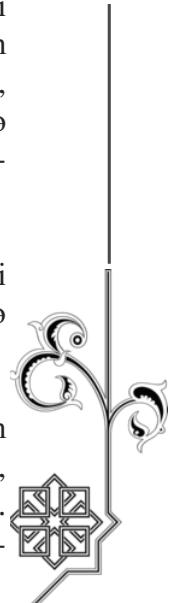
Vüqarın sözü Kifayəti ağlatdı:

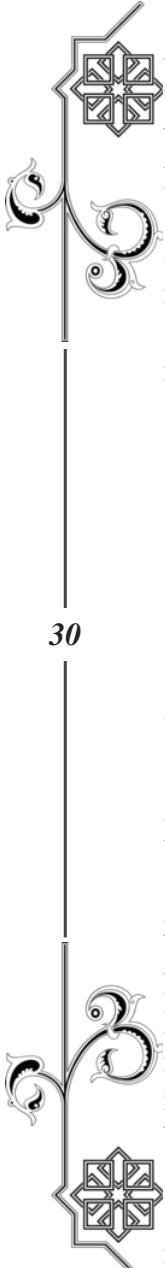
- Ağlına gələni danışma. Allahın köməkliyi ilə iki ilini sağ-salamat başa vurub qayıdacaqsan. Dayım yenə belə bir məclis quracaq. İnşallah!

Həsən əmi dilləndi:

- Ay Vüqar, bu gün evə getmək üçün icazəni səndən alacam. Yorulmusan, dincəl. Sənə yaxşı yol, fikir etmə, papağını firladin, baxıb görəcəksən ki, iki il başa çatib.

Həsən əmi, uşaqlar Vüqarla görüşüb evlərinə getdi-lər.

Vüqar saatin zəngini səhər altıya qurub yerinə uzandı. Saat onda Hərbi Komissarlıqda olmalı idi. Vüqarın gözünə yuxu getmədi, elə yatağında o yana, bu yana çevrilirdi. Tez-tez saata baxırdı. Ona elə gəlirdi ki, vaxt dayanıb.

Saat altıda zəng çaldı. Zəngin səsinə evdəkilər oyandı. Nazdı ana tez sobanı alışdırıb, çaydanı qayna-mağ'a qoydu. Vüqar da yerindən durub, əl-üzünü yuyub süfrənin br tərəfində oturdu. Mikayıł kişi süfrəyə bir ramka bal gətirib doğrayıb dedi:

- A bala, yol gedəcəksən, yaxşı-yaxşı çörək ye.
- Yeyirəm, ay ata, narahat olmayıñ.
- O, çörəyini yeyib, çayını içib ayağa durdu.
- Ay ata, uşaqlar bizi gözləyir.

Vüqar evdəkilərlə görüşüb həyətə düşdü. O, özünə söz vermişdi ki, anamla görüşəndə ağlamayacam ki, anam da ağlamasın.

Ana-bala bir-birinə sarıldılar. Vüqarın özündən asılı olmayaraq gözlərindən yaş axındı.

- Ana, sağ ol, ağlayıb özünü üzəmə. Pərvanəyə nişan aparın, kənd camaatı da bilsin ki, nişanlıdır, gəlib kimsə onu narahat etməsin, - deyib sağollaşib ayrıldı.

Kənddən Vüqarla hərbi xildmətə daha beş nəfər də gedirdi. Danişdılqları kimi, saat doqquza qalmış “Qurbağalı tala”da görüşüb yollarına davam etdirilər. Rayon hərbi komissarlığının qarşısında böyük canlanmavardı. Hərbi komissarlığın nümayəndələri və Böyük Vətən müharibəsi veteranları gəncləri salamlayıb, onlara öz xeyir-dualarını verirdilər. Sonra hərbi komissarlığın zabiti həyətdə dayanan avtobusları göstərib dedi:

- Bu avtobuslar sizi Biləcəri hərbi çağırış məntəqəsinə aparacaq. Hər avtobusda 20 nəfər əyləşsin, yolu-muza davam edək.

Hamı öz yerini tutdu. Hər avtobusda sürücünün yanındaki oturacaqda bir hərbçi əyləşmişdi. Həmin hərbçi yə hərə müxtəlif suallar verirdi. Ancaq Vüqar həmin hərbçidən bir xahiş etdi:

- Yoldaş leytenant, sizə bir məktub versəm, onu “Tərəqqi” qəzetiin redaksiyasına çatdırı bilərsinizmi?

Leytenant təəccübələ soruşdu:

- Nə yazmışsan?

- “Biz hərbi xidmətə gedirik” başlıqlı bir yazıdır.

- Baş üstə, çatdıraram.

Avtobuslar axşam saat 21:00-da Bilecəri hərbi çəgiriş məntəqəsinə çatdılar. Bilecəri hərbi çəgiriş məntəqəsinin qarşısında insan əlindən tərpənmək mümkün deyildi. Avtobuslar dayanan kimi avtobusları mühasirəyə alıb rayondan gələn uşaqların qohumları soruşturular ki, “filankəs” bu avtobusdadır?. Kimin qohumu, tanışı var idisə, deyirdi gözləyin. Vüqar avtobusdan düşüb ətrafa nəzər gəzdirir, ancaq heç bir tanış adam görmür. Kənddən onunla gələn uşaqlardan yalnız Sənanla Qəməndər yanındaydı

Vüqar Sənanla Qəməndəri özü ilə əmisi Cavanşirin yaşadığı evə aparır. Onlar ilk dəfə idi ki, Bakı şəhərində olurdular. Ona görə onlar üçün hər şey maraqlı idi. Hündür mərtəbəli binalar, küçələrdə sayışan işıqlar uşaqlarda maraq doğururdu. Hər üçü deyib gülə-gülə 250-300 metr məsafəni ayaqla qalxdılar. Vüqar dedi:

- Axır ki, mənzil başına çatdıq.

Vüqar küçə qapısını döydü. Kimsə həyətdən - gəldim - dedi. Qapını Cavanşir əminin qonşusu Hüseynbala dayı açdı.

- Salam, xoş gəlmisin. Xeyir ola bu vaxt gəlməkdə?

- Hüseynbala dayı, əsgər gedirik.

- Ay Vüqar, mən biləsi sən oxuyurdun. Əyani oxu-yanları qurtarana kimi əsgər aparmırlar axı.

- Hüseynbala dayı, xoşuma gəlmədi. Ay yarım əvvəl çıxıb getdim kəndə.

- Mən də elə bilirom haradasa kirayədə qalırsan, çoxdandır görmürdüm. Ancaq mən məsləhət edirəm ki, gərək oxuyaydın.

- Hüseynbala dayı, salamatçılıq olsun, əsgərlikdən sonra instituta girəcəm. Müəllim olmaq istəyirəm.

- İnstallah. Allah arzuna çatdırınsın.

Onların səsinə Cavanşir həyətə çıxdı. Vüqar əmisi ilə öpüşüb, görüşüb, hal-əhval tutandan sonra yanındakı uşaqları əmisi ilə tanış etdi. Cavanşir əmi milisdə işləyirdi. O, Vüqardan atasını-anasını, qardaş-bacılarını soruştı.

- Sizə çoxlu salamları var. Dünən axşam hamısı bizdə idi.

- Həəə! Belə de...

Vüqar əmisinə dedi ki, sabah saat doqquzda biz Biləcəridə olmalıyıq. Özü də yol gəlmışik, bərk yorğun-uq. Əgər mümkünənsə dincələk.

- Qardaş oğlu, bibin yemək hazırlayıır, yemək hazır olana qədər bir çay içək.

Vüqar bildirdi:

- Ay əmi, heç nəyə ehtiyac yoxdur. Yalnız dincəlmək istəyirik.

Cavanşir əmi otağı göstərib dedi:

- Kim harada istəyir yatsın. Gecəniz xeyirə qalsın.

Vüqar əmisinə dedi:

- Biz saat yeddiidə durmalıyıq. Saat doqqua Biləcəriyə gedə bilərik?

- Arxayın olun. Rahat dincəlin, sizi özüm aparıb yola salacam. On dəqiqəlik yoldu.

Səhər saat səkkizə işləmişdi ki, qapı döyüldü. Əyin-başlarını geyinib həyətə çıxdılar. Cavanşir əmi gülərək:

- Sabahınız xeyir. Əsgərlikdə belə yatmayacaqsınız. Saat altında “Qalx!” əmri veriləcək. Deməli, siz bu gündən əsgərsiniz. Keçin çay-çörək yeyin, çıxaq.

Cavanşir əmi maşını işə saldı. - Hazırınız, oturun çıxaq.

Yol boyu Cavanşir əmi ilə Vüqar söhbət edirdilər. Cavanşir əmi hərdən çevrilib arxaya, Sənanla Qəməndərə deyirdi:

- Deyin görüm, Bakı xoşunuza gəldimi?

Sənan dedi:

- Mənə Bakının axşamları xoşuma gəldi.

Cavanşir əmi Sənanın sözünü təsdiqləyib bildirdi:

- Bakının sayrısan işıqlarının öz gözəlliyi var. -

Sonra üzünü Vüqara tutub dedi: - Sən nə düşünürsən, qardaş oğlu? Deyəsən fikir edirsən. Nə olub?

- Yox, ay əmi, nə fikir edəsiyəm.

- Bayaqtan fikir verirəm, çox narahatsan. Fikir etmə, hər şey yaxşı olacaq. - Gəlib çatdıq çağırış məntəqəsinə - Siz düşün, maşını bir yerdə saxlayıb gəlirəm.

Vüqar əmisinə dedi:

- Bizə görə narahat olma, evə get. Hələ bilmirik nə vaxt gedəcəyik.

- Qardaş oğlu, siz keçin içəri. Bir azdan mən də gələcəm yanınızza.

Çağırış məntəqəsinin həyətində insan əlindən tərpənmək mümkün deyildi. Tez-tez mikrofonla elanlar verilirdi. Filan rayondan gölmüş çağırışçılar filan nömrəli cərgəyə toplaşınlar...

Axşamçağı idi. Uşaqlar biri-birinə deyirdi: deyəsən bu gün gedəsi olmadıq. Səhərə qalacağıq. Elə bu sözü demişdilər, mikrofonun səsi eşidildi.

“Diqqət! Diqqət!

Gədəbəy rayonundan olan çağırışçılar 8 nömrəli sıraya yaxınlaşınlar”.

Uşaqlar elan olunan yerə gəldilər. Onları rayondan gətirən zabitlər də uşaqlarla birlikdə idi. Kimsə zarafatla dedi ki, deyəsən bizi aparmayacaqlar. Zabitlərdən biri uşaqlara dedi ki, “Biz öz vəzifəmizi yerinə yetirdik. Sizə yaxşı yol! Sağ olun. İndi siz bu hərbçilərin tabe-liyindəsiniz”.

Zabitlərdən biri rus dilində komanda verdi. Onun dediyini heç kim başa düşmürdü. Uşaqlar donub qalmışdı. Onlarla gələn azərbaycanlı serjant zabitin dediyini tərcümə edib bizə çatdırıldı. O, deyir ki, hamınızi salamlayıram və bildirirəm saat 23:00-da Biləcəri dəmiryol stansiasından yola düşəcəyik. Onu da nəzərinizə çatdırıım ki, heç kim uzağa getməsin. Oturun çayxanada çay için, elan verilən dəqiqə hamı burada olsun.

Cavanşir əmi uşaqlarla birlikdə çayxanaya getdi. Çayçı oğlan onlara yaxınlaşıb soruşdu:

- Dörd nəfərsiniz?
- Bəli, dörd nəfərik.

Oğlan dörd ədəd stəkan-nəlbəki gətirib masanın üstünə qoyub getdi. Çayçı çayı gec gətirdi. Vüqar tez-tez divardan asılmış saata baxıb narahat olurdu. Cavanşir əmi Vüqarın narahatlığını hiss edib:

- Eh, qardaşoğlu, tələsməyin, rahat çayınızı üçin, sizi burada qoyub heç kim heç hara getməyəcək. Səhərdən

fikir verirəm gözünü saatdan çəkmirsən.

- Yox ay əmi, başqa şey fikirləşirdim. Ona görə gözümü saata dikmişdim.

Bu vaxt mikrofonun səsi eşidildi. Uşaqlar yenə həmin yerə gəlib, boy sırası ilə dörd cərgə düzləndi. Hamının burada olmasını ad-familiya ilə yoxlamağa başladılar. Çağırışçıların burada olduğunu biləndən sonra zabit onları Biləcəri Dəmiriyol Vağzalına gətirdi. Perronda dayanan qatarın bir neçə vaqonlarının girişində dayanan rus hərbçiləri bildirdi ki, kimin adı, familiyası deyildi, gəlsin vaqona.

Hamı vaqonda öz yerini tutandan sonar qatar şimala doğru yavaş-yavaş hərəkət etməyə başladı. Vüqar vaqonun pəncərəsindən Cavanşir əmiyə əl eləyir. Qatar isə getdikcə sürətini artırırdı. Gecənin qaranlığında ətrafda heç nə görünmürdü. Vaqonun orta yaşılı bələdçisi çağırışçılara yaxınlaşış deyirdi ki, kimə nə lazım olsa, mənə müraciət etsin.

35

Vüqar Sənanla Qəməndərdən soruşdu ki, çay içirsinizsə, deyək çay versin. Bir azdan çay olmayıacaq. Vüqar bələdçini çağırıb altı stekan çay verməsini xahiş etdi. O, bildirdi ki, beş dəqiqəyə gözləyin gətirirəm. Bir neçə dəqiqədən sonra çayları gətirib vaqonun kiçik masasının üstünə düzüb getdi. Uşaqlar çaylarını içəndən sonra soruşdu ki, yenə çay içən varsa, deyək gətirsin. Vüqar stekanları götürüb, bələdçiyyə yaxınlaşış dedi ki, zəhmət olmasa dörd stekan da çay verin. Bələdçi çayı gətirəndə Vüqar ondan soruşdu:

- Qardaş, bu qatar hara gedir?

Bələdçi gülümsəyərək dedi:

- Moskva qatarıdır. Siz Moskvaya qədər bu qatarla gedəcəksiniz, sonrasıni bilmirəm...

Bələdçi stekanları götürəndə Vüqar ondan xahiş etdi

ki, biz rus dilini bilmirik, olarmı hara düşməyimizi o rus zabitindən öyrənib bizə deyəsiniz?!

- Baş üstə, öyrənib deyərəm. Görürəm yaxşı oğlan-san.

- Cox sağ olun, təşəkkür edirəm!

Səhər sübh tezdən idi. Qatar dayanmışdı. Uşaqlar dedi:

- Görəsən çoxmu dayanacağıq burada?

Bələdçi bildirdi:

- Burada beş dəqiqə dayanır.

Vüqar soruşdu:

- Bura haradır?

- Dərbənd şəhəridi.

- Hə, qardaş, “Dəmir qapı Dərbənd” buradı.

Uşaqlar dedi ki, düşüb siqaret almaq istəyirik.

Bələdçi etiraz etdi:

- Yox, düşmək olmaz. Əyləşin yerinizdə. Bir-bir keçin əl-üzünüzü yuyun. Sizə çay verim için. Sonra çaysız qalacaqsınız.

Vüqar uşaqlara dedi:

- Kimdə yeməyə nə varsa gətirin yeyək, sonra da çayımızı içək.

Sənan dedi:

- Doğru deyirsən, yola götürdüyümüz yeməklərə baxaqq, görək xarab olmayıbsa, onlardan yeyək.

Bələdçi çayı gətirəndə onu da özləri ilə süfrədə oturtdular. Çörək yeyəndən sonra bələdçi dedi:

- Xarab olası yeməyiniz varsa, verin öz kupemdə soyuducuya qoyum.

- Yeməyimiz çoxdu, soyuducuda yer olacaq?

- Narahat olmayın, yer var.

Vüqar yeməkləri soyuducuya yiğdi. Bələdçi dedi:

- Öyrənim görüm hara gedəcəksiniz?

Bir neçə dəqiqədən sonra bələdçi qayıtdı. Vüqar onun üzündəki təbəssümdən bildi ki, xoş xəbərlə qayıdır.

- Vüqar, zabitdən dəqiq ünvanı öyrəndim. O, dedi ki, 15-20 gün Moskva vilayətinin Krasnoarmeysk-1 şəhərində təlimdə olacaqlar. Təlimdən (karantindən) sonra hərbi andiçmə olacaq. Andiçmədən sonra isə ayrı-ayrı hərbi hissələrə göndəriləcəklər.

Vüqar: - Sağ ol əmi, həmişə xoşxəbər olasan - xəbərə görə bələdçiyyə təşəkkürünü bildirdi.

Bələdçi dedi:

- Sabah saat 12-13 radələrində qatar Xarkov şəhərinə çatacaq. Qatar orada 40 dəqiqə dayanacaq. Düşüb nə istəsəniz ala bilərsiniz. Həət, yadimdə ikən, onu da deyim, əgər məktub yazsanız, vağzalda poçt var, oradan göndərə bilərsiniz.

Vüqar bələdçinin sözünə çox sevindi. Cibindən kağız-qələm çıxarıb qısa məzmunlu dörd məktub yazıb, zərfə qoydu.

Sənan gülümşəyərək:

- Bilirəm, biri Pərvanəyə, biri də evə yazılıb. Bəs ikisini kimə yazmışan?

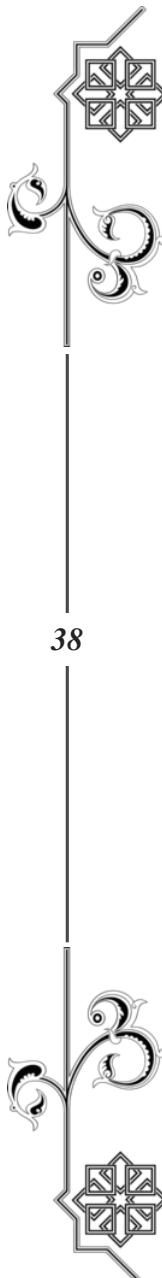
- Düz deyirsən, ay Sənan, onların birini Məhərrəm müəllimə, o birisini isə Bakıya Cavanşir əmiyə yazmışam.

Sənan zarafatından qalmayıb:

- Birdən sözümdən inciyərsən, öz aramızdı, Pərvanəni yaman çox istəyirsən. Bilmirəm, Mikayıl əmi niyə bir üzük alıb sizi nişanlamadı. Öz aramızdı, səninlə Pərvanə arasında məktub daşımaqdan üç cüt ayaqqabı cırımsam.

- Bax, bunu düz dedin. Ancaq arada heç nə yoxdu.

- Özün də yaxşı bilirsən ki, Ziyadla atan möhkəm

dostdur.

- Həə, elədəir, ay Sənan. Evdən çıxanda anama demişəm, inşallah tezliklə nişan aparacaqlar.

Sənan:

- Yaxşı olar, fikir etmə.

- Sənan, bəxtəvər oğlansan, istədiyin yoxdur, nə dərd çəkirsən, nə də qəm. Vallah, siz Allahın xoşbəxt bəndələrisiniz.

Qəməndər əlini Vüqarın ciyninə qoyub dedi:

- İstəyirsən Mikayıł əmiyə mən məktub yazım ki, tezliklə Pərvanəyə nişan aparin.

- Yox, ay Qəməndər, ürəyimə damıb ki, nişanlayacaqlar.

- Eh, ay Vüqar, bilirsən nə fikirləşmişəm?!

- De, bilək.

- Yox, deməyəcəm.

- Ürəyimizi üzəmə, de görüm nə deyirsən.

- İnşallah, toyda sənin sağdışın-solduşun Sənanla özüm olacam.

- Ay Qəməndər, bu, hardan gəldi sənin ağlına?

- Bax, sənə bəri başdan deyirəm, sonra demə ki, deməmişdin. Bax, on il bir sinifdə oxumuşuq, indi də bir yerdə əsgərliyə gedirik.

- Ay Qəməndər, bircə sağ-salamat gedib qayıdaq. Siz sağ-solumda oturacaqsınız.

Bələdçi yaxınlaşış Vüqara dedi ki, on-on beş dəqiqliyə Xarkov şəhərinə çatırıq. Uşaqlar xahiş etdilər ki, poçta və mağazaya bizimlə gedəsiniz.

- Baş üstə, gedərəm.

Qatar Ukraynanın Xarkov şəhərində dayandı. Bələdçi vaqonun qapısını açıb uşaqlarla poçta getdi. Məktubları poçta atandan sonra mağazadan alış-veriş etdilər. Qəməndər bildirdi ki, bu qədər ərzağı nə üçün aldıq.

Hələ evdən götürdüyümüz yeməklərdən də var. Har-dasa 10-15 ədəd qatlama qalıb.

- Ay Qəməndər, rəhmətlik Səməd Vurğun deyib ki, “Çörək bol olarsa, basılmaz Vətən”. Coxluğun heç bir ziyanı yoxdur, çox olsa yaxşıdır.

Sənan dedi:

- Vüqar düz deyir. Nə qalsa verərik bələdçiyyə.

- Afərin sənə, Sənan. Düz deyirsən. Sənin bu tək-lifini mən iki əlli bəyənirəm. Ay uşaqlar, gəlin şam yeməyini yeyək. Mən gedim görüm bələdçidə bıçaq varmı, alım götərim kolbasanı doğrayaqq.

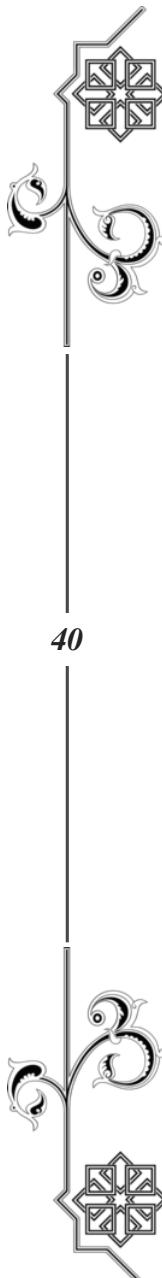
Vüqarla bələdçi əllərində bıçaq gülə-gülə gəldi. Sənan kolbasanı doğrayıb qəzetiñ üstüne yiğdi. Bələdçi də onlarla birlilikdə şam etdi. Sonra isə çay dəmləyəcə-yini dedi.

O, bir neçə dəqiqədən sonra əlində stəkanlar gəldi.

Bələdçi dedi:

- Mən çay payımı içib gəldim. Sabah axşam 22-23 radələrində Moskva şəhərində “Kazan” dəmiryol vağ-zalında olacağıq.

Vaxt qısaldıqca həyəcan da çoxalırdı. Qatar kiçik stansiyalarda dayandıqda, minib-düşənlərdən hiss olunurdu ki, burada havalar çox soyuyub. Qatar Moskvaya yaxınlaşdıqca yerdə nazik qar örtüyü görsənirdi. Qatar Moskva “Kazan” dəmiryol vağzalına bələdçinin dediyi vaxtdan gec çatdı. Dəmiryol vağzalının yaxınlığında iyirmidən çox avtobus dayanmışdı. Vaqonların qapıları açıldı. Bayırda olan soyuq şaxta artıq vaqonun içəri-sində hiss olunurdu. Uşaqları düşürüb avtobuslara mindirməyə başlamışdılar. Gecənin soyuq sazağı adamı kəsirdi. Üşüməmək üçün uşaqlar yerlərində hərəkət edirdilər. Avtobuslara minmək üçün növbə Vüqargılə çatdı. Onları avtobuslara mindirib yola saldılar. Avto-

buslar sıx meşəliyin içi ilə ağır-ağır hərəkət edirdi. İki saatdan sonar onları hər tərəfi meşə zolağı ilə örtülmüş hərbi hissəyə gətirdilər. Hamı boy sırası ilə sıraya düzüldü. Kapitan rütbəli zabit çıxış etdi və bildirdi ki, həmyerliniz baş serjant Tahir Eminov və kiçik serjant Adil Osmanov on beş gün sizin komandiriniz olacaq. Biz əl-üzümüzü yuyub, sonra səhər yeməyinə getdik.

Vüqargil səhər yeməyindən sonra gecəni yatmadıqları üçün saat 13:00-a qədər yatıb dincəldilər. Saat 13:00-da əl-üzlərini yuyub nahara getdilər. Nahardan sonra komandirlər bəzi şeyləri onlara dedi. Bütün uşaqlar komandiri diqqətlə dinləyirdi. Hamı öz yerini tutmuşdu. Kiçik serjant Adil Osmanov baş serjant Tahir Eminova məruzə etdikdən sonra Tahir Eminov “farağ” komandası verib mayor rütbəli şəxsə məruzə etdi.

Mayor hərbi qanunlardan danışmağa başladı. Çıxışını qurtarandan sonra üzünü Tahir Eminova tutub dedi: “Mənim sözlərimi yerlilərinə tərcümə et”.

Tahir Eminov mayorun dediklərini əsgərlərə çatdırıldı. “Sabahdan hər şey hərbi qanunlara uyğun aparılacaq. İndi isə dincəlin”.

Hər şey mayorun dediyi kimi başladı. Saat 13:00-da “Qalxın!” əmri verildi. Əsgərlər paltalarını geyinirdi. Sanki özlərini evdəki kimi hiss edirdilər. Tahir Eminov bildirdi:

- Belə olmaz. Səhər duranda da, axşam yatanda da 45 saniyə vaxt veriləcək. Onu bilin, “Hamı bir nəfər üçün, bir nəfər hamı üçün” əmrinə riayət etməlidir. Sabahdan hərbi təlimlərə başlayacağıq.

Həmin günün səhəri təlimlər başladı. Təlimlərdən sonra bir neçə saat istirahət verilirdi. Həmin vaxta kimi evə məktub yazırıdı, kimi domino, şahmat oynayırdı. On beş günlük təlim başa çatdı. Səhərisi gün saat

10:00-da hərbi andiçmə mərasimindən sonra əsgərlər siyahı üzrə başqa-başqa hərbi hissələrə göndərildi.

Vüqarı təlim keçdiyi hərbi hissənin komandiri yanına çağırıb dedi ki, sən burada qalacaqsan.

Sənanla Qəməndəri başqa hərbi hissəyə aparmışdılar. Vüqar dərin xırırdı. Onunla gələn uşaqlardan heç kim yanında yox idi. Həmin hərbi hissədə qalan təkcə azərbaycanlı Vüqar idi. Qalan əsgərlər isə özbək, moldovan, tacik və ukraynalı idi. Vüqar fikrə getmişdi, hətta az qalırdı ağlasın. Bu vaxt bir səs Vüqarı diksindirdi.

- Siravi Məmmədov, nə fikirləşirsən?

Vüqar farağat dayanaraq yarı rus, yarı Azərbaycan dilində cavab verdi.

- Əsgər Məmmədov, hiss edirəm ki, dərin xırırsan. Dərin xırma, hər şey yaxşı olacaq. Burada komandır mənəm, praporşik Pop Vasili Andreyeviç. Siz nə vaxt mənə müraciət etsəniz, yoldaş praporşik deyə müraciət edərsiniz. Bizim bu hərbi hissədə cəmi 35-40 nəfər əsgər olur. Sabah sizi aparıb işlə tanış edəcəm. Mən biləsi işiniz xoşunuza gələcək. Növbə ilə işləyəcəksiniz. İki əsgərsiniz. Bir həftə gündüz, bir həftə də gecə. Sizin işiniz hərbi hissənin və yaxınlıqda olan uşaq bağçasının istilik xəttinə baxmaq olacaq.

- Oldu, yoldaş praporşik.

- Məmmədov, çalış rus dilini öyrən. Əgər altı aya qədər rus dilini öyrənə bilsən, səni poçtalyon, ya da kinomexanik işinə keçirəcəm.

Vüqar çalışırdı ki, rus dilini öyrənsin. Onun yeri yaxşı idi. İsti otaqda oturub suyun dərəcəsinə nəzarət edirdi. Boş vaxtlarında kitab, qəzet oxuyurdu. Praporşik hər gün Vüqarla maraqlanırdı. Bəzi suallar verirdi. Vüqar isə çalışırdı ki, onun suallarına doğru, düzgün cavab versin. Artıq bir aydan çox idi ki, qulluq edirdi.

Günorta vaxtı idi, poçtalyon dedi ki, Məmmədov, sizə üç məktub var. O, məktub adını eşidib sevindi. Məktubları götürüb ünvanlarına baxdı. Məktubun biri Bakıdan Cavanşir əmidən idi. O, məktubu açıb oxumağa başladı. Məktubu oxuduqca üzündə təbəssüm görünürdü. Üzündən hiss olunurdu ki, yaxşı xəbər var. O birisi məktubu beşinci sinifdə oxuyan əmisi oğlu yazmışdı. Vüqar məktubu oxuduqca güldürdü. Əmisi oğlu ilk dəfə idi ki, məktub yazırmiş. Məktubda yazılın cümlələrdən oxuduqca qəh-qəhə çekib güldürdü. Poçtalyon yaxınlaşışb soruşdu:

- Məmmədov, mənim üçün maraqlıdır, sizə nə tez məktub gəlib?

Vüqar bildirdi:

- Qatarla gələndə bələdçi bu hərbi hissənin ünvanını bizi gətirən zabitdən öyrənmişdi. Yolda ikən məktub yazıb göndərməmişdik. Bu məktublar da onların cavab məktublarıdır.

- Deyəsən bu həftə gecə növbəsindəsən.

- Bəli.

- Darixmazsan, gələn məktublara cavab yazarsan.

- Əlbəttə.

Vüqar gecə növbəsinə işə çıxandan sonra otaqda oturub bir neçə əlavə məktub yazır. Yuxusuzluq Vüqarı birtəhər etmişdi. Gözləri açılmırıldı. Həyətə çıxıb soyuq havada gəzib, yuxusunu dağdırıb, otağa keçdi. Səhərə qədər kitab-jurnallara baxdı.

Aradan bir neçə gün keçmişdi. Poçtalyon məktubları gətirib hərbi hissənin girişində masanın üzərinə qoymuşdu. Vüqar işdən qayıdanda masanın üzərindəki məktublar diqqətini cəlb etdi. Məktublar bu dəfə lap çox idi. Təlimdə olan əsgərlər də evlərinə məktub yazmışdilar. Məktubların çoxu onların məktublarına yazı-

lan cavablar idi. Bu məktubların arasında Vüqara da məktub var idi. O, özünə aid olan məktubları götürüb, sonra isə tanıldığı əsgərlərin məktublarını seçib bir kənara qoydu. Bu vaxt praporşik içəri daxil oldu. Vüqar farağat halında praporşikə məruzə etdi və bildirdi ki, işdə olduğu müddət ərzində heç bir xəta baş verməmişdir. Əl uzadıb salam verdi.

Praporşik soruşdu:

- Məmmədov, valideynlərinə məktub yazırsan?
- Bəli, yazıram, yoldaş praporşik.
- Burada olduğun müddətdə onlardan məktub almışsan?

- Bəli, almişam. Elə bu gün də məktub gəlib.
- Bəs onlar kimindir?
- Yoldaş praporşik, bu məktublar burada təlimdə olan əsgərlərə gəlib. Onlardan bir neçəsini tanıyırdım.

Onları başqa hərbi hissələrə aparıblar.

43

- Hə, elədir Məmmədov.
- Yoldaş praporşik, bilmək olarmı onlar hansı hərbi hissələrə gedib?
- Yox, bilmək olmur.
- Bəs onda bu məktubları nə edəcəklər?
- Heç nə. Üstünə yazılıacaq “geri qayıtsın”.

Vüqar öz məktublarını götürüb “Lenin otağı”na getdi. Məktubları açıb oxuyur, gah sevinir, gah da kədərlənirdi. Evdən məktub aldıqca ata-anası, həm də sevgilisi üçün darixırıldı. Hərdən də özünə təskinlik verirdi, iki il nədir ki, bir də gördün gəlib keçdi.

Artıq beş ay idi Vüqar hərbi xidmətdə idi. Moskvanın havası da yavaş-yavaş yumşalırdı. Soyuqlu, şaxtalı günlər arxada qalmışdı. Ağaclar oyanırdı, quşlar nəğmələrini oxuyur, yuva düzəldirdilər.

Vüqar bir anlığa fikrə getdi, özlüyündə düşündü: Bu

Moskvanın təbiəti ilə bizim yerlərin iqlimi eynilik təşkil edir. Axı bizim tərəflərdə də bu aylarda ağaclar çiçək, yarpaq açır, deyib fikirə getdi. Bu fikir, xəyalı Vüqarı lap uzaqlara, orta məktəbdə oxuduğu illərə apardı. Gözləri yol çekirdi. Bu sükütu aşbaz özbək balası Tofiq (ona Tolik kimi müraciət edirdilər) pozdu. Tolik özbək dilində şirin ləhcə ilə dilləndi:

- Vüqar əkə, nə fikrə getmisən? Dur, nahara gedək. Gözəl özbək aşı (plovu) bişirmişəm.

- Doğru deyirsən, əkə bala. Nahar yaddan çıxmışdı.

- Vüqar əkə, çox narahat görünürsən, nəsə olub?

- Yox, Tolik, heç nə olmayıb, keçmiş illər yadına düşmüdü. Kaş o illərə qayıda biləydim...

Tolik gülə-gülə dedi:

- Çəkmələrini də soyunub qaçsan, o illərə çata bilməzsən. O illər arxada qaldı.

44 - Düz deyirsən, əkə bala. Bizdə - Azərbaycanda belə bir xalq mahnısı var:

“Ötən günlərimi qaytaraydılars,

Gələn günlərimi qurban verərdim”.

- Vüqar, nə gözəl səslənir. Xoşuma gəldi bu sözün. Sənə bir söz deyim, bizdə əsgərlikdə olmayan oğlana qız vermirlər. Deyirlər ki, xəstədir, əsgər də aparmadılar.

- Ay Tolik, bizdə də deyirlər ki, əsgərlik kişilik məktəbidir. Adam orada bütün çətinliklərə sinə gərir, bərkə-boşa düşür.

Vüqar Toliklə hərbi hissənin həyətində oturub söhbət edirdilər. Poçtalyonun səsi eşidildi:

- Məmmədov, gəl səni sevindirim. Sənə məktub var.

Vüqar məktubu götürüb ünvanına baxdı. Hə, Cavanşir əmimdəndir. Açıb oxumağa başladı, sevinərək To-

likə dedi ki, ayın axırında əmim yanına gələcək.

- Əmin harada işləyir?

- Milis kapitanıdır.

- Deyəsən may bayramını Moskvada keçirmək istəyir. Ona görə ayın axırı gəlməyi planlaşdırıb.

- Ola bilər, Tolik.

Bu xəbərdən sonra Vüqar darixmağa başladı. On iki gün Vüqar üçün bir ilə bərabər oldu.

Aprel ayının son günləri idi. Vüqarın gözləri yolda qalmışdı. Tolik yaxınlaşıb dedi:

- Məmmədov, gedək dama oynayaq.

- Ay Tolik, elə hər gün uduzursan. Ancaq yenə də el çəkmirsən.

- Məmmədov, bu gün səni udacam, imkan verməyəcəm məni udasan.

- Ay Tolik, deyəsən yuxu görmüsən, ola bilər.

Oynamaga başladılar. Tolik iki oyun uduzmuşdu. İstədi desin ki, üçüncü oyunu mən udacam, bu vaxt hərbi hissənin buraxılış məntəqəsindəki növbətçi qaça-qaça “Lenin otağı”na daxil olub, təngnəfəs dilləndi:

- Məmmədov, müştuluğumu ver, əmin gəldi.

- Müştuluğun məndə, Alik. Nə istəyirsən?

- Məmmədov, iki qutu siqaret alarsan.

- Baş üstə, Alik, alaram, - deyib Vüqar buraxılış məntəqəsinə tərəf qaçıdı. Buraxılış məntəqəsinin bayır tərəfində iki nəfər dayanmışdı. Biri Cavanşir əmi idi. İkinci şəxsə nə qədər diqqətlə baxdısa tanımadı. Vüqar əmisi ilə görüşüb hal-əhval tutdu.

Cavanşir əmi üzünü Vüqara çevirib dedi ki, qardaş oğlu, iş yoldaşım milis baş leytenantı Fərman müəllimi. Məzuniyyətə bir çıxdıq ki, bir neçə günlüyüə Moskvani həm gəzək, həm də səninlə görüşək.

- Lap yaxşı, xoş gəlmisiniz!

- Çox sağ ol, qardaş oğlu. Mən bir şey soruşum. Səhərdən fikir verirəm, hərbi hissədə əsgər görmürəm.

- Ay əmi, əsgərlər indi işdədirlər. Axşam saat 18-də gələcəklər.

Cavanşir əmi üzünü Fərmana tutub dedi:

- Ay Fərman, səhərdən göz gəzdirirəm, valla, elə bil sanatoriyadır. Əgər bu hərbi şuarlar olmasa, mən inana bilməzdim ki, bura hərbi hissədir.

- Qardaş oğlu, yerin lap yaxşıdır.

Vüqar gülümsünərək:

- Hə, ay əmi, yerimə söz yoxdu, yaxşı yerdı.

- Qardaş oğlu, oturub çay içməyə, çörək yeməyə bir yer varmı? Keçək oturaq, çay içə-içə söhbət edək.

- Əlbəttə var, ay əmi. Hərbi hissənin çayxanası var. Durun gedək ora. Orada çay içə-içə söhbətimizə davam edərik.

46

Cavanşir əmi özü ilə gətirdiyi sumkanı açıb iki qazan çıxartdı.

- Qardaş oğlu, bunlar xörəkdi, bibin hazırlayıb. Qazanın biri yarpaq, o birisi isə kələm dolması olmalıdır. Çoxdandır ev xörəyi yemirsən, ona görə gətirmişəm. Bunları isitməyə bir yer varmı?

- Əlbəttə, var.

- Onda qazanları ver isitsinlər. Onlara da de, gəlib bizimlə çörək yesinlər.

Vüqar Toliki səslədi. Tolik qazanları götürüb mətbəxə keçdi. Bir neçə dəqiqədən sonra xörəkləri qızdırıb dörd ədəd də əsgər boşqabı gətirib gəldi. Qazanın ağızını açanda xörəyin iyi ətrafa yayıldı. Cavanşir əmi üzünü Vüqarla Tolikə tutub dedi:

- Siz bizə fikir verməyin, yemək çəkin yeyin. Biz mehmanxanada çörək yeyib gəlmışik. - Cavanşir Vüqardan soruşdu ki, - qardaş oğlu, bu əsgər haralıdır?

- Özbəkistanın Fərqañə vilayətindəndir, hərbi hissənin aşbazıdır. Cox yaxşı xörəklər hazırlayıır.

- Hə, belə de. Lap yaxşı. Onda gözəl özbək plovları da bişirər. Onların da mətbəxləri bizim Azərbaycan mətbəxi kimi zəngindir, gözəl dadlı, ləzzətli xörəkləri olur. - Cavanşir əmi Vüqara dedi ki, - yol gəlmışik, bir az yorğunuq, icazə verin gedək bu gün dincələk. İnşallah, sabah səhər saat 10:00-da gələcəyik. Hər halda komandiriniz də burada olar. İcazə alıb çıxarıq şəhəri gəzməyə, - deyib sağıllaşdı. Buraxılış məntəqəsindən çıxanda dedi ki, sumkadakıların hamısı sənindir.

- Cox sağ ol, əmi, - deyib ayrıldılar.

Vüqar sumkanı götürüb Tolikə verdi ki, sənin otağında qalsın. Axşam praporşıklə birlikdə şam edərik.

- Oldu Məmmədov!

- Cox sağ ol, Tolik.

Şam yeməyindən sonra Vüqar praporşıklə görüşüb ona məruzə edəndən sonra dedi:

- Bu gün əmim Bakıdan yanına gəlib. Sizin icazənizlə olarmı iki-üç gün onlarla birlikdə şəhərə gəzintiyə çıxmış?

Praporşikin üzündə təbəssüm göründü:

- Məmmədov, bəs əmin hara gedib?

- Yoldaş praporşik, onlar mehmanxanada yer alıblar.

Getdilər dincəlməyə.

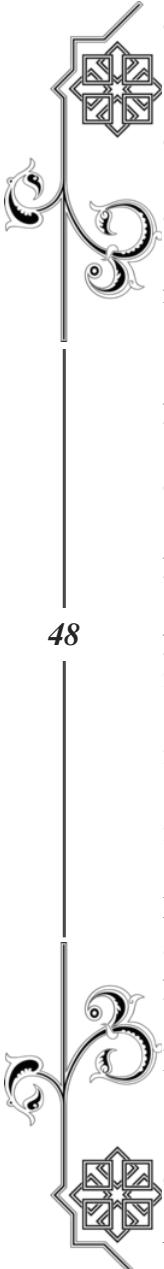
- Eh Məmmədov, axı sən bilirsən bizim qonaq otagini var, qalardılar burada, səhər də gedərdiniz gəzməyə. Demədilər səhər saat neçədə gələcəklər?

- Yoldaş praporşik, dedilər ki, səhər saat 10:00-da burada olacaqıq.

- Onlar şəhəri yaxşı tanıylarmı?

- Bilmirəm, yoldaş praporşik.

- Əgər onlar şəhəri yaxşı tanımlarsa, mən özüm

onlara bələdçilik edərəm, birlikdə gedərik.

- Olar, lap yaxşı, yoldaş praporşik.
- Məmmədov, gedin şam edin, səhər sübh tezdən danışarıq.

Vüqar sağıllaşıb getmək istəyirdi. Vüqar çəkinə-çəkinə dedi:

- Yoldaş praporşik, olar siz də bizimlə şam edəsi-niz?

- Əlbəttə olar.

Vüqar kənara çəkilib praporşikə yol verdi. Əsgər yeməkxanasına daxil oldular. Tolik artıq xörəyi isidib, sürfəni hazırlamışdı. Praporşik yeməkxanaya daxil olanda dedi:

- Qəribə ləziz iy gəlir. Deyəsən Tolik şam yemə-yinə çox dadlı yemək hazırlayıb?

- Yox, yoldaş praporşik. Bu xörəyi Tolik hazırlama-yıb. Əmim Bakıdan gətirib, Azərbaycan yeməklərindən ikisini dadacağıq.

- Məmmədov, bəs bu xörəklərin adı nədir? Gözəl iyи var.

- Hər iki xörəyin adı dolmadır. Biri kələm, o birisi isə tənək yarpağı ilə hazırlanıb.

- Baxaq görək ətri kimi dadlıdır, ya yox, - deyib kələm dolmasından bir ədəd götürüb, çəngəl ilə bölüb ağzına apardı. - Məmmədov, super. Bu xörəklə olsayıdı yüz vurardım.

- Yoldaş praporşik, əmim üç şüşə tut arağı gətirib. Mənə dedi ki, sizə çatdırım.

- Gətir görüm o necə olan şeydir.

Tolik şüşənin birini gətirib praporşikin qabağına qoydu. Praporşik şüşənin ağızını açdı və soldat qruşqa-sına süzdü, gözlərini zilləyib Vüqarla Tolikin sıfətinə baxdı.

- Bəs sizin qruşqalar hanı?
- Yoldaş praporşik, biz içmirik.
- Yox, bu olmadı. Mən icazə verirəm iki dənə də stəkan gətir, çox yox, hərənizə yüz qram için.

Vüqarla Tolik bir-birinin üzünə baxıb razılaşdırılar. Hərəyə yüz qram araq içdilər. Arağın ağızını bağlayıb Tolikə verdi. Bu arağı bazar gününə saxla. Bazar günü nahara bu yeməkdən hazırlaya bilərsən?

Tolik dedi:

- Çalışaram.
- Sağ olun, gecəniz xeyrə qalsın, - deyib getmək istəyəndə Vüqar əmisi gətirən kağız torbanı praporşikə uzatdı.
- Yoldaş praporşik, buyurun, bu bağlama da sizə çatacaq.

Çöhrəsində təbəssüm dilləndi.

- Payın çox olsun, - deyib evinə tərəf getməyə başladı.

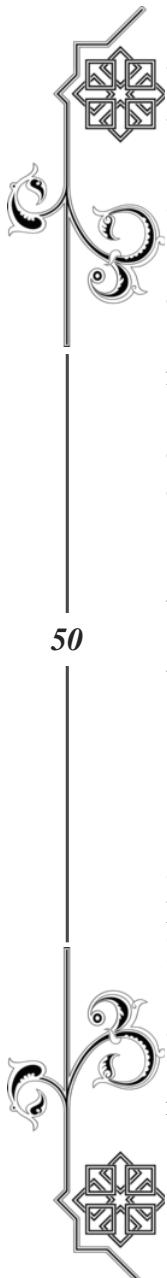
49

Tolik dedi:

- Artıq dincəlmək vaxtıdır, mən də saat 4:30-da durmalıyam, səhər yeməyini hazırlayıb çatdırı bilim.
- Düz deyirsən əkə bala, gedək dincələk.

Səhər saat ona qalmışdı. Cavanşir əmi ilə Fərman müəllim hərbi hissənin qarşısında idilər. Cavanşir əmi Vüqara dedi:

- Qardaş oğlu, şəhərə çıxməq üçün icazə vərəqəsi ala bildin, ya yox?
- Yox, ay əmi, almamışam, ancaq praporşik bildirdi ki, əgər şəhəri yaxşı tanımlarsa, mən özüm onlara bələdçilik edim.
- Lap yaxşı!
- Ay əmi, gəlin içəri, gedək otağına, orada özünüz də onunla yaxından tanış olun.

Vüqar qapını döyüb, icazə alıb otağa daxil oldu. Əlini alnına qaldırıb məruzə etdi və bildirdi ki, əmim gəlib. İcazə versəniz onu sizinlə tanış edərdim.

- Olar! deyin keçsin içəri.

Vüqar qapını açıb Cavanşir əmini və Fərman müəllimi otağa dəvət etdi.

- Tanış olun, yoldaş praporşik. Əmim Cavanşir və dostu Fərman.

- Lap yaxşı! Pop Vasili Andreyeviç. Bu tanışlığında çox məmənun oldum.

Onlar bir-birindən hal-əhval tutdular. Cavanşir əmi dedi ki, çıxaq şəhərə, söhbətimizi yol boyu davam etdirərik.

Praporşik üzünü Vüqara tutub dedi:

- Hərbi biletini mənə ver, şəhərə çıxmaq üçün icazə vərəqəsi yazım, gedək.

Üçgünlük icazə vərəqəsi yazıb hərbi biletlə birlikdə Vüqara uzatdı.

Vüqar hərbi biletlə icazə vərəqəsinə diqqətlə baxıb sevincili halda:

- Yoldaş praporşik, gecəni də əmimlə qala bilərəm?

- Bəli, qala bilərsən. - Üzünü Cavanşirə tutub dedi:

- Gedək! - deyib iri addımlarla maşınınə tərəf getdi. Maşının mühərrikini işə saldı. - Nə dayanmışınız, əyləşin.

Cavanşir əmi qabaqda əyləşdi. Vüqarla Fərman isə arxa oturacaqdə oturub yola düşdülər.

Praporşik üzünü Cavanşir əmiyə tərəf çeviririb sorusunu:

- Hara getmək istəyirsiniz?

Cavanşir əmi dedi:

- Pop Vasili Andreyeviç, siz haranı məsləhət bilirsiniz ora gedək.

- Heç VDXA-da olmusunuz, Cavanşir?
- Yox!
- Onda VDXA-ya gedək. Çox gözəl, gəzməli yerdir.

Vüqar VDXA-nın adını eşidəndə sifətində təbəssüm yarandı. O ad Azərbaycan filmin çəkdiyi “Görüş” filmindən tanış idi. On beş respublikanın hər birinin adına orada muzey vardi. Həmin muzeydə Azərbaycanın qabaqcıl kənd təsərrüfat işçilərinin foto-şəkilləri və onların həyatını əks etdirən məlumatlar verilmişdi. Burada olan sərgilər olduqca maraqlı idi. Cavanşir əmi, Fərman və Vüqar üçün ilk dəfə idi ki, Moskva şəhərində gözəl bir gəzintidə idilər. Vüqar VDXA-da bir neçə foto-şəkil çəkdirdi. Bu gəzinti Vüqarın çox xoşuna gəlmişdi. O, üzünü əmisi Cavanşirə və praporşik Pop Vasili Andreyeviçə tərəf çevirib təşəkkürünü bildirdi.

51

Praporşik Pop Vasili Andreyeviç onları mehmanxanaya gətirib yoluna davam etdi.

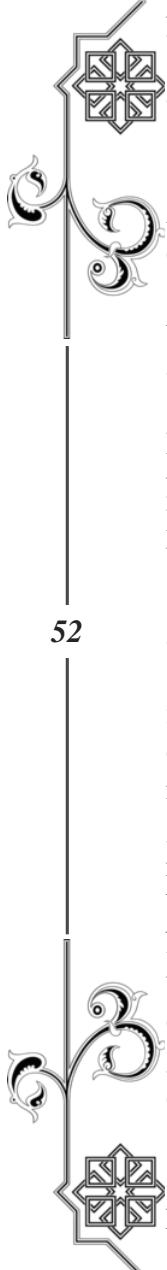
Vüqar üç günlük gəzintidən sonra Cavanşir əmi və Fərmanla görüşüb ayrıldılar. Vüqar axşam hərbi hissəyə qayıtdı. Praporşikə qayıtması haqqında məruzə edib, üç günlük icazə vərəqəsini qaytardı. Praporşik Vüqara yer göstərib dedi:

- Əyləsin.

Vüqar oturub praporşikin nə soruşacağını gözlədi.

- Məmmədov, əmin harada işləyir?
- Milisdə.
- Rütbəsi nədir?
- Kapitandır.
- Rus dilini çox yaxşı bilir.
- Yoldaş praporşik, əmim də əvvəllər hərbçi olub.

On il Rusiyada yaşayıb, işləyib, sonra Azərbaycana qa-

yidib, milis sıralarına işə düzəlib.

- Həə, belə de. Lap yaxşı. Məmmədov, deyəsən əmindən ayrılandan sonra darıxırsan.

- Bəli, yoldaş praporşik, bir az darıxıram.

- Axı nə üçün darıxırsan? Bura çox gözəl və mənzərəli yerdir. Moskvanın yayı lap gözəl olur. Az qalib, özün hər şeyin şahidi olacaqsan.

Artıq Cavanşir əminin Bakıya getməsindən iki həftədən artıq vaxt keçmişdi. Evdən də çoxdandır məktub almırıldı. Tolik də hərdən zarafata salıb sataşırdı.

- Məmmədov, deyəsən evdəkilər də səni unudub? Heç məktub da yazıb hal-əhvalını soruşmurlar. Elə deyirsən sevgilim var. Vüqar, görürsən o da səni unudub. Heç olmasa o insafsız bir məktub yazıb göndərsin. Vüqar, hərbi xidmətdən sonra mənlə gedərik Özbəkistana. Sənə Fərqañadən gözəl-göyçək bir özbək qızı alım, apar get.

- Ay Tolik, heç vaxt mən onu etmərəm. Mənim öz istədiyim sənin dediyin kimi, gözəl-göyçək azərbaycanlı qızım var. Onu heç yüz özbək qızına da dəyişmərəm, - deyib hərbi hissənin həyətində bir xeyli gəzdi. Yatmaq üçün kazarmaya gəldi. Özünü çox narahat hiss edirdi. Necə yatmışdı, heç özündən belə xəbəri yox idi. Yuxuda görürdü ki, Pərvanə onlara gəlib. Nazdı anaya deyir ki, o şəkili divardan çıxarıb mənə verin. Onu cirib yandıracam. O gecənin bir vaxtı oyandı. Öz-özünə düşündü: İlahi, bu nə yuxudur mən gördüm, - deyərək səhərə qədər yerində o yan, bu yana çevrildi, gözlərinə yuxu getmədi. Tolik ona yaxınlaşıb soruşdu:

- Nə olub? Heç gecəni də yatmadısan, gözümə çox pis deyirsən. Xəstələnməmişən ki?

- Yox Tolik, xəstələnməmişəm, ancaq çox pis yuxu

görmüşəm.

- Allah xeyirə yazsın, qardaş.
- Amin, ay Tolik. Elə ona görə narahatam.

Artıq gördüyü yuxudan üç gün keçmişdi. Növbətçi səsləndi:

- Məmmədov, sizə məktub var, özü də beş ədəd.
- Vüqar məktubları götürüb gözəcə nəzərdən keçirdi.

Məktubun birini açıb oxumağa başlamışdı ki, Tolik yanlaşıdı:

- Vüqar əkə, məktub Cavanşir əmidəndir?
- Yox əkə bala, atamdan, - deyib oxumağa başladı.

Növbəti məktubu açdı. Bu məktubu sevimli müəllimi Məhərrəm müəllim yazmışdı. O, məktubu oxuduqca üz-gözü gülürdü, üzündə təbəssüm görənirdi. Növbəti məktubu açdı. Bu məktubu bacısı Nəzakət yazmışdı. Nəzakət məktubunda evdə, kənddə nə olubsa hamısını yazırırdı. O, bacısı yazan məktubdan bir neçə sətir oxumuşdu ki, sıfəti dəyişdi. Bayaq üzündə olan təbəssümdən əsər-əlamət qalmadı. Tolik gülümsünərək dedi:

- Nə olub yenə, sıfətin dəyişdi. Mən ölüm, düzünü de, nə yazıblar.
- Tolik, xahiş edirəm, bu gün məni tək buraxasan.
- Nə olub yenə bərk əsəbləşmişən?
- Sonra hər şeyi sənə danişaram, ancaq xahiş edirəm, bu gün məni tək burax, heç nə soruşma.

Tolik baş üstə deyib, mətbəxə getdi.

Vüqar bacısının məktubunu təkrarən bir də oxudu. "Qardaş, Pərvanə bizə gəlmişdi. Anam nə qədər dedi, içəri keçmədi. Qapının ağızında anama dedi ki, o şəkili divardan götürüb, cırıb atın. Anam da Pərvanəyə dedi ki, ay qızım, onu biz edə bilmərik. Pərvanə heç nə demədi. Qayıdır evlərinə getdi. İndi sən nə yazsan, biz

də onu edək”.

Vüqar kağız-qələm götürüb məktuba cavab yazmaq üçün Lenin otağına keçdi. Bacısı Nəzakətin məktubuna cavab yazmağa başladı. “Nəzakət, mən əsgər gələndə anama demişəm axı. Əgər mənə nəsə olsa, o şəkili bibim qızı Kifayətə verərsiniz. Əgər ölməyib, sağ gəlsəm o şəkil ömrümün sonuna qədər məndə qala-caq”.

Vüqar bu cümlələri yazdıqca gözlərindən yaş leysan kimi axırdı. Hətta göz yaşları ağ vərəqlərin üstünə hopmuşdu.

Axşam çağı idi. Növbətçi qaça-qaça gəlib bildirdi ki, Məmmədov, praporşik sizi çağırır, - deyib getdi. Vüqar üst-başını səliqəyə salıb buraxılış məntəqəsinə tərəf getdi. Vuqar praporşikə məruzə edib, əl verib görüşdü. Praporşik Vüqarın halsiz olduğunu səsindəki titrəmədən hiss etmişdi.

- Məmmədov, nə olub? Gözümə çox pis dəyirsən. Olmaya xəstələnmisən?

- Yox, yoldaş praporşik.

- Bəs onda nə baş verib? Yoxsa kiminləsə dava etmisən?

- Yox.

- Bəs nə olub, belə halsızsan?

Bu vaxt Tolik onlara yaxınlaşdı. Salam verib əlini Vüqarın ciyninə qoyub - hirsin soyudumu? İndi yaxşısan, - deyəndə praporşik Tolikdən soruşdu:

- Nə baş verib?

Tolik dedi ki, evdən məktub almışdı. Onu oxuyandan sonra halı pisləşdi. Mənə də heç nə demədi. Xahiş etdi ki, məni tək buraxasan. Ondan sonra mən mətbəxə getdim.

Praporşik təkrarən soruşdu:

- Məmmədov, nə yazıblar? Nə isə bir hadisə baş verib? Danış!

- Yoldaş praporşik, elə bir hadisə baş verməyib.

- Yenə!

Vüqar bacısının məktubda yazdıqlarını praporşikə danışdı. Praporşik gülümsəyərək: - Eh, Məmmədov... Məmmədov, belə şeylər çox olur. Ona görə kefini pozma. Qızdan çox qız var, - deyib əli ilə Vüqarın krək hissəsinə vuraraq, - özünü ələ al. Axı sən kişisən, - deyib sağıllaşdı.

Tolik yenə zarafatla Vüqarın könlünü almaq üçün dedi:

- Sənə bir özbək qızı alacam, özünü üzmə.

Beləliklə, aylar, günlər keçirdi. Vaxt yavaş-yavaş azalırdı. Hərbi xidmətinin başa çatmasına altı ay qalmışdı. Aprel ayının 28-i idi. Praporşik Vüqarı yanına çağırıb bildirdi ki, sabah səni 15 günlük məzuniyyətə göndəririk.

55

Vüqar dedi:

- Yoldaş praporşik, mən məzuniyyətə getmək istəmirəm. Olar mənim yerimə başqa əsgər gedə?

- Məmmədov, olmaz, artıq hər şey hazırlıdır. Sabah saat 8:00-da yola düşəcəkən. Hə... onu da deyim sənə, nə ilə getmək istəyirsən - qatarla, yoxsa təyyarə ilə? Ancaq mən məsləhət edirəm ki, təyyarə yaxşıdır. Tez çatmaq üçün.

- Yoldaş praporşik, siz necə məsləhət bilirsiniz elə də edək.

- Onda səhər sübh tezdən saat 7:00-da “Domodedov” hava limanında olmalıydıq, get dincəl.

- Oldu, yoldaş praporşik.

Səhər sübh tezdən “Domodedov” hava limanında olular. Praporşik təyyarə biletini, məzuniyyət vərəqəsini

və 240 manat pulu Vüqara verib, əlini sıxıb dedi:

- Sənə yaxşı yol! Məmmədov, Cavanşir əminə məndən çoxlu salam söylə. Hə, on beş dəqiqədən sonra ora yaxınlaş, - deyib uzaqlaşdı.

Saat səkkizə qalıb. Təyyarəyə minik başlayıb, növbətçi hissə tez-tez elan edir: - Moskvadan Bakıya uçan təyyarənin çıxmasına bir neçə dəqiqə qalıb: Təyyarənin qapıları bağlındı, mühərriklər işə salındı. Təyyarə yavaş-yavaş hərəkət etdi, birdən sürəti çoxaldı və havaya qalxdı. Təyyarədəki bələdçi qız arada gəzir, sərininşinlərin halını soruşur. Kimə nə lazımdırsa, onu çatdırırırdı.

Saat 11:45 dəqiqəni göstərir. Elan edildi ki, təyyarə Bakı hava limanına bir neçə dəqiqədən sonra eniş edəcək. Təyyarədən düşən kimi Vüqar hava limanının həyətinə çıxdı. Hava limanının həyətində onu ilk qarışlayan taksi sürücüləri oldu. Hərə bir tərəfdən qışqırır: Hara gedirsən, gəl mən aparım. Digəri deyir, mən ucuz aparacam, başqa birisi deyir, əsgərdi, mən pulsuz aparacam. Vüqar taksi sürücülərinin bu hərəkətinə heç bir əhəmiyyət verməyib, hava limanından Bakı şəhərinə işləyən 154 nömrəli avtobusa mindi. Vüqar Bakıda Cavanşir əmisini görməmiş kəndə gedəsi deyildi. Ona görə də Dəmiryol vağzalının qarşısından 145 nömrəli avtobusa minib, Bakı Qənnadi fabrikinin yanına gəldi. Avtobusdan düşüb ətrafi nəzərdən keçirdi. Yavaş-yavaş “Nizami” metrosu tərəfə hərəkət etdi.

Cavanşir əmi işdə idi. Həyat yoldaşı, uşaqları Vüqarın gəlişindən çox sevindilər. Oğlu Akif bildirdi ki, atam axşam səkkizdə gələcək. Çay süfrəsi hazırlanırdı. Həyətdə oturub çay içdilər, qonşuları da gəlib Vüqara xoş gəldin edib, çay süfrəsi arxasında əyləşdilər. Vüqardan hal-əhval tutdular.

Cavanşir əmi işdən gəldi. Vüqarı görüb çox sevindi.

- Qardaşoğlu, xoş gəlmisən, gəl evə, danış görüm nə var, nə yox. Komandiriniz Pop Vasili Andreyeviç necədir?

- Əmi, Pop Vasili Andreyeviç sizə çoxlu-çoxlu salam göndərdi. O da sizin xətirinizi çox istəyir.

- Çox sağ olsun salam göndərən də, gətirən də. Hə, qardaşoğlu, özgə vəziyyətin necədir?

- Allaha çox şükür ay əmi, hər şey yaxşıdır.

- Qardaşoğlu, iki gün tez gəlsəydin kəndə atan Mikayıl kişi ilə birlikdə gedərdin. Mikayıl kişi də bir həftəyə yaxın idi Bakıdaydı. Ev üçün, uşaqlar üçün əyin-baş alıb getdi. Danış görüm məzuniyyətin neçə günlündür?

- On beş günlük.

- Lap yaxşı. Kəndə nə vaxt getmək istəyirsən?

- İnşallah, sabah tezdən.

- Özün gedə biləcəksən?

- Hə, gedərəm, ay əmi.

- Qardaşoğlu, iş olmasayıdı, mən də səninlə gedərdim. Çox heyf işdəyəm, sağ-salamat get. Qayıdanda üç-dörd gün tez qayıt gəl.

- Vəziyyətə baxaram, ay əmi. Heç nə deyə bilmərəm.

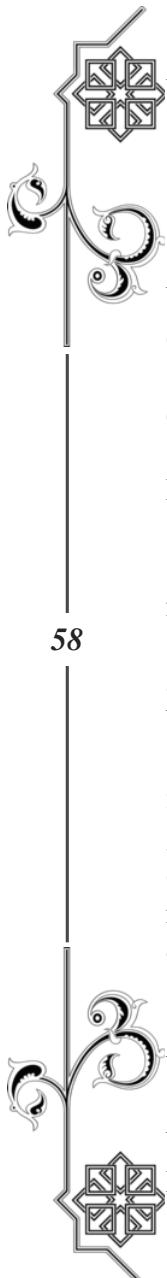
Sübh tezdən səhər avtovağzaldan bilet alıb yola düşən Vüqar kəndə çatanda hava qaralmışdı. Hər tərəf sakitlik idi. Məktəbin həyətindən keçəndə gözətçi Şəmşəd kişi Vüqarı tanıyıb, xoş gəldin edib, qucaqlayıb üzündən öpdü.

- A bala, əsgərliyini qurtardın?

- Yox ay Şəmşəd dayı, məzuniyyətə gəlmışəm.

- Gəlişini Mikayıl kişi bilirmi?

- Yox, heç kim bilmir.

- Onda Mikayıl kişini səsləyim, müştuluğumu alım.
Ay Mikayıl kişi... Ay Mikayıl kişi...

Mikayıl kişi Şəmşədin səsinə cavab verdi:

- Eşidirəm, ay Şəmşəd kişi.
- Ayə, müştuluğumu ver, Vüqar gəldi.

Mikayıl kişi dedi:

- Ay Şəmşəd, müştuluğun məndə, gəlin, mən də qabağınızıza gəlirəm. - Mikayıl kişi yolun yarısında özünü çatdırıldı. Vüqarı qucaqlayıb, üz-gözündən öpdü. Şəmşəd kişiyə də bir qırmızı onluq verdi. - Çox sağ ol qonşu, halal xoşun.

- Cibin dolu olsun, Allah əvəzini versin, Mikayıl kişi. İcazə ver mən qayıdım. İnşallah, sabah gələcəm.
- Necə istəyirsən. Məsləhət sənindir.
- Gələrdim, məktəbi yiyesiz qoymaq olmur. Gecəniz xeyirə qalsın, mən qayıdım məktəbə.

Vüqar atası ilə səhbət edə-edə evə gəldilər. Nazdı ananın gözlərindən sevinc yaşları axırdı. Ana oğlunun boynuna sarıldı.

- Ay oğul, xoş gəldin, keç içəri. - Bacıları, qardaşları ilə görüşəndən sonra Vüqar gözaltı divara baxdı ki, görsün şəkil yerindədir, ya yox. Bunu Nazdı ana hiss etdi: - Qurban olub ay oğul, o şəkilə heç vaxt toxunmamışıq. Öz əllərinlə necə asmişan, eləcə də yerindədir.

Vüqar dedi:

- Əsgər gedəndə dedim ki, nişan aparın. Bəs niyə belə etdiniz? O yazıq qız sizi nə qədər gözləyib. Ancaq sizdən bir xəbər çıxmayıb. Aparıb başına bir yaylıq bağlayardınız, kənd camaati da bilərdi ki, bu qız Mikayıl kişinin oğluna nişanlanıb. Ay ana, mən deyəni etseydiniz heç kim o qızı yaxın getməzdı.

- Qurban olum ay oğul, bütün günahların hamısı

atandardır. Mən nə vaxt deyəndə, bu ay gedərik, gələn ay gedərik, deyib vaxtı yubatdı. Qız bizə gəlib şəkli istəyənə qədər xəbərim olmayıb ki, Pərvanəni qaçırıblar. Ondan bir həftə sonra qaynı gəlib atandan üzr istədi. Dedi ki, Pərvanəni Vüqarın istəməyindən xəbərim olmayıb. Bilseydim razı olmazdım. Eşidəndə, özüm də pis oldum. Bu sözləri atana deyib, getdi.

Mikayıl kişi dilləndi:

- A bala, ana-bala nə danışırsınız, yaxın gəl otur, söhbət et. Məzuniyyətin nə vaxta kimidir?

- May ayının 13-də hərbi hissədə olmalıyam. İnşallah, ayın 9-da Bakıya qayıdacam. Cavanşir əmim dedi ki, üç-dörd gün tez qayıt. Təyyarəyə bilet tapmaq bir az çətindir.

- Cavanşir əmin necədir? O da gələydi səninlə.

- Ay ata, Cavanşir əmim işdəydi. Özü də gəlmək istəyirdi, ancaq işinə görə gələ bilmədi.

Vüqar atası Mikayıl kişidən babasını, əmisini, bibilərini və əsgərlikdə olan sinif yoldaşlarını soruşdu. Mikayıl kişi bir qədər susub dedi ki, babanın ilinə düz iyirmi iki gün qalıb.

Vüqarın gözləri doldu:

- Bəs mənə məktubda yazıldınız ki, yaxşıdır?

- Nə yazaydın, ay oğul. Elə şeyləri əsgərə yazmaq olmaz.

- Qəməndər, Kamandar, Sahib hansı şəhərdə xidmət edirlər?

Nazdı ana:

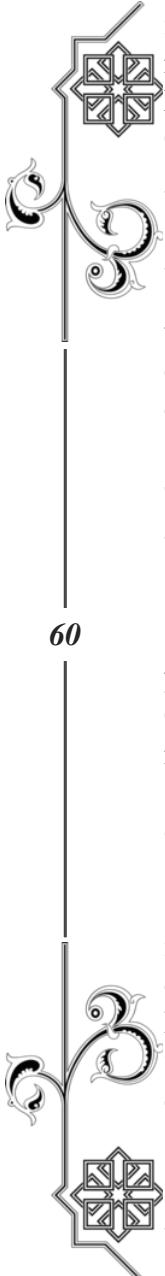
- Qadan alım, biz hardan bilək?! Xəbərimiz yoxdur.

Mikayıl kişi başını bulayıb, kövrək səslə dilləndi:

- Eh... ay oğul, Qəməndər də, Kamandar da öldü...

Mikayıl kişi ürək ağrısı ilə dedi:

- Qəməndər Moskva yaxınlığında hərbi xidmətdə

idi. Dedilər ki, sətəlcəmdən ölüb. Kamandar da Əfqanıstända güllə yarası almışdı. Üç gün sağ qalıbmış, həkimlər nə qədər çalışıb, sağalda bilməyiblər. Nəşini Qazaxıstanaya gətirmişdilər. Oradan da dayısı ilə qardaşı gətirdilər, dəfn etdik.

Vüqar çölə çıxıb ağladı. Keçib əl-üzünü yuyub evə gəldi.

- Ata, onda sabah Qəməndərin də, Kamandarın da valideynlərinə dəyim, onlara başsağlığı verim. Əgər çatdırı bilsəm, qəbiristanlıqda gedib babamın, həm də onların qəbirlərini ziyarət edəcəm.

- Hə, yaxşı fikirdir, düz deyirsən, ay oğul. Amma əsgər formasını geyinib getmə. Əsgər formasında səni görüb, daha da pis olacaqlar.

- Düz deyirsən, ay ata.

Nazdı ana dedi:

- Qurban olum ay oğul, yol gəlmisən yorğunsan, dur yat, dincini al. Sabah da onlara dəyməyə gedəcəksən. O birisi gün deyəcəksən gedirəm biblərimlə görüşməyə. Evimizə gəlib-gedən olacaq. Onlar sənin yanına, səninlə görüşməyə gələcəklər. A bala, gərək sən də evimizdə olasan.

- Oldu, ay ana!

Vüqar yataq otağına keçdi. Yerinə uzanıb məktəb illərini bir anlıq göz önündən keçirdi. Eh... nə etibarsız dünyadır. Ürəyində fikirləşdi ki, görəsən Qəməndərin, Kamandarın valideynləri məni necə qarşılayacaqlar? Bu fikir-xəyalla yuxuya gedən Vüqar, səhər sübh tezdən oyanıb, əl-üzünü yuyub, çörək yeməyə başlayanda süfrə arxasında Mikayıł kişi dedi:

- Onlara nə aparmaq istəyirsən? Uşaqlar gedib alıb, gəlsinlər.

- Hə, düz deyirsən, ay ata. Elə saat 10:00-da çıxım,

hər ikisinə də başsağlığı verim. Oradan çıxandan sonra qəbiristanlığa gedib, qəbirlərini ziyarət edim. Qayıdanda məktəbdə Məhərrəm müəllimlə də görüşüm.

Mikayıl kişi dedi:

- Ay oğul, vaxt keçir, qardaşın dükandan gəldi. Dur hazırlaş gedək, əkin-səpin vaxtıdır, gedib evdə heç kimi tapmayacağıq.

- Mən hazırlam, ay ata, dur gedək.

O, yol boyu hey fikirləşirdi ki, onların valideynlərini necə ovundursun. İlk olaraq Qəməndərin valideynləri ilə görüdü. Həyətdə onları Zaman dayı ilə Qaratel xala qarşılıdı.

- Ay sənə qurban olum, o tərəfdən bəri gələndə tənimadım. Bu bizim Vüqardır ki, - deyib Qaratel xala ağlaya-ağlaya Vüqarın boynuna sarıldı: - Sənə qurban olum, gedəndə Qəməndəri sənə tapşırdım. Nə oldu mənim oğluma? Bəlkə sən nəsə bilirsən?

- Qaratel xala, bu hadisəni axşam eşitmışəm. Mənim heç nədən xəbərim yox idi.

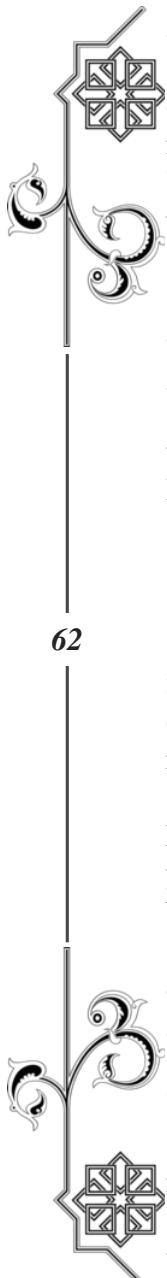
Qaratel xala Mikayıl kişini və Vüqarı evə dəvət etdi. Tez sobanı yandırib, çay hazırladı. - Qadan alım, yemək hazır olanacan siz bir stəkan çay içə-içə Zaman əminlə söhbət edin.

Mikayıl kişi ayağa durub, - ay xalaqızı, heç nəyə ehtiyac yoxdur, zəhmət çəkmə. Gəl otur, bir beş də-qıqə söhbət edək, getməliyik.

- Vallah, heç yaxşı olmadı, ay xalaoglu. Onlar on il bir sinifdə oxuyublar. Allah, fələk bunları niyə ayırdı, bilmirəm.

- A xalaqızı, onun da yazılışı alına belə yazılıbmış, Allah rəhmət eləsin, deyib “Fatihə” surəsini dedi. - Allah yerini cənnətlik etsin, deyib ayağa durdu.

- Heç yaxşı olmadı. Qəməndərin iyin mən ondan

alıram deyib, Zaman kişi hicqırı-hicqırı ağladı.

Zaman kişinin ağlamağına dözə bilməyən Vüqar da ona sarılıb ağlamağa başladı. Vüqarın gözləri öündən məktəb illəri, qatarda gedəndə etdikləri zarafatlar kino lenti kimi gəlib keçdi. Vüqar Zaman kişidən ayrılib, üzünü yuyub sağıllaşdı.

Kamandarin atasının evi kəndin yuxarı başında idi.

Yol boyu Mikayıl kişi Vüqara dedi ki, nə yaxşı ki, əsgər paltarında gəlmədin. Əgər əsgər formasında gəlsəydim Qaratelin vəziyyəti lap pis olardı.

Kamandarin ata evinə çatdılar. Onları Hüseyin dayı və həyat yoldaşı Dilbər xala qarşılıdı. Dilbər xala ilə Mikayıl kişi xalaqızı, xalaoğlu idilər.

- Sənə qurban olum, ay Vüqar, nə vaxt gəlmisən?

Mikayıl kişi dedi ki, axşam gəlib.

Dilbər xala:

- Başına dolanım, sənə qurban olum, gəlin keçin içəri. Xoş gəlmisiniz! Hazır çayımız var, siz bir stəkan çay için, Hüseyin dayınlı işim var, beş dəqiqliyə gəlirik.

Mikayıl kişi bildi ki, yemək hazırlamaq üçün nəsə kəsdirəcək. - A xalaqızı, gəlin oturun. Heç nəyə ehtiyac yoxdur. Bir stəkan çay içib gedirik. Vüqarın işi var, başqa yerə də gedəcək. Ona görə tələsir.

Vüqar çay içə-içə Hüseyin dayıdan Kamandarin keçdiyi döyüş yolu haqqında soruşdu. Hüseyin dayı ağlaya-ağlaya:

- Sənə qurban olum, mən hardan bilim, biz elə biliirdik ki, Qazaxıstandadır. Bilmirdik ki, onu Əfqanistana aparıblar. Kamandar bizi yandırıb-yaxdı. Bu nə müsibət idi bizim başımıza gəldi.

Vüqar titrək səslə, - Hüseyin dayı, Allah sizə səbr versin, Kamandarin da ruhu şad olsun, - deyib ayağa

durdur.

Mikayıl kişi ilə Hüseyin dayı söhbət edə-edə pillə-kənləri yavaş-yavaş enirdi. Həyətdə bir neçə dəqiqə söhbət edəndən sonra Mikayıl kişi üzünü Vüqara tutub dedi ki, mənim Hüseyin kişi ilə bir balaca işim var, sən get.

Vüqar Hüseyin dayı və Dilbər xala ilə sağıllasılıb yoluunu davam etdi. Yolda fikirləşdi ki, elə məktəbin yanından keçəndə baxım görüm Məhərrəm müəllim məktəbdədirə, görüşüm gedim. Birdən qayıdanda gec gələrəm, görə bilmərəm.

Məktəbin həyətində müəllimlərlə rastlaştı. Vüqar onlara yaxınlaşıb, əl tutub görüşəndən sonra Məhərrəm müəllimi soruşdu. Dedilər ki, burada olmalıdır.

Vüqar müəllimlər otağına getdi. Qapını döyüb, içəri keçdi. Məhərrəm müəllim ayağa durub, qollarını açıb Vüqara tərəf addımladı. - Xoş gəlibssən! - deyib əl uzatdı, alnından öpdü. - Nə vaxt gəlmisən?

- Axşam. Siz necəsiniz, müəllim?
- Cox sağ ol, yaxşıyam. Məzuniyyətə gəlmisən?
- Bəli, müəllim.
- Məhərrəm müəllim, evə getmirsiniz?
- Yoldaş axtarıram getməyə.
- Onda durun gedək, mən sizə yol yoldaşı.
- O yana hara gedirsən, ay Vüqar? Olmaya Pərvanəyə görə...

- Yox, Məhərrəm müəllim, qəbiristanlığa gedirəm. Babamın və Qəməndərlə Kamandaların qəbirlərini ziyrət etməyə...

- Sağ ol Vüqar, sən etibarlı oğlansan. - Məhərrəm müəllim sözü Pərvanəni qaçıran oğlandan saldı. - O, Bakıda yaşayır. Qardaşı ilə o haqda bir neçə dəfə söhbətimiz də oldu. And-aman etdi ki, onun xəbəri olma-

yib. Canın sağ olsun. Sağ-salamat əsgərlik xidmətini başa vur, sonra bir şey fikirləşərik. Artıq qəbiristanlıqdayıq, - Məhərrəm müəllim əlavə etdi. - Qəbirlərin yerini taniyırsan?

- Yox.
 - Onda bir yerdə gedib ziyarət edək.
- Qəbirlərin arası ilə gedirdilər. Məhərrəm müəllim dayanıb, - bax, bu qəbir Qəməndərindir. Bu qəbir də Kamandarın. “Fatihə” surəsi oxuyub dedi:
- Ay Vüqar, Kamandarın dəfnində böyük bir izdiham var idi. Allah hər ikisinə rəhmət eləsin, yerləri cənnət olsun.

Vüqar - Amin! - deyib babasının qəbrinə tərəf addımladı. - Məhərrəm müəllim, görəsən bu dünya niyə bu qədər etbarsızdır?

Məhərrəm müəllim gülümsəyərək, Səməd Vurğunun bu misralarını söylədi:

- “Bir yanından boşalır, bir yanından dolur.
Sırrini verməyir sirdəşa dünya”.
- Ay Vüqar, Allahın qoyduğu qanun belədir. O qanundan kənara çıxmaq olmaz. Hərəni bir yolla aparır. Heç kim deyə bilməz ki, mən ölməyəcəm. Hamımızın axırı, bax, buradır. Burdan o yanı yoxdur.

Vüqar:

- Düz deyirsiz, Məhərrəm müəllim,- deyib, cib dəsmalını çıxarıb babasının başdaşındakı şəklini silib,- Allah sizə rəhmət eləsin, - deyib qəbiristanlıqdan çıxdı. Kəndin girəcəyində, yolun kənarında dayanıb söhbət edirdilər. Məhərrəm müəllim üzünü Vüqara tutub asta səslə dedi:

- O gələn Pərvanəni qaçıran oğlanın böyük qardaşıdır. Xahiş edirəm özünü təmkinli apar.
- Baş üstə, müəllim.

- Başın var olsun!

Oğlan onlara yaxınlaşıb, el uzadıb, salam verib görüşdü. Məhərrəm müəllimdən hal-əhval tutandan sonra dedi:

- Ay Məhərrəm müəllim, bu oğlunu tanımadım, kim-lərdəndi?!

Məhərrəm müəllim gülərək, - ay saqqalı ağarmış, həqiqi deyirsən tanımadın, yoxsa zarafat edirsən?

- Yox, vallah tanımadım.

- Mikayıl kişinin oğlu Vüqardı. Əsgərlikdən məzuniyyətə gəlib.

Oğlan Vüqarın qoluna girib nəsə demək istədi. Ancaq Vüqar ona bildirdi ki, mənim Məhərrəm müəllimdən gizli heç bir sözüm yoxdur. Buyurun, nə deyəcəksiniz deyin. Oğlan Vüqarı qucaqlayıb xahiş etdi ki, bizi bağışlayın. Qardaşımın xəbəri olmayıb, sonra bizə dedilər. Eşidən kimi Mikayıl kişinin, Nazdı xalanın yanına gedib, dönə-dönə üzr istəmişəm.

Məhərrəm müəllim dedi:

- Mən Vüqara hər şeyi danışmışam. Bir işdi olub.

- Müəllim, nə üçün burada dayanmışıq, gedək evə bir stəkan çay içək.

- Cox sağ olun, Allah var eləsin, hava qaralır, yavaş-yavaş mən də getmək istəyirəm.

- Məsləhət sizindir.

Vüqar dedi:

- Məhərrəm müəllim, onda icazə verin mən də evə gedim.

- Ay Vüqar, deyirəm nə isə yadımdan çıxıb. Nə vaxt qayıdırısan?

- Müəllim, ayın doqquzunda Bakıya gedəcəm.

- Onda gəlib dəyərəm sənə. Oturub çay içə-icə söhbət edərik.

- Nə vaxt istəsəniz buyurub gələ bilərsiniz, evdə olacam.

Vüqar evə gələndə gözlərinə inanmadı. Ev qonaqla dolu idi. Hamısı səbrsizliklə Vüqarın gəlişini gözləyirdilər. - Ay səni xoş gəlmisən! İnsallah, gün o gün olsun sağ-salamat tamam qurtarıb gələsən, ay bala.

Mikayıl kişi bir qoç kəsmişdi. Bilirdi ki, gəlib-gedən çox olacaq. Nazdı ana dedi ki, a bala, acından öldün. Səhər evdən çıxansan. Haralardasan bu vaxta qədər. Gəl otur, qadan alım.

- Yox ay ana, ac deyiləm. Hüseyn dayığıldə çörək yemişəm. Dilbər xala əl çəkmədi. And-aman etdi, çörək yedik. Hələ bir quzu da kəsmək istədilər, ancaq atam qoymadı. Oradan çıxıb qəbiristanlığa getdim. Yolda Məhərrəm müəllimlə rastlaşdım. O da mənimlə qəbirləri ziyarət etdi. Məhərrəm müəllim öz evinə, mən də evimizə gəldim.

Vüqar bunları anasına danışa-danışa gözlərini divardan asdığı şəkildən çəkə bilmirdi. Vüqarın hərəkətlərinə, duruşuna bibiqizi Kifayət fikir verirmiş. Kifayət gülə-gülə dedi:

- Ay dayioğlu, səhərdən sənə fikir verirəm, gözlərini o şəklə dikib, xəyalə dalmışan. Nə fikir edirsən. Gedəni qaytarmaq olmaz. Gəl o şəkli öz əllərinlə divardan götür. Vallah yaxşı deyil, Pərvanə də ailə qurub. Nazdı bibim də bir neçə ay əvvəl bizə danışdı ki, Pərvanə gəlib xahiş etdi ki, şəkli divardan götürün.

Vüqar üzünü Kifayətə tutub dedi:

- A bibiqizi, aşiq Əkbər Cəfərovun bir şeiri var. Onun bir bəndini deyim, gör necə də gözəl deyib:

Getməz ürəyimdən ilk eşqin dağı,
Qatma bir-birinə qaranı-ağı.

Gözündən bulansa eşqin bulağı,
Yüz illər dolansa, durulan deyil!

- Ay Vüqar, düz deyib, amma sənə deməyib ki...
- Kifayət, bu sözləri gərək sən deməyəydin. Axı biz bir yerdə, bir sinifdə oxumuşuq. Onu necə istədiyimi sən ki, yaxşı bilirsən. Xahiş edirəm bu haqda daha mənə heç nə demə.
- Oldu, ay Vüqar. Sən Allah, mənim dediklərimdən incimə.
- Mən səndən heç vaxt incimərəm. Amma sənə deyiym söz öz qüvvəsində qalır. Bax, bu şəkli sənə tapşırıram, səni də Allaha.
- Dayıoğlu, ağılli ol. Artıq biz gedirik. Sənə də yaxşı yol. Əkin-səpin vaxtıdır, gəlmək olmur. Sağ ol.

Getdikcə vaxt qlsalırdı. Vüqar Bakıya qayıtmaq üçün darixmişdi. Gözləri yol çəkirdi. Mikayıl kişi Vüqardan soruşdu:

- Ay oğul, dəqiq ayın doqquzunda gedəcəksən, yoxsa fikrini dəyişmişən?
- Yox ata, doqquzunda getməliyəm.
- Bu vaxt evin qapısı döyüldü. Vüqarın qardaşı qapını açdı, - buyurun müəllim. Xoş gəlmisiniz!
- Sağ olun. Xoş gününüzə gəlim.
- Mikayıl kişi ayağa durub, əl uzadıb Məhərrəm müəllimlə görüşdü.
- O gün Vüqarla rastlaşdım. Qəbiristanlığa qədər bir yerdə söhbət edə-edə getdik. Söz verdim ki, bir-iki günə gəlib sənə dəyəcəm. Dərsim qurtarmışdı, boş oturmuşdum. Birdən yadına düşdü ki, Vüqara söz vermişəm, gedim dəyim.
- Həmişə gəldiyiniz evdir. Vüqarın da dilindən heç vaxt düşmürsünüz. Məktub yazanda da həmişə sizi so-

ruşub. Allah həmişə sizi bax belə mehriban etsin.

- Mikayıl kişi, mən məktəbdə də, evdə də Vüqarı nümunə göstərirəm. Onun tərbiyəsi, böyük-kiçik yeri bilməsi məni çox sevindirir. Bax, üzünə deyirəm bu gün, ona görə mən səni çox istəyirəm.

Vüqar utana-utana,- çox sağ olun, Məhərrəm müəllim.

Nazdi ana süfrə hazırladı. Çörək yeyə-yeyə məktəb illərindən, bu günə qədər olan dostluqdan, səmimiyyətdən söz açan Məhərrəm müəllim dedi:

- Vüqarla öyünməyə dəyər.

Nazdi ana süfrəni yiğişdirib, göyəm mürəbbəsi ilə çay gətirdi. Çayı içib Məhərrəm müəllim Vüqarla məktəbin həyətinə düşdülər.

- Vüqar, inşallah, sabah gedirsən Bakıya?

- Fikrim elədir, Məhərrəm müəllim.

- Sənə yaxşı yol! Özündən muğayat ol.

- Çox sağ olun, müəllim!

Onlar görüşüb, ayrıldılar. Vüqarın birdən yadına düşdü ki, sabah - doqquzu may Qələbə bayramı günüdür. Hərbi komissarlıq işləməyəcək. Məzuniyyət vərəqəsinə möhür vurulmalıdır. Evə gəlib bildirdi ki, sabah gedəsi olmadı, ayın onunda gedəcək. Mikayıl kişi gülümşəyərək, - heç mənim də yadına düşmür ki, sabah bayramdır. Hər yer bağlı olacaq. Vüqar Qələbə bayramını da öz evlərində qeyd etdi.

Mikayıl kişi qonşu kənddən olan “Niva” markalı maşının sürücüsü ilə danişdi ki, sabah səhər saat on birdə Vüqarı rayon hərbi komissarlığına aparsın. Sürücü razılıq verib, evinə getdi.

Mikayıl kişi dedi ki,- ay oğul, bax, bu yaxşı oldu. Mən fikirləşirdim ki, iş-güt vaxtıdır, getməz, sağ olsun, sözümüz yerə salmadı. Özünə də deyərəm məzuniyyət

vərəqənə möhür vurdurandan sonra aparıb Bakı avtobusuna bilet alıb səni yola salsın, mən də arxayın olum. İndi dur dincəl, sabah yol gedəcəksən. Hə, yadımda ikən onu da deyim ki, Cavanşir əminə də bir az pay-püş qoymuşuq. Onu da verərsən onlara.

- Oldu, ay ata, - deyib yataq otağına keçdi.

Vüqar səhər tezdən durub əl-üzünü yuyub, həyətdə gəzisiirdi. Nazdı ana çay süfrəsi hazırladı.

- Nə tezdən durmusan, bir az yatıb dincələrdin də...

- Ana, səhər tezdən durmağa öyrəşmişəm. Özümdən asılı olmayaraq oyanıram.

- Vaxta da az qalıb, indi maşın gələcək, tez bir tikə çörək ye.

Nazdı ana bir kasa qaymağı Vüqarın qabağına çəkib dedi:

- İl yarımdır sən bu qaymaqdan yemirsən. İndi doyunca ye.

Vüqar üzünü bacısına tutub: - Bir stəkan çay süz, içim.

Bu vaxt həyətdən maşın siqnalının səsi eşidildi.

Mikayıł kişi: - deyəsən maşın gəldi. Çağırım gəlib o da bir stəkan çay içsin.

- A bala, gəl bir stəkan çay iç, bir tikə çörək ye.

- Sağ ol, Mikayıł dayı. Vallah, elə indi yeyib-içib gəlmışəm. Özüm tez gəldim ki, bir az tez çıxaq.

- Düz etmisən. Səndən bir xahişim var, hərbi komissarlığa özün də get, kağıza möhür vurdurandan sonra Vüqarı Bakı avtobusuna mindir, qayıdanda da mənə bir xəbər ver.

- Baş üstə, Mikayıł dayı. Sənin hər bir sözün mənim üçün qanundur.

- Allah atana rəhmət eləsin. Atan da çox yaxşı kişi idi.

Vüqar atası Mikayıl kişi, anası Nazdi ana və bacı-qardaşları ilə görüşüb maşına oturdu. Sürücü maşının mühərrikini işə salıb, - “Allah, Məhəmməd, Ya Əli” - deyib yola düşdü.

Sürücü yol boyu lətifələr danışa-danışa, deyib-gülə mənzil başına çatdı. Vüqar hərbi komissarlıq gəlib 4-cü pəncərəyə yaxınlaşdı. Kapitan rütbəli zabit diqqətlə ona baxıb dedi:

- Məmmədov, çox sağ olun, sizin haqqınızda bizə tərifnamə də gəlib. Buyurun sənədlərinizi götürün. Sizə yaxşı yol!

- Sağ olun, yoldaş kapitan,- deyib Vüqar maşına doğru getdi.

Sürücü dedi ki, gedək avtovağzala, vaxta az qalib. İndilərdə Bakıya gedən avtobus yola düşəcək.

Avtovağzala gəldilər, Vüqarı gətirən oğlan istədi bilet alınsın, amma Bakı avtobusunun sürücüsü dedi ki, əsgər üçün bilet almağa ehtiyac yoxdur. Keçsin ürəyi istədiyi yerdə əyləşsin. “Vüqar “Niva”nın sürücüsü ilə görüşüb, avtobusa mindi.

Avtobus axşam saat on bir radələrində Bakıya çatdı. Vüqar sürücüyü yaxınlaşıb xahiş etdi ki, “Beşmərtəbə”nin yanında saxlayın, mən orada düşüm.

Sürücü avtobusu kənara çəkib dedi ki, “bu da beşmərtəbə, buyurub düşə bilərsiz”.

Vüqar avtobusdan düşüb, taksi saxladıb Cavanşir əminin yaşadığı ünvanı dedi. Taksi sürücüsü beş dəqiqliyə həmin ünvanda oldu. Vüqar dar küçə ilə əmisi yaşayan həyətə daxil oldu. Cavanşir əmi Vüqarı görüb dedi ki, mən səni dünən gözləyirdim. Hə, qardaşoğlu, söylə görüm evdə nə var, nə yox. Atan, anan necədir? Yaxşı dincələ bildinmi?

- Sağ ol, əmi. Atam da, anam da sizə çoxlu-çoxlu

salam göndərdilər. Özüm də lap yaxşı dincəldim. Atam dedi ki, bəs əmin niyə gəlmədi? Dedim ki, işdən icazə ala bilmədi, İnşallah babamın ildönümünə gələcək.

- Hə düz demisən, gedəcəm.

Cavanşir üzünü Vüqara tutub:

- Qardaşoğlu, qatarla yoxsa, təyyarə ilə getmək is-teyirsən? Vaxta az qalıb, sonra bilet tapa bilmərik. Gecikərsən.

- Ay əmi, onda sabah gedək təyyarəyə bilet alaq.

- Sabah saat on birdə gedərik.

Onlar səhəri gün saat on birdə evdən çıxdılar. Səməd Vurğun bağının yanında, 28 aprel küçəsində yerləşən kassalara yaxınlaşışib Moskva reysinə may ayının on birinə bilet aldılar.

- Qardaşoğlu, yaxşı ki, gəldik, elə bir bilet qalıbmış. Ayın 20-nə qədər Moskvaya heç bir reysə bilet yox idi. Tanışlıq ilə işimiz düzəldi. İndi gedək səhəri gəzməyə, nahar edək, sonra da gedək dənizkənarı bulvara, bir az gəzək, istəsən gəmiyə də minib, dəniz gəzintisinə də çıxa bilərik. Nə deyirsən, razılaşdıq?

- Hə!

- Onda getdik nahar etməyə.

Onlar bir kafedə nahar etdikdən sonra dənizkənarı bulvara gəldilər. Artıq saatın əqrəbləri günortanı göstərirdi. Cavanşir əmi dedi ki, gedək dəniz gəzintisinə.

Dəniz səyahəti bir saatdan çox çekdi. Gəmidən düşüb Sabir bağına tərəf getdilər. Sabir bağının yaxınlığından 57 sayılı avtobusa minib “Beşmərtəbə” deyilən yerə gəldilər. Oradan üzü yuxarı “Sovetski” küçəsinə qalxdılar. Onlar evə çatanda artıq hava toranlaşmışdı. Cavanşir əminin oğlu gülə-gülə Vüqara dedi:

- Deyəsən çox yorulmusan.

- Elə yorulmuşam, heç ayaqlarım sözümə baxmir -

- deyib, divanda dirsəkləndi.
- Əmioğlu, bilet ala bildiniz?
 - Çox çətinliklə, əmim tanışlıqla ala bildi. Mənə qalsala, bir aya da bilet ala bilməzdim.
 - Hə, atamın dostları, tanışları çoxdu.
 - Doğru deyirsən, əmioğlu.
 - Dur gedək şam edək. Ata bizi gözləyir.
 - Eh, əmioğlu, elə yorulmuşam ki, heç yerimdən tərənmək istəmirəm.
 - Dur çörək ye, sonra rahat dincəl. Dur!
- Süfrədə hər şey var idi. Cavanşir əmi üzünü Vüqara tutub dedi:
- Nə içirsən, araq, konyak, yoxsa şərab?
 - Az miqdarda şərab içərəm.
 - Qardaşoğlu, bu şərabı Qovlar qəsəbəsində olan əsgərlik dostum gətirib, iç, nuş olsun!
 - Cavanşir əmi, bu şərabdan bir-iki litr də gedəndə praporşik dostuma aparım.
 - Qardaşoğlu, onun üçün bir üç litrlik banka şərab, konyak hazırlamışam. Aparıb mənim adımdan çatdırısan.
 - Baş üstə, Cavanşir əmi.

Vaxt-vədə yetişdi. Vüqar yola çıxmaq üçün hazırlaşmağa başladı. Əmisi oğlu Vüqara yaxınlaşıb dedi ki, hərbi forma sənətə çox yaraşır. Lap generala oxşayırsan.

Vüqar gülümşəyərək dilləndi:

- Əmioğlu, deyəsən xoşuna gəlmədi.
- Yox əmioğlu, Allah haqqı zarafat etmirəm, elə generallar da sənin kimi adamdı.

Vüqar ayağa durub, uşaqlarla görüşüb, sağollaşıb küçəyə çıxdı. Cavanşir əmi maşının mühərrikini işə salıb dedi: - Otur gedək, gecikərik.

Onlar hava limanına çatanda artıq Moskva reysi ilə

uçan sərnişinlərin biletlərinin yoxlanılması başlamışdı. Vüqar hərbi bilet ilə birlikdə sənədlərini yoxlanmaq üçün verdi. Bileti qeydiyyatdan keçiriləndən sonra Vüqara qaytarmışdılar. Hərbi patrul xidmətinin əsgərləri ona yaxınlaşdırılar:

- Yoldaş əsgər, olar sənədlərinizi?

Vüqar tez üst-başını düzəldib, patrul xidmətinin zabitinə məruzə edib sənədlərini təqdim etdi. Leytenant sənədləri yoxlayıb qaytardı və ona yaxşı yol arzuladı.

Axşam saat səkkizi keçmişdi, təyyarə Moskva "Domodidov" hava limanına eniş etdi. Bir neçə dəqiqədən sonra sərnişinlər yavaş-yavaş çölə çıxmağa başladılar. Vüqar hava limanının həyətində dayanan taksilərə yaxınlaşdı. Taksi sürücüləri soruştular: - Əsgər, hara gedirsiniz?

- Moskvaya.

Taksi sürücüləri arasından bir nəfər Azərbaycan dilində dedi: "Gəl otur aparım".

73

Vüqar taksiyə oturub, yola düşdü. Mənzil başına çatan Vüqar taksinin gediş haqqını ödəyib, çamadanını götürüb buraxılış məntəqəsinə yaxınlaşdı. Növbətçi əsgərlə görüşüb, hal-əhval tutandan sonra soruşdu:

- Praporşik burada hərbi hissədədir, yoxsa evə gedib?

Bir az olar evə getdi.

- Gedim, deyim ki, gəlmışəm.

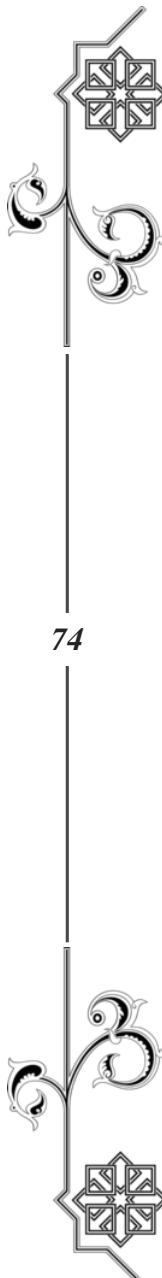
- Sizi soruşturdu. Dedi ki, gəlməli idi.

Vüqar praporşik yaşayan evə getdi. Qapını astadan döyüd.

- Kimdir?

- Yoldaş praporşik, mənəm, Məmmədov!

Praporşik qapını açdı. Məmmədov hərbi məzuniyyətdən gəlməsi haqqında məruzə etdi. Praporşik dedi ki,

gözlə birlikdə gedək.

- Oldu, yoldaş praporşik!

Praporşik əyin-başını səhmana salıb, dedi:

- Getdik, Məmmədov. Hə, danış görək, necə gedib-gəldin, Cavanşir əmin necədir?

- Cox sağ olun, yoldaş praporşik. Cavanşir əmi də sizə salam göndərdi.

- Sağ olsun, minnətdarlığımı bildirirəm.

Vüqar çamadanını da götürüb, praporşiklə birlikdə kazarmaya doğru irəlilədilər. Praporşik otağına daxil olub, işığı yandırdı. Vüqar çamadanı stolun üstünə qoyub, Cavanşir əminin göndərdiyi payı və özünün aldığı hədiyyəni praporşikə verdi. Praporşik “cox sağ olun” - deyib, sağıllaşıb getdi.

Tolik yuxudan oyanıb Vüqarı qucaqladı. - Sənin üçün bərk darıxırdım.. Danış görüm o qızı görə bildin, ya yox?

- Yox Tolik, görə bilmədim. Çünkü onlar köçüb Bakıda yaşayırlar. Mən isə beş yüz km aralıda yerləşən ucqar bir kənddə idim.

Tolik zarafatla yarı özbək, yarı Azərbaycan dilində dedi:

- Səni Özbəkistana aparacam, orada sənə eñ yarasıqlı bir gözəl özbək qızı alacam.

Vüqar da zarafatından qalmadı:

- Ay Tolik, deyəsən qızlarınız evdə qalıb, alan yoxdur, başqa millətlərə ərə vermək istəyirsiniz.

- Yox Vüqar əkə, sən deyən kimi deyil. Bizdə qızları pulu çox olan, varlı adamlara ərə verirlər.

- Ay Tolik, olar bu haqda söhbət etməyək?!

- Oldu, Vüqar əkə!

Payız fəslidi. Hərbi hissədə gənc əsgərlər üçün həzırlıq işinə başlanmışdı. Vüqar gənc əsgərlərin hansı

respublikalardan olmasını öyrənmək üçün praporşikdən soruşdu. Praporşik bildirdi ki, hələ bilmirik. Ona görə ki, Müdafiə Nazirliyi əmr imzalamayıb. Nazirliyin əmrindən sonra gənc əsgərlərin çağırışı başlayacaq.

Hərbi hissədə gənc əsgərlər üçün hazırlıq işləri başa çatmışdı. Bir neçə gündən sonra SSRİ-nin Müdafiə naziri, marşal Ustinov əmr imzaladı. Əmrindən bir neçə gün sonra Qazaxıstan, Gürcüstan, Ukrayna, Moldova respublikalarından gənc əsgərlər gətirildi. Gürcüstan-dan gəlmış əsgərlər arasında azərbaycanlılar da vardi. Vüqar onlardan bir neçəsi ilə tanış olub, onları serjant-lara tapşırıdı.

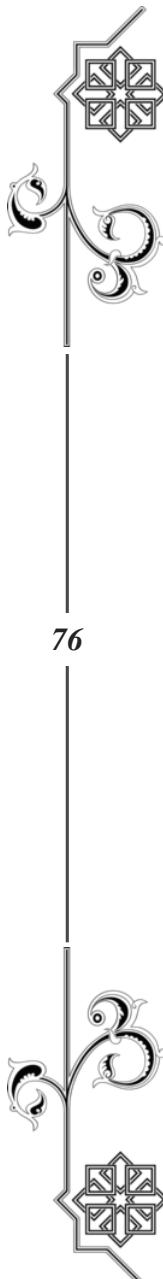
Gənc əsgərlərin iki aylıq karantin müddəti başa çatandan sonra iki ili tamam olmuş əsgərləri tərxis edirdilər. Vaxt azaldıqca günlər sanki öz yerində sayırdı, günlər çox darıxdırıcı keçirdi. Hərə bir yerə çəkilib, paradın geyiminə əl gəzdirdi. Günlər azaldıqca Vüqar lap darıxmağa başlamışdı. Tolik Vüqara yaxınlaşış gülə-gülə dedi:

- Vüqar əkə, indi birlikdə gedəcəyik? Bakıya, yoxsa Daşkəndə?!

- Ay Tolik, mənim Daşkənddə nə işim var. Mən Bakıya gedirəm, - deyərək, öpüşüb, görüşüb ayrıldılar.

Vüqar həmin gecəni hərbi hissədə gecələyib, səhər tezdən əsgər dostları ilə görüşüb taksi ilə aeroporta yola düşdü. Artıq bir neçə saatdan sonra Vüqar Bakı hava limanında idi. O, hava limanından avtobusa əyləşib Bakıya, əmisi Cavanşirgilə gəldi. Vüqar Cavanşir əmisi ilə, uşaqlarla görüşüb söhbət etdi.

- Hə qardaşoğlu, Allaha çox şükür hərbi xidmətini sağ-salamat başa vurub qayıtdın. De görüm, rayona nə vaxt getmək isteyirsən? Mən də bir neçə günlük işdən icazə alım, birlikdə gedək.

- Yaxşı fikirdir, Cavanşir əmi. Onda siz sabah icazə alın, biri gün gedək.

- Lap yaxşı, qardaşoğlu. Onda bu gün gedim maşını ustaya göstərim, yağına, suyuna baxsın. Uzaq yol gedəcəyik, rahat gedək.

- Siz necə məsləhət bilirsiz, elə də edək.

- Onda sabah gedim işdən icazə alım, kənd üçün yaxşı bazarlıq edək.

- Oldu, Cavanşir əmi.

Cavanşir əmi səhər tezdən işə gedib, bir həftəlik icazə aldı.

Cavanşir əmi maşının yük yerini bazarlıq edib doldurdu. Üzünü Vüqara tutub:

- Qardaşoğlu, nə isə yaddan çıxmayıb ki?

Vüqar gülə-gülə: - Ay əmi, mən hardan bilim ki, nə yaddan çıxıb?

- Qardaşoğlu, səhərə yaxın durub, çay-çörəyimizi yeyib çıxarıq ki, vaxtlı gedib kəndə çataq.

Səhər sübh tezdən rayona yola düşdülər. Yol boyu bir neçə yerdə çay içmək üçün dayandılar. Saat altıda kəndə çatdılar. Artıq hava qaranlıqlaşmışdı. Onların kəndə getməyindən heç kəsin xəbəri yox idi. Maşını məktəbin həyətində saxlayanda məktəbin gözətçisi Şəmşəd dayının səsi geldi:

- Kimsiz, a bala?!

Cavanşir əmi gülə-gülə, - mənəm, ay Şəmşəd dayı.

- Hə, indi səsindən tanıdım, a naçalnik.

Yaxınlaşış, əl uzadıb, salam verdi. Əlindəki fanarın işığını Vüqarın üzünə tutub, diqqətlə baxdı:

- Sən əsgərlidən gəlirsən, deyərək məktəbin arxa tərəfinə gedib Mikayıl kişini səslədi

Mikayıl kişi: - Ay uşaqlar, sakit olun, deyəsən məni çağırıldılar, görək kimdir.

- Ay Mikayıl, ay Mikayıl...
- Eşidirəm, a Şəmşəd kişi.
- Ay Mikayıl kişi, müştuluğumu ver, Vüqar gəldi, gözünüz aydın olsun.
- Cox sağ ol, ay Şəmşəd kişi, həmişə aydınlıq içinde olasan.

Mikayıl kişinin uşaqları qardaşları Vüqarın əsgərlik-dən gəlməsini eşidib, məktəbin yanına qaçıdılar. Onlar Cavanşir əmi və Vüqarla görüşdülər. Sonra maşının yük yerindəki sumkaları götürüb evə tərəf getdilər. Mikayıl kişi həyətdə dayanıb qardaşı Cavanşir ilə Vüqarı gözləyirdi. Onlar həyətə çatanda Mikayıl kişi erkək qoçun buynuzundan yapışib, onları gözlədiyini dedi.

- Evə keçməyin, Vüqar əsgər gedəndə demişəm sağ-salamat qayıtsın, ayaqları altında bu erkəyi qurban kəsəcəm.

Cavanşir əmi: - Allah qəbul etsin, qardaş - deyib, evə qalxdı.

77

Böyük çillə təzə girmişdi. Hava soyuq, şaxtalı idi, ancaq hələ qar yağmamışdı. Cavanşir əmi stulu odun sobasının yanına çəkib, öyləşdi. Üzünü qardaşı qızına tutub: - A bala, atan harda qaldı?

- Ay əmi, heyvan kəsir. Bayaq kəsdiyi qurbanlıq idi, indi də başqa bir toğlu kəsib. Onları soyub, doğrayıb gələcək. Siz durun masaya yaxın oturun, çay için.

Vüqar üzünü bacısına tutub dedi: - Anam hanı?

- Malı-qoyunu alaflayıb, indi gələr.

Nazdı ana pilləkənləri qalxanda Vüqar tez durub qabağına qaçıdı. Ana-bala görüşdülər. Nazdı ana Cavanşir əmiyə əl uzadıb, xoş gəlmisiz deyib, yoldaşını, uşaqları soruşdu.

- Cox sağ ol yengə, hamisinin çoxlu salamları var.
- Nazdı ana Vüqarı qucaqlayıb dedi:

- A bala, səni nə gec buraxdılар?
- Ay ana, hökumət necə məsləhət bilir, onda da buraxırlar. Nə etmək olar?
- Ay qız əminə, qardaşına çay ver, mən də yemək hazırlayım.

Mikayıl kişinin səsi gəldi: - Oğlum, tez ol manqalı qala.

Uşaqlar Mikayıl kişiyə dedilər ki, manqal hazırlıdı. Mikayıl kişi bir neçə şış kabab çəkib, istiot-duzunu vurub, manqalın üstünə düzüb dedi:

- Qurban əti ilə içki içmək olmaz. İnsallah sabah o biri toğlunun əti ilə, yaxşı zoğal, tut arağım var, yeyib-içərsiniz.

- Sən bizim böyük qardaşımızsan, ata əvəzisən. Bir daha gözünüz aydın olsun. Bu gününə çox şüklərlər, Vüqar sağ-salamat gəldi. Allah kəsdiyin qurbanı qəbul etsin.

- Çörək kəsin, yol gəlmisiniz, bilirəm ki, acsınız. Sonra söhbət edərik. Kababı isti-isti yeyərlər.

- Hə, düz deyirsən qardaş, Allah ruzi-bərəkətini bol etsin. Çox gözəl bişirmisən, hələ belə dadlı kabab yeməmişdim.

- Ay Cavanşir, dağ yerinin heyvanları dağların gülünü-çiçəyini, kəkotusunu otlayır, ona görə də bu heyvanların əti dadlı olur.

- Düz deyirsən qardaş, çörəklə, kəpəklə saxlanılan heyvanın ətinin nə dadı olacaq.

Mikayıl kişi çörək yeyə-yeyə söhbət edirdi. Cavanşirə dedi ki, Vüqarı Bakıda yaxşı bir işə düzəlt.

Cavanşir,- baş üstə qardaş - deyib, üzünü Vüqara tərəf çevirib: - On-on beş gün dincəlsin. Sonra birlikdə gəlin Bakıya, götür-qoy edək, görək harada işləmək istəyir. Ancaq mənim fikrimcə milis sisteminə düzəlt-

mək məsləhətdir. Boy-buxunu da yaxşıdır.

Mikayıl kişi qardaşının sözündən razı qaldı. - Yaxşı olar milisə düzəlsə.

- Əlbəttə, yaxşı olar. Ancaq bir iş var ki, gərək Vüqarı Bakı qeydiyyatına saldıraq. Ondan sonrakı işlər mənlikdir.

Cavanşir əmi bir neçə gündən sonra Bakıya qayıtdı. Vüqar gah kəndin mərkəzinə gedir, gah da oxuduğu məktəbin həyətinə. Müəllimləri ilə səmimi söhbətlər edir, Məhərrəm müəllimlə bir neçə il əvvəlki illərə qaydır.

Məhərrəm müəllim Vüqarın işi ilə maraqlandı:

- Sən kənddə çətin qalasan. Mikayıl kişinin fikri nədir?

- O gün qardaşı ilə danışdilar. Cavanşir əmi milis sisteminə düzəltmək istədiyini bildirdi. Atam da razı oldu.

- Bəs sənin öz fikrin nədir? Milisdə işləməyə razısan, yoxsa...

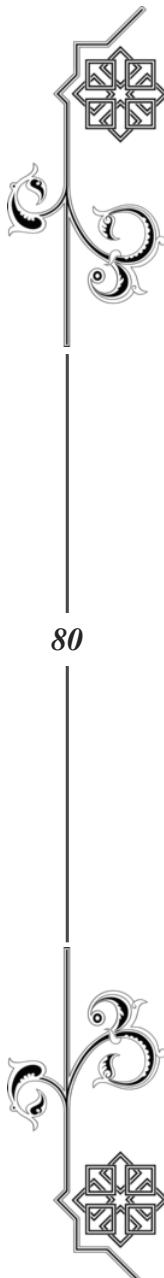
- Sözün düzü, müəllim, mən oxumaq istəyirəm. Əgər milisdə işləsəm, ali təhsil ala bilməyəcəm.

- Yox Vüqar, elə fikirləşmə. İstədiyin vaxt qiyabi təhsil ala bilərsən. Hə, de görüm Bakıya nə vaxt gedəcəksən?

- Hələlik dincəlirəm, ola bilsin ayın axırı getdim.

Günlər bir-birini əvəz edirdi. Mikayıl kişi Vüqara dedi ki, hazırlaş həftənin beşinci günü çıxaq. - A bala, günü-günə satmaq olmaz, görək əmin nə edir?!

Mikayıl kişi Vüqarla Bakıya yola düşdülər. Axşam çağrı Vüqarla qardaşı Cavanşirin evinə gəldilər. Cavanşir əmi qardaşı, qardaşı oğlu ilə hal-əhval tutub, söhbət etdilər. Mikayıl kişi qardaşına bildirdi ki, mən tez qayıtmaliyam. İki-üç günə bu işi həll edək.

Cavanşir əmi:

- Bu iş ən azı ay yarım, iki ay çəkəcək. Narahat olma, qardaş. Nə lazımdır mən edəcəm. Sabah gedək qeydiyyat məsələsini düzüb qoşaq. Mən istədim ki, şəhərə qeydiyyata saldırıram. Dedilər mümkün deyil. Əzizbəyov rayonunda bir yaxın dostum var, onunla danışmışam, yüngül xərclə Zirə kəndinə qeydiyyata saldırıacam. İşə düzəltmək üçün DİN-də bizim bir eloğlumuz işləyir, bir neçə ay əvvəl o mənə söz vermişdi ki, əlimdən köməyi edəcəm. Sabah onunla görüşüm, görək nə deyir.

Səhəri günü Cavanşir əmi ilə qardaşı Mikayıł kişi DİN-dəki həmin adamlı görüşüb, söhbət edirlər. Həmin şəxs Bakı Baş Milis İdarəsinə telefon açıb kadrlar şöbəsinin rəisi ilə danışıb Cavanşir əmiyə deyir ki, gedin onun yanına.

80

Cavanşir əmi qardaşına bildirdi:

- Sən evdə dincəl, mən Vüqarla gedib onunla görüşəcəm.

Mikayıł kişi:

- Nə olar, siz gedin danışın.

Cavanşir əmi Vüqarı da götürüb Bakı Baş Milis İdarəsinin kadrlar şöbəsinə gəldilər. O, Vüqarı dəhlizdə saxlayıb, özü kadrlar şöbəsinin otağına daxil oldu. Bir neçə dəqiqədən sonra Vüqarı otağa dəvət etdilər. Vüqar otağa daxil olub, salam verdi. Otaqda olan orta yaşılı, hündür boylu, milis formasında olan mayor rütbəli qadın salamı alıb, üzünü Cavanşir əmiyə tutub dedi ki, işə düzələn bu oğlandır?

- Bəli, yoldaş Nəcəfova.

- Adınız nədir?

- Vüqar.

- Hə, lap yaxşı. Vüqar, hərbi biletinlə pasportunu

mənə ver.

Vüqar hərbi bilet ilə pasportunu mayora uzatdı. Mayor Nəcəfova hərbi biletin bütün vərəqlərini bir-bir vərəqləyib, astadan “xoroşo” deyirdi. Sonra pasportu vərəqləyib qeydiyyat yerinə çatanda baxıb dedi ki, Cavanşir müəllim, ilk növbədə Bakıya qeydiyyat məsələsini həll edin.

- Yoldaş Nəcəfova, bu həftə qeydiyyat məsəlesi həll olunacaq.

- Lap yaxşı, qeydiyyat işi həll ediləndən sonra qalan işlər düzələcək.

Cavanşir əmi üzünü mayora tutub:

- Yoldaş Nəcəfova, hansı sənədlər lazımdır, onlarıoplaya姜.

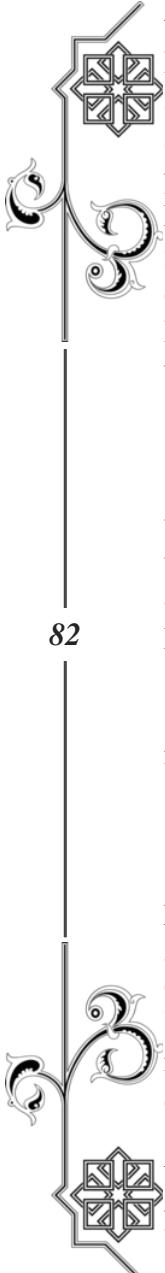
Mayor Nəcəfova bildirdi ki, hərbi xidmətdən azad olunduğu hələ bir ay olmayıb. Ona görə xidmət etdiyi hərbi hissədən, hərbi hissənin komsomol təşkilatından xasiyyətnamə lazımdır.

Cavanşir əmi ilə Vüqar sağıllaşıb otaqdan çıxdılar. Maşına öyləşib evə gəldilər. Cavanşir əmi qardaşı Mikayıl kişiyyə məsləhət bildi ki, kəndə getmək istəyirsə, gedə bilər. Vüqar da gedib həm pasport, həm də hərbi komissarlıqdan qeydiyyatdan çıxıb gəlsin. Hələ Vüqar Moskvaya da getməlidir. Əsgərlikdə olduğu hərbi hissədən xasiyyətnamə gətirəndən sonra həkim komissiyasından keçsin.

Mikayıl kişi:

- Qardaş, onda axşam biz qatarla yola düşək. Mənim burda qalmağımın mənası yoxdu. Sən buradasan. Ha-zırlaşaq, dəmiryol vağzalına gedib qatara bilet ala姜.

Mikayıl kişi oğlu ilə dəmiryol vağzalına gəldilər. Şəmkirə iki nəfərlik bilet alıb yola düşdülər. Səhərə yaxın sübh tezdən Şəmkirin “Dəlilər” stansiyasında qa-

tardan düşüb, taksi ilə Şəmkirin avtovağzalına gəldilər. Mikayıl kişi oğluna tapşırdı ki, sən burada gözlə, bilet alıb gəlirəm. Şəmkirdən Gədəbəyə gedən PAZ markalı avtobus dayandı. Mikayıl kişi oğluna dedi ki, 6-7-ci yerlər bizimdir, keç otur. Avtobusun sürücüsü bildirdi ki, on dəqiqəyə çıxırıq. Avtobus Yasamalın əyri yolları ilə ağır-ağır hərəkət edirdi. Saat yarımdan sonra Gədəbəyin avtovağzalında oldular. Hərbi komissarlıqda Mikayıl kişi soruşdu ki, - a bala, hərbi uçotdan çıxmaq üçün hansı pəncərəyə yaxınlaşaq?

- Dayı, 4-cü pəncərəyə yaxınlaşın.

- Sağ ol, a bala.

Dördüncü pəncərəyə yaxınlaşan Vüqar hərbi biletini və Əzizbəyov rayonunun pasport qeydiyyat şöbəsindən verilən sənədi təqdim etdi. Qeydiyyat şöbəsinin əməkdaşı biletin uçotdan çıxma səhifəsinə stamp vurub Mikayıl kişinin üzünə baxdı.

- A bala, sənədi ver gedək.

- Dayı, deməyə də utanıram, bir səhər siftəsi ver, mümkünüsə.

- Nə üçün verməliyəm, a bala?

- Dayı, niyə acıqlanırsan, şirinlik istədim.

Mikayıl kişi əlini cibinə salıb, bir göy beşlik çıxarıb pəncərədən içəri atdı. Üzünü Vüqara tutub bildirdi ki, gedək pasport qeydiyyat şöbəsinə qeydiyyatdan çıx, qayıt Bakıya. Əmin deyirdi hələ Moskvaya da getməlisən. Pulu əminə vermişəm. Beş min manatdı. Ondan min manat Moskvaya gedəndə götürərsən. Qalan pul da pasport qeydiyyatı üçündür.

Mikayıl kişi ilə Vüqar rayon pasport qeydiyyatı şöbəsinə gəldilər. Vüqar yaxınlaşıb bildirdi ki, qeydiyyatdan çıxmaq üçün gəlmışəm.

- Hara gedirsən?

- Bakı şəhərinə, yoldaş kapitan.
 - A bala, sən kənddən, kənd sovetindən qeydiyyatdan çıxmalısan.

- Yoldaş kapitan, tələsirəm, ona görə kəndə getmək istəmirəm. Saat 1-də Bakıya çıxan avtobusla qayıtməq istəyirəm.

- On manat verə bilərsən?

- Nə üçün?

- Onda get kənddən qeydiyyatdan çıx.

Vüqar kapitana on manat verib bildirdi ki, xahiş edirəm məni tez yola salın, avtobusa çatım.

- Çatacaqsan, səbrli ol, - deyib nə isə axtardı. Bir neçə dəqiqədən sonra pasportu Vüqara qaytarıb dedi: - Yaxşı yol, gedə bilərsən.

Mikayıl kişi Vüqarla avtovağzala gəlib Bakı avtobusuna bilet alıb, Vüqarı yola saldı.

Vüqar axşam on ikiyə işləmiş Bakıya çatdı. Köhnə “Beşmərtəbə” deyilən yerdə avtobusdan düşüb Kesxovelli küçəsi ilə üzüyuxarı Aşağı Dağlıq küçəsinə qalxırdı, yolda əmisi ilə qarşılaşdı.

- Qardaşoğlu, nə yaxşı belə tez qayıtdın. Sən get evə, mən də beş-on dəqiqəyə gəlirəm.

Vüqar evə gedəndə uşaqlar dedi ki, ata elə indi çıxdı.

- Gördüm, yolda rastlaştıq.

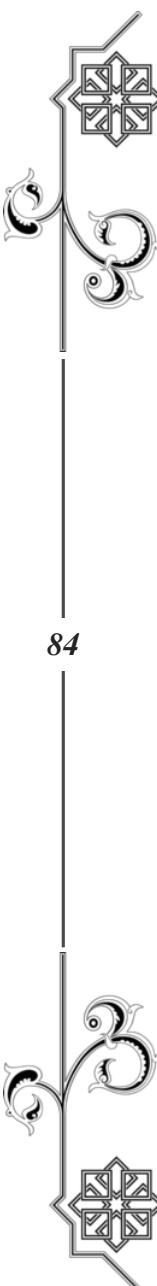
- Əmioğlu, hazır çayınız varmı, yaman yorulmuşam, bir stekan çay ver içim.

- Təzə dəmləmişəm, indi gətirərəm.

Vüqar çay içə-içə televizora baxırdı. Cavanşir əmi qayıdır gəldi.

- Hə qardaşoğlu, maşallah çox tez gedib qayıtdın. Qeydiyyatdan çıxdın?

- Hə, Cavanşir əmi, elə rayonun özündə işimi düzəl-

dib geri qayıtdım, kəndə gedəsi olmadım.

- Sabah Əzizbəyov rayonunun pasport qeydiyyat şöbəsinə get. Pasportla hərbi biletini ver, sənədlərin nə vaxt hazır olacağını da soruş.

- Əmi, ona nə işə veriləcək?

- Şirinliyini vermişəm.

Vüqar səhər tezdən durub, çay-çörəyini yeyib yola düşdü. Ora çatanda artıq saat on bir idi. Qapını döyüb, içəri keçdi.

- Nə lazımdır, ay oğul?

- Yoldaş mayor, Cavanşir müəllim göndərib.

- Hə... hə yadına düşdü.

- Qeydiyyatdan çıxdın?

- Bəli, yoldaş mayor.

- Sənədləri ver mənə.

Mayor pasportla hərbi biletini vərəqləyib dedi:

84

- Gedə bilərsən.

- Yoldaş mayor, sənədlərin arxasında nə vaxt gəlim?

Mayor masanın üstündəki təqvimini vərəqləyib dedi ki, həftənin beşinci günü gəlib götürə bilərsən.

- Sağ olun, - deyib Vüqar otaqdan çıxdı. Əlli nömrəli avtobusa minib evə qayıtdı.

Cavanşir əmi evdə uzanıb televizora baxırdı.

- Qardaşoğlu, sənədləri verdin?

- Bəli, Cavanşir əmi. Dedi ki, həftənin beşinci günü gəlib sənədləri götürə bilərsiniz.

- Lap yaxşı. Onda şənbə günü də Moskvaya gedərsən. Vaxtı yubatmaq olmaz.

- Hələlik işlər yaxşı gedir, - deyib həyətə çıxdı. Bir neçə dəqiqədən sonra iş yoldaşı ilə qayıtdı. İş yoldaşı Cavanşirdən soruşdu ki, qardaşındı?

- Yox, ay Surxay. Qardaşım oğludur. Hərbi xidmətdən iki ay olar gəlib. Milisə işə düzəltmək istəyirəm.

- Bakıya qeydiyyatı varmı?
- Bir-iki günə düzələsidi. Sənədlərini bu gün vermişik. Deyiblər ki, beşinci gün gəl götür.
- Lap yaxşı. Xeyirlisindən olsun. Nərdi gətir bir-iki tas ataq, görüm öyrənmisən?
- Surxay, mən, yoxsa sən? Axırıncı dəfə oynayanda 2:1 sən uduzdun. Yoxsa yadından çıxıb?
- Cavanşir, sən zəri qosalayırsan, bu gün stəkanla atacağıq.
- Necə istəyirsən Surxay, elə də ataq. Mən bunu çox güclü oynayıram.

Surxay yenə nərddə uduzdu. Sağollaşıb getdi.

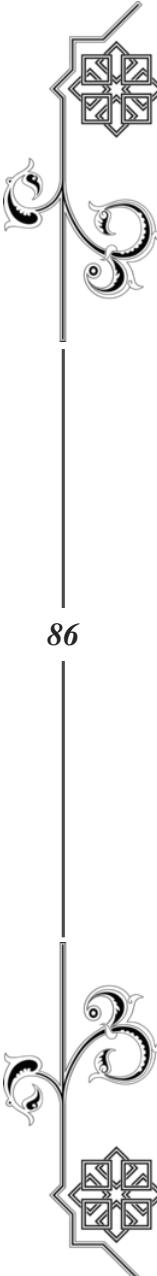
Vüqar səbərsizliklə həftənin beşinci gününü gözləyirdi. Vaxt tamam oldu. Səhər tezdən Əzizbəyov rayon pasport qeydiyyatı şöbəsinə getdi. Qapını döyüb, içəri keçdi. Salam verib əyləşdi.

- Rəis, sənədlərin hazırlıdır, - deyib masanın siyirməsini açıb Vüqarın pasport və hərbi biletini verib dedi ki, xeyirli olsun.

- Cox sağ olun, yoldaş mayor. Minnətdaram!

Vüqar evə qayıdanda artıq saat iki idi. Səhər, axşama Moskvaya gedən qatara bilet almaq lazımdı. Oturub televizora baxırdı. Qapı döyüldü. Vüqar qapıya yaxınlaşıb, açdı. Cavanşir əmi içəri keçdi.

- Uşaqlar hələ məktəbdən gəlməyiylər?
- Bir azdan gələrlər.
- Qardaşoğlu, pasport şöbəsinə getdin?
- Hə getdim də, gəldim də. Qeydiyyata alıblar.
- Lap yaxşı.
- Əmi, deyirəm sabah axşama qatara bilet alaq. Mən Moskvaya yola düşüm.
- Yorulmuşam, bir az dincəlim, saat beşdə məni oyat, gedək bilet alaq.

Vüqar yan otağa keçdi, rəfdən bir kitab götürüb oxudu. Vaxtın necə keçdiyini heç hiss etmədi. Saata baxdı ki, Cavanşir əmini oyatmaq vaxtıdır. Vüqar üzünü əmisinə tutub dedi ki, çay içəcəksən?

- Yox, tez gedək bilet alıb gələk, sonra oturub rahat çayımızı da içərik, yeməyimizi də yeyərik.

Moskva qatarına bilet alıb evə qayıtdılar. Vüqarın üzü gülündü. Axı, iki il hərbi xidmətdə olduğu Moskva üçün darıxmışdı.

Vaxt tamam oldu. Vüqar əmisi Cavanşirlə dəmiryol vağzalına getdilər.

- Hə, qardaşoğlu, götür bu pulu. Min manatdır. Atan gedəndə dedi ki, Moskvaya yola salanda verərsən. Sənə yaxşı yol. Ehtiyathı ol. Sənədləri yazdır, möhürlət. Sonra burda əngəli çıxmasın.

- Arxayın ol, əmi.

Cavanşir əmi Vüqarla görüşüb, vaqondan düşdü. İki gündən sonra qatar Moskvaya çatdı. Vüqar qatardan düşüb taksi ilə qulluq etdiyi hərbi hissəyə getdi. O, əlindəki çamadanı götürüb, hərbi hissənin buraxılış məntəqəsinə yaxınlaşanda əsgər yoldaşı gülə-gülə dedi ki, - Məmmədov, deyəsən qayıdır hərbi hissədə işləmək istəyirsən?!

Vüqar: - Milis sisteminə işə düzəlmək istəyirəm. Mənə xasiyyətnamə lazımdır. Onun üçün gəlmışəm. Komandır buradadır?

- Gəlib, yerindədir.

Vüqar çamadanını da götürüb hərbi hissənin komandirinin yanına getdi. Polkovnik Vüqarı tanıyb görüşdü. Yer göstərdi, gəlişinin səbəbini soruşdu. Vüqar bildirdi ki, Bakıda milisə işə düzəlirəm. Xasiyyətnamə lazımdır. Həm qulluq etdiyim bölükdən, həm də ilk komsol mol təşkilatından.

- Məmmədov, hansı bölkədə qulluq edirdin?
- Üçüncü bölkədə, yoldaş polkovnik.
- Məmmədov, tələsmirsiniz?
- Xeyr, yoldaş polkovnik.

Komandir növbətçi əsgəri yanına çağırıb dedi ki, üçüncü bölüyün komandirini bura çağır.

Mayor Beqişov polkovnikə məruzə edib gəldiyini bildirdi.

- Yoldaş mayor, bu oğlanı tanıdınız? Onun üçün xasiyyətnamə hazırla, gətir baxım. Məmmədov, sonra nə lazımlı idı?

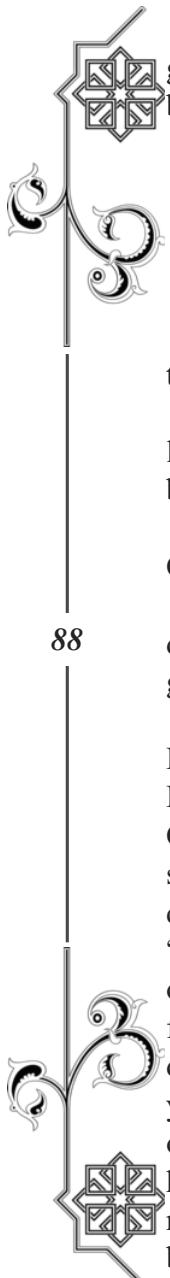
- İlk komsomol təşkilatından xasiyyətnamə.

Polkovnik hərbi hissənin ilk komsomol təşkilat kətibi olan gənc leytenant Sokolovu yanına çağırıb, tapşırıq verdi ki, Məmmədova xasiyyətnamə hazırla, gətir gəl.

Hərbi hissənin komandiri polkovnik milliyyətcə uk-raynalı idi. Vüqarla iki saata qədər söhbət etdi. O, bildirdi ki, istəsən burada (Moskvada) da qalıb işləyə bilərsən. Sənə hər cür köməklik etməyə hazırlaram. Vüqar susur, sakitcə dinləyir, heç nə danışmırıldı. Fikirləşirdi, hər şeyi göz öünüə gətirirdi. Və dedi: - Yoldaş polkovnik, atamla-anam razı olmaz.

- Eh Məmmədov, siz azərbaycanlılar çox ailəcanlısınız. Mənim bir qızım var. Lomonosov adına universitetin birinci kursunda oxuyur. İstəyirəm ki, sən burada qalasan. Səni yaxşı işlə təmin edim. Qızımla da evlənib, mənə həm oğul, həm də kürəkən olasan.

Qapı döyüldü, böyük komandiri içəri daxil olub xasiyyətnaməni polkovnikin masasının üstünə qoydu. Polkovnik bir neçə düzəliş etdikdən sonra katibəsinə verdi, bir neçə dəqiqədən sonra xasiyyətnamə hazır idi. Polkovnik sənədə imza atıb, möhürüünü vurdu.

- Məmmədov, əgər Bakıda işin düzəlməsə, qayıt gəl bura. Nə köməklilik lazımlı olsa edəcəm. Olar sizdən bir söz soruşum?

- Buyurun, yoldaş polkovnik.
- Valideynlərinin səndən başqa övladı var?
- Bəli var.
- Ailəniz neçə nəfərdən ibarətdi?
- Yeddi.
- Eh Məmmədov, mən də elə düşünürəm ki, ailənin tək övladısan. Ona görə icazə vermirlər qalmağa.
- Yoldaş polkovnik, biz azərbaycanlılar heç vaxt valideynlərimizin sözündən çıxmırıq. Onların dediyi söz bizim üçün qanundur.
- Mən onu yaxşı biliyəm. Yenə məsləhət sənindir. Qala da bilərsən, gedə də.
- Yoldaş polkovnik, icazənlə mən gedim. Valideynlərim ilə məsləhətləşim, razılığa gəlsələr, qayıdır gələrəm - deyib, polkovniklə sağıllaşdı.

“Kurski” dəmiryol vağzalına gəldi. Axşama Moskva-Bakı qatarına bilet alıb şəhərə gəzməyə çıxdı. Moskvada yaşayan dostlarına, tanışlarına baş çəkdi. Onlardan bir neçəsi təkid etdilər ki, bilet iki-üç gün sonraya dəyişdirək. Vüqar onlara bildirdi ki, tezliklə qayıtmalıdır. Axşam saat doqquzda Vüqar iki dostu ilə “Kurski” dəmiryol vağzalına qayıtdı. Gözləmə zalında olan elektron tabloda Moskva-Bakı qatarının hansı platformaya verilməsinə baxdı. Elektron tabloda Moskva-dan Bakıya gələcək qatar haqqında məlumat yazılmamışdı. Dostları vağzalın ikinci mərtəbəsində olan “Kafe”yə qalxdılar. Üç fincan kofe sıfariş etdilər, kofe içə-icə səhbət edirdilər. Vağzalda tez-tez elan olunurdu. Moskvadan Brestə gedən sərnişin qatarına minik başlayıb. Onun ardınca Moskvadan Bakıya gedəcək

sürət qatarı altıncı yola verilir. Onlar tələsmədən kofelərini içib, birinci mərtəbəyə düşdülər. Oturacaqda əyləşib elektron lövhəyə baxırdılar. Elektron lövhədə “Moskva-Bakı-Tehran 94 sayılı sürət qatarına minik başıladı” sözləri yazılıdı. Vüqar dostları ilə altıncı yola necə çıxacaqlarını öyrənib həmin istiqamətə tərəf getdilər. Vüqar qatara yaxınlaşıb dostlarına bildirdi ki, 18-ci vaqona gedəcəyik. Dostlarından biri dedi: - növbəti vaqon 18-dir. Bələdçi vaqonun qapısının ağızında dayanmışdı. Vüqar biletini göstərib, içəri keçdi. Bələdçi: - Bəs sizin biletiniz hanı, uşaqlar? Onlar bildirdilər ki, dostumuzu yola salıb düşürük. Vüqar öz kuplesinə keçib baxdı ki, heç kim yoxdur. Demək olar ki, vaqonda lap az sayda sərnişin var idi. Artıq qatar hərəkətə başlamışdı. Dostları Vüqarla görüşüb, qatardan düşdülər. Getdikcə qatarın süreti çoxalırdı. Vüqar bir müddət kuperdə tək qaldı. O, yerini düzəldib, uzandı. Bir neçə dəqiqədən sonra uca boylu, sarışın saçlı bələdçi qapını döydü. Vətəndaş, biletinizi verin. Bileti alıb baxdı, əlin-dəki qovluğa qoyub dilləndi: - Çay istəsəniz deyərsiniz - deyərək, kupenin qapısını çəkib getdi. Vüqar Xarkov şəhərinə kimi kuperdə tək gəldi. Xarkov şəhərində Vüqarın olduğu kupeyə üç orta yaşılı qadın gəldi. Onların hansı dildə danışdıqlarını Vüqar başa düşmədi. Qadınlar Vüqardan rus dilində soruştular ki, siz hansı millətdənsiniz.

- Azərbaycanlıyam.
- Lap yaxşı. Biz də çəcenik.

Axşam çığı kupenin masasını düzəldib süfrə açdılar. Vüqara da təklif etdilər ki, gəl sən də bizimlə şam et. Vüqar ac olmadığını desə də, qadınlar əl çəkmədilər, birlilikdə şam etdilər. Onlar bildirdilər ki, gecə saat üçdə biz düşəcəyik. İnidən sağıllaşaq.

Vüqar əl-üzünü yuyub, səhər yeməyini yeyib qatarın pəncərəsindən çölü seyr edirdi. Bələdçi yaxınlaşış soruşdu ki, qatar Bakıya saat neçədə çatacaq. Bələdçi bildirdi ki, qatar axşam saat 21:00-da Bakı dəmiryol vağzalında olacaq. Deyilən vaxtda qatar Bakıya çatdı. Vüqar əmisi evinə gəldi. Əmisi onu xoş üzlə qarşıladı:

- Hə qardaşoğlu, maşallah tez gedib-gəldin. Fikirləşirdim ki, on günə qayıdacaqsan. De görüm sənədləri ala bildinmi?

- Bəli aldım, əmi.

Cavanşir xasiyyətnamələri oxuyub dedi:

- Bunlar lap əla. Sabah düş bizim iş yerinin yanındakı şəkil çəkilən yerdə 3x4 ölçündə 6 ədəd şəkil çəkdir. Həftənin birinci günü sənədlərini aparıb verək kadrlar şöbəsinə. Ondan sonra bizim əsas işimiz başlayacaq. DİN-nin poloklinikasında həkimlərdən keçəcəksən. Bununla da işimiz qurtaracaq. Moskvaya necə gedib-gəldin, ondan danış görək.

- Əmi, məni hərbi hissədə çox yaxşı qarşıladılar. Onlar elə başa düşdülər ki, mən Moskvada işləməyə qayıtmışam. Deyəndə ki, işləməyə yox, mənə bu sənədlər lazımdı, çox məyus oldular. Sənədlərin hazırlanması demək olar heç iki - üç saat çəkmədi. Birbaşa hərbi hissənin komandirinin yanına getdim. Münasibətimiz hələ o vaxtdan yaxşı idi. Ona görə həmin adamları yanına çağırıb tapşırıq verdi, üç saata tam hazır oldu. Möhürləyib verdi. Onu da dedi ki, əgər Bakıda işin düzəlməsə, qayıt gəl mənim yanımı, sənə nə köməklik lazımlı olsa, edəcəm.

Vüqar iki gün dincəldi. Həftənin birinci günü səhər tezdən DİN-in Bakı Baş Milis İdarəsinin kadrlar şöbəsinin rəisi mayor Nəcəfovən qapısını döydü.

- Buyurun!

Cavanşir əmi içəri keçib salam verdi. Nəcəfova salamı alıb:

- Sənədlər hazırdı?
- Bəli, yoldaş Nəcəfova.

Vüqar əlindəki kağız qovluğu mayora verdi. Nəcəfova qovluğu açıb, sənədləri yoxlayıb, sorğu anketini verib dedi ki, bu anketi doldurun. Ancaq orada verilən suallara düz cavab yazın. O, Vüqarın yazdığı cavablara baxıb, anketi qovluğa qoydu. Başqa bir arayış yazıb, üzünü Cavanşirə tutub dedi: Gedin həkimlərdən keçin.

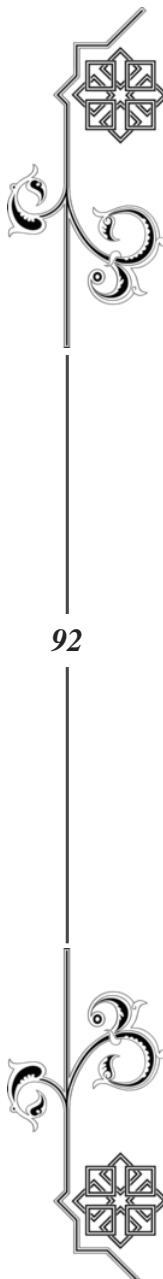
- Qardaşoğlu, səni poliklinikanın baş həkimi ilə tanış edəcəm. Ona deyəcəm özü həkimlərə tapşıracaq. Mən işimi-gücmü atıb səninlə hər gün gedə bilməyəcəm. Sənin həkimlərdən keçməyin ən azı on gün çəkəcək.

Cavanşir əmi poliklinikanın baş həkiminin qapısını döyüb, içəri keçdi. Bir neçə dəqiqədən sonra Vüqarı da içəri dəvət etdi.

- Hə rəis, bu oğlandı?
- Bu gün bir neçə həkimdən keçəcək. Sabah sübh tezdən gələr, analizlər var, onları verər. İnşallah, bu həftə bizlik olan işləri başa çatdırarıq. Oğlum, indi get bu həkimlərin otağına, onlara tapşırıq vermişəm. Hər şey yaxşı olacaq.

Vüqar bir neçə günə işlərini qurtarıb baş həkimin yanına getdi. Baş həkim sənədləri yoxlayıb, tibbi arayış yazıb təsdiqlədi. Vüqara dedi ki, arayışı Bakı Şəhəri Baş Milis İdarəsnin kadrlar şöbəsinə verərsən. Vüqar həkimə təşəkkür edib, otaqdan çıxdı. Evə gedib yoxlamadan keçdiyini Cavanşir əmiyə bildirdi.

Cavanşir əmi dedi ki, sənədləri nahardan sonra aparıb verərik. O qadına da (Nəcəfovani nəzərdə tutur) 200 manat hörmət edərik, əmrini bir az tezləşdirsin.

Cavanşir müəllim nahardan sonra tibbi arayışı və 200 manat pulu Nəcəfovaya verdi. Xahiş etdi ki, bu işi bir qədər tezləşdirsin. Mayor Nəcəfova gülə-gülə dedi ki, bu gün sənədləri aparıb DİN-nin kadrlar şöbəsinə verəcəm. Qalan işlər onlarlıqdır.

Cavanşir əmi ilə Vüqar sağıllaşıb otaqdan çıxdılar.

- Qardaşoğlu, ən azı on-on beş günə əmrin veriləcək. İstəyirsən get kəndə. Əmrin veriləndə telegram vuraram gələrsən.

- Düz deyirsən əmi, burada niyə qalım, kəndə getsəm yaxşıdır. Onda səhər tezdən avtobusla çıxaram.

- Oldu qardaşoğlu, bizdən də evdə hamiya salam söylə.

Vüqar səhər tezdən avtobusla kəndə yola düşdü. Axşamçağı evə çatdı. Mikayıł kişi, Nazdı ana soruşdu ki, ay oğul, işin nə oldu?

- Düzəldi, ay ata. Nazirin əmrini gözləyirik. Dedilər ki, 15-20 güne əmrin veriləcək. O qədər vaxt orada otura bilməzdim. Ona görə gəldim. Cavanşir əmi dedi ki, əmrin verilən kimi telegram vuracam, gələrsən.

- Lap yaxşı, düz etmişən, ay oğlum.

Vüqar kənddə darıxmamaq üçün məktəbin həyətinə düşür, müəllimlərlə söhbət edirdi. Məhərrəm müəllim Vüqarin işi ilə maraqlandı.

- Ay Vüqar, eșitdim milisə işə düzəlirsən. İşin necə oldu?

- Sənədlərimi vermişəm. Nazirin əmrini gözləyirəm.

- Belə de. Uğurlar arzulayıram. İnşallah, gələcəkdə də qiyabi oxuyarsan. Ancaq mən səni ədəbiyyatçı görmək istəyirdim. Allah işini avand etsin.

- Çox sağ olun, Məhərrəm müəllim. Mən hər zaman sizdən atalıq qayğısı, məsləhəti görmüşəm. Gedək oturaq çay içək.

- Ay Vüqar, ürəyimiz nə düzdür. Mən də sənin kimi fikirləşirdim.

Məhərrəm müəllimlə Vüqar çayxanada oturub çay içə-içə söhbət edirdilər. Məhərrəm müəllim dərsinin olacağını bildirib, ayağa qalxdı. - Məni bağışla, dərsə gedirəm - deyib, çıxdı. Vüqar da evlərinə tərəf getdi. Evə çatanda Nazdı ana dilləndi:

- Başına dolanım, ac-susuz hardasan, gəl otur, atanla çörək yeyin.

- Gəlirəm, ay ana.

Vüqar əllerini yuyub evə keçdi. Mikayıl kişi “bismillah” edib, çörək kəsdi.

- A bala, o məktəbin yanında bütün günü ayaq üstə dayanırsan. Bax nə var orada?! Otur evdə, çaydan-sudan iç, dincəl.

- Eh, ay ata, adam darıxır evdə oturmaqdan. Heç olmasa müəllimlərlə oturub söhbət edirəm.

Hər şey öz axarı ilə gedirdi. Günlər ötürdü, Cavanşir əminin dediyi vaxtdan artıq iki gün keçmişdi. Bakıdan da bir xəbər yox idi. Vüqarın hər dəqiqə qulaqları səsdə idi. Demək olar ki, iyirmi beş gün keçmişdi. Məktəbin həyətində dayanıb söhbət edirdilər. Məktəbin direktoru Şahniyar müəllim Vüqarı yanına çağırıb dedi ki, Cavanşir əmin zəng eləmişdi. Dedi ki, Mikayıl kişiyə deyin sabah Vüqarı Bakıya göndərsin. Vüqar sevinərək evə getdi. Atasına bildirdi ki, Cavanşir əmi Şahniyar müəllimə zəng edib deyib ki, səhər tezdən Vüqar Bakıya çıxsın.

- Hə, lap yaxşı, ay oğul. Səhər tezdən görək kimə deyirik gəlib səni Saratovkaya aparsın. A bala, Zirəddin müəllim məktəbdəydi?

- Mən gələndə orada idi.

- Gedim onu görüm, səhər saat altında gəlib səni ya

Şınığa, ya da Saratovkaya aparsın.

Mikayıl kişi məktəbə tərəf getdi. Ancaq axşam evə gec qayıtdı.

- Oğlum, səhər saat altıda Zirəddin müəllim həyətdə olacaq. Səni aparıb avtobusa mindirib gələcək. De görüm, pulun varmı?

- Ay ata, 30 manatım var.

- Ay qız, gətir 200 manat ver. Maaş alana qədər cibində xərcliyi olsun.

Nazdı ana sandığını açıb, 200 manatı Vüqara verdi.

- Sağ ol, ata. Allah cibini dolu eləsin.

Nazdı ana oğluna öz tövsiyələrini verdi.

Səhər saat altıya qalmışdı, Zirəddin müəllim həyətdə siqnal verdi. Vüqar ata-anası, bacı-qardaşları ilə görüşüb, maşına əyləşdi.

Zirəddin müəllim:

- Gedə bilərikmi?

- Hə, gedək Zirəddin müəllim.

Vüqar Saratovkaya çatanda saat səkkizə qalmışdı. Avtobusa bilet alıb, yerində əyləşdi. Yanında oturan orta yaşlı kişi üzünü sürücüyü tutub dedi:

- Yaxşı olar, ay bala. Şamlıqda, Xınna dərəsində bəlkə minən oldu. Yol gedirsən, hər şeyə görə əsəbləşmə.

Yol boyu avtobus sərnişinlə doldu. Sürübünün üzündə təbəssüm görünürdü. Rahatlıqla Bakı avtovağzalına çatdırılar. Vüqar taksi saxlayıb ünvanı dedi. Taksi sürücüsü: - Bacıoğlu, bir üçlük verərsən. Vüqar razılaşmadı, iki manata razısan, gedək. - Otur, getdik.

Vüqar Cavanşir əminin həyətinə keçib, qapını dövdü. Akif qapını açıb qışkırdı:

- Muştuluğumu ver, işin düzəlib.

- Cavanşir əmi hələ işdən gelməyib?

- Günorta gəlmişdi, iş yoldaşı Surxay əmi ilə nərd oynadılar, çörək yeyib, harasa getdilər.

- Əmioğlu, hazır çay varsa, bir stəkan çay ver içim.
- O nə sözdür, bu dəqiqə.

Cavanşir əmi evə qayıtmışdı.

- Xoş gəlmisən, qardaşoğlu. Səni təbrik edirəm. Həftənin birinci günü işə çıxacaqsan. Nazirlikdəki dostumla danışdım ki, səni Nəsimi rayonuna salırsın. Oranın rəisi əvvəllər mənimlə işləyib. Ona da gedib tapşıracam ki, səni yaxşı yerə göndərsin, gündəlik çörək pulun da çıxsın.

Cavanşir əmi ilə Vüqar həftənin birinci günü DİN-nin Bakı Baş Milis İdarəsinin kadrlar şöbəsinin rəisi, mayor Nəcəfovən yanına getdilər. Nəcəfova onları qarşılıyıb bildirdi ki, Vüqarı Nəsimi rayonuna göndəririk. İndi sizə kağız verəcəm, gedib anbardan paltar, ayaqqabı, papaq, bir sözələ, bütün geyim əşyalarını götür get, hazırlaş. Həftənin üçüncü günü səhər saat səkkizdə Nəsimi rayonunun milis şöbəsində olarsan. Hara işə çıxacağınızı deyəcəklər.

Cavanşir əmi mayor Nəcəfovaya təşəkkür edib, oradan çıxbı, anbara gedib bütün geyim formasını götürüb, maşına yiğib evə gəldilər. Vüqara dedi ki, formanın paqonlarını yavaş-yavaş tik hazırla.

- Oldu əmi, bu gün hamısını hazırlayacam.
- Lap yaxşı.

Vüqar həftənin üçüncü günü səhər saat yeddi otuzda Cavanşirlə Nəsimi rayonunun milis şöbəsinin qarşısında oldular. Cavanşir əmi rəisin yanına gedib, yarım saatdan sonra gülə-gülə geri qayıtdı.

- Qardaşoğlu, sən Basın küçəsinə çıxacaqsan. Komandirin də çox yaxşı insandı. O, özü hər şeyi sənə başa salacaq.

Vüqar bir ildən artıq idi ki, milis sistemində işləyirdi. Ancaq işi onun ürəyincə deyildi. Məzuniyyətə çıxıb kəndə getdi. Otun biçin vaxtı idi. Mikayıl kişi Vüqarın gəlişindən çox sevindi.

- Ay oğul, nə yaxşı gəldin. Tək qalmışdım, köməyim yoxdu. Ot mal-qoyunun ayaqları altında qalib. Necə ki, havalar xoş keçir, səhərə, axşama salıb otumuzu biçək. Heç demədin məzuniyyətin neçə gündür?!

- Bir aydır, ata. Ancaq mən bu işdə işləmək istəmirəm.

- Nə olub, ay oğul? Cavanşir əmin də tapşırıb, yaxşı yerə çıxırsan işə. Gündəlik də beşdən-üçdən olur.

- Axı, elə deyil ata. Komandır hər günə pul istəyir. Deyir ki, səndən əvvəl işləyən milis işçisi gündə 30-35 manat mənə pul verirdi. O qədər də özü aparırdı. Sən isə hələ bir manat gətirməmisən. Ata, bu iş deyil, diləncilikdir. Kiməsə şər at, böhtan at, o gətirib pul versin, sən də ver başqasına. Ona görə məzuniyyətdən sonra mən milisdə işləməyəcəm.

- Oğul, işləmək istəmirdinsə, o qədər pulu niyə verib işə düzələrdir?! Məktəbi qurtaran ili dedim ki, Kirovabadda institutda tanış var, altı minə düzəldirdi, tərslik etdin ki, mən özüm öz biliyimlə girəcəm. Əgər o vaxt sözümə qulaq assaydın, indi institutu qurtarib, müəllim işləyirdin.

- Ata, instituta ancaq öz biliyim, savadım ilə girəcəm, pulla yox.

- A bala, nə vaxt?

- Onu deyə bilmərəm. Amma girəcəm.

Atası nə qədər israr etsə də, Vüqar razılaşmadı. Məzuniyyətdən sonra Vüqar Bakıya qayıdır, Bakı Baş Milis İdarəsinə, mayor Nəcəfovanın yanına gedib

ışdən azad olunması ilə əlaqədar ərizə yazdı.

Nəcəfova ərizəni rəisə verəcəyini deyib, bildirdi ki, sabah saat on iki də gələrsiniz.

Vüqar saat on iki də Nəcəfovanın yanına gəldi. Nəcəfova ona bildirdi ki, bir daha sizə milis sistemində işləməyə icazə verilməyəcək, nə qədər ki, gec deyil, fikrinizi dəyişə bilərsiniz.

Vüqar əmək kitabçığını alıb, fabrikə işə düzəldi. Bir neçə ay idı fabrikdə işləyirdi. Sənədlərini toplayıb V.I.Lenin adına APİ-nin filologiya fakültəsinə verdi. İmtahanların üçünü verdi, xarici dildən isə kəsildi.

Bu hadisə Vüqara çox pis təsir etdi. İş yoldaşlarına bildirdi ki, əgər gələn il instituta daxil olmasam, Azərbaycandan çıxıb gedəcək. O, boş vaxtlarında imtahana hazırlaşırdı.

Vüqar qarşısına məqsəd qoymuşdu ki, instituta daxil olmaliyam. Axı, ona Məhərrəm müəllim deyirdi: "Səndən gözəl filoloq olacaq". O, müəlliminin bu sözünü doğrultmaq üçün 1983-cü ildə yenə sənədlərini toplayıb APİ-nin filologiya fakültəsinə verdi. Sənədləri qəbul edən orta yaşılı, üzü nurlu, enli kürək bir müəllim idi. Həmin müəllim sənədləri vərəqləyə-vərəqləyə Vüqara bir neçə sual verib, qovluğun üstünü yazıb deyir:

- Ay oğlum, nə çətinliyin olsa bu nömrəyə zəng edərsən.

Vüqar müəllim ilə sağıllaşıb bayırə çıxır. Elə hey fikirləşir ki, bu müəllim məni haradan tanıyor. Vüqar kirayədə qaldığı həyətə gəlir. O, uşaqlıq dostu olan Nəsiblə görüşür. Başına gələn hadisəni ona danışır. Axı Nəsib də APİ-nin fizika fakültəsində oxuyurdu. O, bildirdi ki, sabah müəllimlərdən öyrənərəm, görüm hansı fakültədə işləyir.

- Nəsib qardaş, hələlik heç nə soruşma, mənə lazım olan vaxt sənə deyərəm. Onda hər şeyi ətraflı öyrənib deyərsən.

- Yox, sən nə danışırsan, ay Vüqar, vaxta lap az qalib. O, müəllim haqqında hər şeyi öyrənim. Sən bilirsinmi həftənin bazar günü imtahanındır, sonra gec olacaq.

- Ay Nəsib, nə danışırsan, mənə axırıcı imtahana kömək lazım olacaq.

- Doğru deyirsən, üç imtahan özün verə biləcəksən?

- Hə, qardaş, imtahanın üçünü öz gücümə özüm vərəcəyəm. Bazar günü ədəbiyyat yazıdan birinci imtahanımdır.

- Lap yaxşı, uğurlar arzulayıram.

- Cox sağ ol, ay Nəsib.

- Ay Vüqar, işim olmasa bazar günü mən də səninlə gedəcəm.

- İňşallah, amma küçədə bir neçə saat ayaqüstə qalacaqsan.

- Sənə görə lap on saat da ayaqüstə dayanaram.

- İndi bildim ki, əsl dostsan.

- Tez gedəcəyik.

- Bilirəm, saat doqquzda orada olmaliyam.

- Ay Vüqar, olmalıyam yox, olmalıyıq.

- Yaxşı, sən deyən olsun.

- Onda gedək dincələk.

- Sağ ol. Gecən xeyirə qalsın.

- Səninlə bahəm.

Səhər saat səkkizdə Vüqar Nəsibin yanına gəlib, qapını yavaşça döyür.

- Kimdir?

- Mənəm, ay Nəsib.

- Bağışla, beş dəqiqəyə hazırlam. Səni də gözlətdim.

- Tələsmə. On beş dəqiqəlik yoldu. Taksi ilə gedəcəyik.

- Ay Vüqar, ruçqa-kağız götürmüsən?

- Hə, götürmişəm.

- Onda getdik, - deyib küçəyə çıxıb, taksi saxladıb oturdular.

- Hara gedirik?

- Qardaş, İyirmi altılar bağının yanına, API-nin əsas binasına.

Vüqar pasport və qəbzi qapıda sənədləri yoxlayan oğlanı uzatdı. Oğlan pasportu açıb şəkilə, bir də Vüqarın sıfətinə baxıb dedi ki, üçüncü mərtəbəyə qalxın.

Vüqar imtahan otağına keçdi. Otaqda gəzişən iki müəllim uşaqları oturdub, masanın üstündəki möhürlənmiş listləri paylayandan sonra birini götürüb uşaqları başa saldı ki, tələsmədən, arxayıñ yazın. Hərə öz variantı üzrə hansı mövzunu istəsə yaza bilər, ancaq kimdə kitab və əlavə nə isə tutulsa, bayırı çıxaracaqlar, - deyib partaların arasında gəzişərək uşaqlara nəzarət edirdilər.

Vüqar Cəfər Cabbarlının “Almaz” pyesində Almaz və Mirzə Səməndər surətlərini müqayisəli təhlili mövzusunu planlı şəkildə yazıb çölə çıxdı. Nəsibi tapıb yanlıqliqdakı çayxanada oturub çay içə-içə söhbət etdilər.

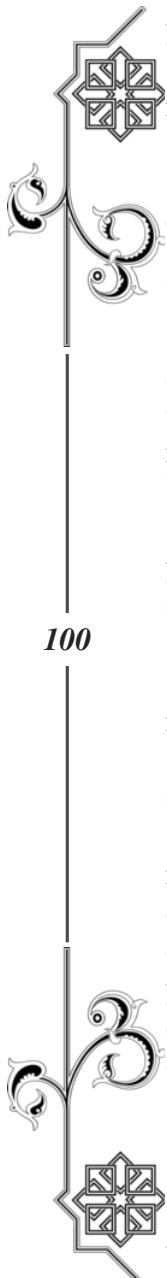
- Ay Vüqar, yazının cavabı nə vaxt çıxacaq?

- Öyrənmişəm, dedilər ki, həftənin beşinci günü binanın divarındakı lövhədə olacaq.

- Lap yaxşı. Onda getdik evə. İlkinci imtahana həzirlaş.

- Eh, ay Nəsib, yazıdan qiymət alsam, ədəbiyyat şifahidən, nə də ki, tarixdən qorxum yoxdur. Hər iki imtahandan yüksək qiymət alacağıma əminəm.

- İnşallah, hər şey yaxşı olar. Ürəyimə damıb ki,

yaxşı qiymət alacaqsan.

- Hə, Nəsib, beşinci gün biləcəyik qiymət alıb-almadığımı. Vaxtin olsa birlikdə gedərik.

- Olar, əlbəttə, görüşüb gedərik.

- Sağ ol, Nəsib qardaş. Sən mənə həmişə arxada yaq olursan. Saat üçdə səni gözləyəcəm.

- Ay Vüqar, mən biləsi 3 3 də bəs edər. Sənin əsgərlilik xidmətin və iki ildən artıq da iş stajın var.

- Ay Nəsib, gör neçə ildir üç imtahanı verirəm, ancaq həmişə xarici dildən (alman dilindən) kəsilirəm. Görək bu il necə olur. İki imtahanı da verə bilsəm, o müəllimdən xahiş edəcəm xarici dil imtahanına köməklilik etsin.

- Özünü qorxutma, ay Vüqar. Hər şey sənin ürəyincə olacaq. İmtahanlara hazırlaş, Allahın köməkliyi ilə bazar günü məni ikiqat sevindirərsən.

- Başa düşmədim, necə ikiqat?

- Yəni, birinci imtahanın qiyməti və ikincinin qiyməti. Bax bu olur ikiqat.

- İnşallah! Nəsib, elə bil ürəyimə damıb ki, sabah imtahandan “4” alacam.

Beləliklə, Vüqar ikinci imtahana gedir. Yenə üçüncü mərtəbə, böyük sinif otağı. Hər partada dörd nəfər otururdu. İmtahan götürən üç müəllim idi. Uşaqları bir-bir çağırıb, bilet çəkdirib, birinci üç partada əyləşdirib deyirdi ki, sualların cavabını vərəqə yazın. Bir nəfər oğlan dedi ki, müəllim, olarmı yazmadan bilet çəkib, cavab verim?

- Bəli, olar.

- Müəllim, icazə verin mən bilet çəkim danışım.

- Buyurun.

Oğlan bilet çəkib sualların üçünə də cavab verdi. Üzünü qarşısında dayanan müəllimlərə tutub dedi ki,

əlavə suallarınız varsa buyurun.

- Xeyr, sualımız yoxdur.
- “4” yazardım, ancaq çox cəsarətli oğlansan. Ona görə sənə “5” yazıram.
- Sağ olun, müəllim, - deyib üzündə təbəssüm otaqdan çıxdı.

Artıq bir neçə nəfər yaxşı qiymət alıb getmişdi. Növbə Vüqarın idi. Vüqar biletini ortada oturan yaşlı, nü-rani sıfətli müəllimin qarşısına qoyub, birinci sualın cavabını danışdı. Müəllim yarıda saxlayıb, ikinci suala keç, - deyib əlindəki kağız vərəqinə baxıb yanındakı müəllim yoldaşından nə isə soruşdu.

- Ay oğlum, keç üçüncü sualına, cümləni təhlil et.
- Şağ ol, oğlum, çox gözəl cavab verdin. - “4” yazıram.
- Çox sağ olun, müəllim.
- Siz sağ olun, bala.

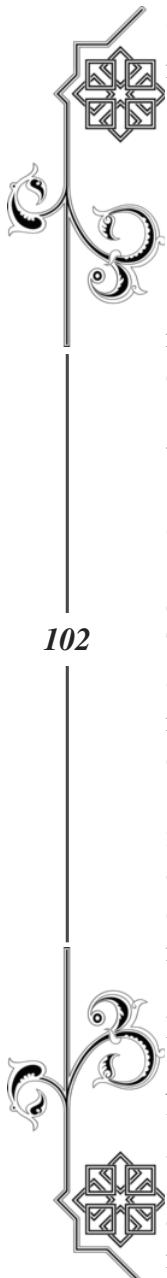
Vüqar iri addımlarla çıxıb pilləkənləri qaça-qaça düşüb, Nəsibi axtarmağa başladı. Nəcib qapıda dayanıb Vüqarı gözləyirdi. O, Vüqarın üzündəki təbəssümdən bildi ki, imtahandan yaxşı qiymət alıb.

- Təbrik edirəm, qardaş. Neçə aldin, “4” aldım.
- Bəs birinci imtahandan neçə almışan? - deyəndə Vüqar pasportunun arasından qiymət vərəqəsini çıxarıb Nəsibə verdi.
- Buyur, bax.

Nəsib qiymət vərəqəsinə baxıb, Vüqarı qucaqladı. “Təbrik edirəm! 3 4”. Qardaş, hər adam yazıdan belə qiymət ala bilmir. Vallah halaldı sənə. Sevincimin həddi-hüdudu yoxdur.

- Ay Nəsib, gəlsənə bu sevinci qeyd edək.
- Olar. Özü də ikiqat sevinc yaşadıq.

Vüqarla Nəsib səhbət edə-edə Beşmərtəbənin yanındakı qəlyanaltıya gəldilər. Adama bir şiş kabab si-

fariş etdilər. Vüqar kababçıya bildirdi ki, əgər mümkündürsə adama yüz-yüz araq gətir.

- Baş üstə.

Kababçı hər boşqaba bir şış kabab qoyub:

- Nuş olsun. Əgər nə lazım olsa deyərsiniz.

- Oldu, qardaş.

Vüqarla Nəsib söhbət edə-edə çörəklərini yeyirdi.

- Qardaş, iki dənə də yüz ver. - Kababçı arağı gəti-rib stəkanlara süzəndə Vüqar soruşdu: - Borcumuz nə qədər edir?

Vüqar əlini cibinə atıb iyirmi beş manat çıxarıb verdi. Kababçı yeməyin pulunu çıxıb, qalanını qaytardı.

Nəsib bildirdi ki, qəbul olandan sonra lap yaxşı qeyd edərik.

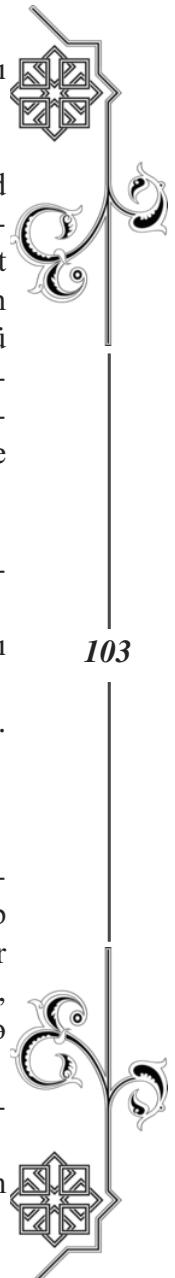
- Əlbəttə, ay Nəsib. Tarix imtahanından da heç bir qorxum yoxdur. Ondan da ya "4", ya da "5" alacam. Tarixdən qiymət alan kimi o, telefon nömrəsinə zəng edəcəm. Onunla görüşüb ətraflı söhbət edəcəm. Görüm mənə kömək edərmi və bir imtahana nə qədər istəyəcək.

- Nə deyim, ay Vüqar. İnşallah, yaxşı olar. Üçüncü imtahani da ver görək, sonra müəllimlə görüşərik. Hə desə yaxşı, yox, razı olmasa başqa bir müəllim də var, ona deyərik. Bəlkə o da kömək edə bilər. Mən ona demişəm. Söz verib, dedi ki, köməklik edərəm.

Ancaq Vüqar tələsmir. Tarix imtahanına hazırlaşır. Bəzi mövzuları yenidən nəzərdən keçirir.

Bazar günü tezdən Vüqar imtahana yola düşdü. Nəsib bildirdi ki, həmin yerdə imtahandan sonra yenə görüşərik.

Vüqar üçüncü mərtəbəyə imtahan götürülən otağa daxil olur. Müəllim bir-bir çağırıb, bilet çəkdirib, möhürlü listləri verib yer göstərir ki, keçin orada əylə-

şin, cavabları kısa və konkret yazın.

On beş dəqiqədən sonra bir qız imtahanın suallarını cavablandırır. Müəllimlər qıza deyir:

- Get, yaxşı hazırlaş, gələn il gələrsən.

İmtahanın gedişi göstərirdi ki, Vüqara qədər üç-dörd nəfər qiymət almışdı. Vüqar biletin müəllimin masasının üstünə qoyub birinci sualın cavabını kısa və konkret bir cümlə ilə bitirib, ikinci suala keçdi. İkinci sualın cavabını danışanda müəllim saxlayıb bildirdi ki, üçüncü sualı danış. Üçüncü sualdan da yarımcıq saxlayıb bildirdi ki, mənim əlavə sualıma cavab versən “4” yazacam. Əgər cavab verə bilməsən “3” yazacam. “De görüm kosmosa ilk uçan azərbaycanlı kim olub?”

- Musa Manarov.

- Cox sağ ol, bala. Cavabın xoşuma gəldi. “4” yazıram. Get növbəti imtahanına hazırlaş.

Vüqar: - Cox sağ olun, müəllim, minnətdarlığımı bildirirəm, - deyib otaqdan çıxdı.

103

Qaça-qaça pilləkənləri düşüb küçədə Nəsibi axtardı. Camaatın arasında bir səs Vüqarı diksindirdi.

- Ay Vüqar, mən buradayam. Neçə aldın?

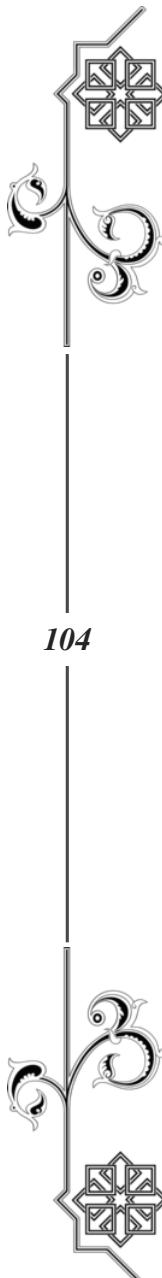
- “4” aldım, qardaş.

Küçəyə toplaşan insanlardan bəziləri deyirdi ki, pulunu verib, ona görə yaxşı qiymət yazıblar. Nəsib həmin adamlara yaxınlaşıb dedi ki, bu oğlan üç ildir kəsilir, özü də xarici dildən. Əgər pul verib girsəydi, çoxdan müəllim işləyərdi. O, istəyir ki, öz biliyi ilə girsin.

- Ay Nəsib, gəl keçək o yana, sakit bir yerdən müəllimə zəng edək, görək nə deyir.

Telefonun nömrəsini yiğib gözlədilər. Dəstəyi qadın götürdü:

- Alooo!

- Salam. Hər vaxtınız xeyir, bacı.
- Müəllimi olar?
- Bağışlayın, Mürsəl müəllim şəhərdədir, axşam saat 6-7 radələrindən sonra zəng edin, - deyib dəstəyi asdı.
- Ay Nəsib, müəllimin adını da öyrəndik, adı Mürsəldir. Hələ evdə yoxdur. Deyəsən danışan həyat yoldaşı idi. Dedi ki, axşam zəng edin. Gedək evə.

Vüqar axşam saat səkkizə işləmiş zəng etdi. Dəstəyi götürənin səsindən hiss olundu uşaqdı.

- Alooo!
- Bəli!
- Sizə kim lazımdır?
- Bacı, Mürsəl müəllimi olar?
- Olar! Ay ata, səni isteyirlər.
- Alo! Salam. Axşamınız xeyir. Kimdir?
- Salam, Mürsəl müəllim. Hər vaxtınız xeyir. Adım Vüqardi.

Mürsəl müəllim:

- Hansı Vüqar, a bala? - Vüqar ilk tanışlıqları haqqında Mürsəl müəllimə ətraflı məlumat verdi. - A bala, sabah saat 10-da Təzə bazarın aşağı hissəsində bizim institutun filologiya fakültəsinin binası var, gəl orada söhbət edək. Görüm sənə nə lazımdır.

- Oldu, Mürsəl müəllim, sağ olun.

Vüqar səhər saat 10-da həmin ünvana yollanır. Binanı tapıb, qapının girişində dayanan nəzarətçidən xahiş edir ki, içəri keçib Mürsəl müəllimlə görüşsün.

Nəzarətçi bildirir ki, gözləyin, öyrənim görüm gəlibmi. Oğlan bir neçə dəqiqədən sonra qayıdır bildirdi ki, Mürsəl müəllim çayxanada oturub çay içir, dedi, gəlsin bura.

Vüqar Mürsəl müəllimi üzdən tanıdığı üçün birbaşa onun yanına gedib, əl uzadıb görüşəndən sonra həmin

masada əyləşən müəllimlərlə də görüşüb, kənara çəkildi.

- Oğlum, nə üçün kənarda dayandın? Yaxın gəl, stul çək otur. Görüm sənə nə lazımdır?

- Mürsəl müəllim, əgər mümkünsə ikilikdə söhbət edək.

- Oğlum, burada başqa adamlar yoxdur, utanma sözünü de, sənə nə köməklik lazımdır edərik.

Vüqar utana-utana:

- Mənə qəbul imtahanına köməklik edərsiniz?

- A bala, imtahanlar keçib axı.

- Mürsəl müəllim, mən imtahanların üçünü vermişəm. Bir imtahana - xarici dildən köməyiniz lazımdır.

- Oğlum, söz vermirəm. Ancaq çalışacam ki, köməklik edim. Həftənin üçüncü günü axşam mənə zəng edərsən.

- Oldu, Mürsəl müəllim, çox sağ olun.

Vüqar həftənin üçüncü günü axşam Mürsəl müəllimə zəng edir.

- Salam. Axşamınız xeyir, Mürsəl müəllim.

- Salam. Hər vaxtınız xeyir. Kimdir?

- Mənəm, Vüqar.

- Hə, bildim, a bala. Sabah saat 10-11 arası səni Axundov adına kitabxananın qarşısında gözləyəcəm.

Vüqar gecikməmək üçün saat 10-dan 26-lar başında oturub Mürsəl müəllimi gözləyirdi. Tez-tez sağa, sola baxırdı. Vüqar gördü ki, Mürsəl müəllim iti addımlarla ona tərəf gəlir. Vüqar istədi ki, durub Mürsəl müəllimə tərəf getsin. Mürsəl müəllim əli ilə işaret etdi ki, gözlə, gəlirəm.

Mürsəl müəllim Vüqara yaxınlaşıb salam verdi. Hər ikisi oturacaqda əyləşib bir-birindən hal-əhval tutandan sonra Mürsəl müəllim dedi:

- A bala, bir nəfər tanışa demişəm. Söz verdi ki, bərənəmən cardığım köməkliyi edəcəm. De görüm alman dilində sözləri oxuya bilirsən?

- Bəli, Mürsəl müəllim, oxuya bilirəm, amma mənasını başa düşmürəm.

- Üzündən oxumağın lap yaxşı. Sənə veriləcək möhürlü listə müəllim deməmiş heç nə yazma.

- Oldu, Mürsəl müəllim.

- Şənbə günü axşam mənə zəng et, yadıma sal.

- Mürsəl müəllim, olar sizdən bir xahiş edəm?! Eşidirəm, ay oğlum.

- Bilmək istəyirəm bu imtahanın xərci nə olacaq?

- Ay oğul, sən nə danışırsan, nə xərc. Mən sənə təmənnasız kömək edirəm. Sənədlərin verəndə tərcüməyi-halını oxudum, gördüm ki, bir neçə dəfə bizim instituta sənəd vermisən, həmişə də xarici dildən kəsilmisən. Ona görə sənə kömək edəcəyimi bildirdim.

- Sağ olun, Mürsəl müəllim. Siz çox xeyirxah insansınız.

Vüqar bazar günü xarici dildən imtahana getdi. İmtahan APİ-nin əsas binasının birinci mərtəbəsində gedirdi. İmtahanda 25-30 uşaq iştirak edirdi. Ancaq imtahan götürən beş nəfər qadın müəllimə idi. Hər müəllimənin qarşısında iri hərfərlərə ərəb, fars, fransız, alman və ingilis dili yazılmış lövhələr qoyulmuşdu. Müəllimələr bildirdi ki, kim orta məktəbdə hansı fəndən dərs keçib, o cərgədə əyləşsin. Uşaqlar biletlərini çəkib yazırıldılar. Ancaq Vüqar heç nə yazmadı. Bütün uşaqlar imtahanlarını verib getmişdi. Bir müəllimə, bir də Vüqar qalmışdı.

- Vüqar bala, nə isə yazmışan?

- Heç nə yazmamışam, müəllimə.

Müəllim sumkasını açıb bir vərəq verdi. Dedi ki, tez

bunları köçürt listə.

Vüqar müəllimin verdiyi vərəqədəki mətni və bir neçə sual-cavabı listə köçürüb müəllimə verdi. Müəllimə qiymət listinə “3” yazıb dedi:

- Təbrik edirəm.

Vüqar bir həftədən sonra instituta daxil olub-olmaşını öyrənmək üçün binanın divarından asılmış lövhədəki siyahını yoxlayıb qəbul olduğunu öyrəndi. Evə qayıtdı. Nəsib soruşdu:

- Ay Vüqar, nə xəbər var?

- Qardaş, qəbul olmuşam. Həftənin ikinci günü qəbul kağızını, tələbə biletini verəcəklər.

- Təbrik edirəm, qardaş. Sağ-salamat bitirib, diplomunu alasan.

- Cox sağ ol. Təşəkkür edirəm.

- Mən də bu gün semestr imtahanlarımı verib qurtardım. Ola bilsin gələn bazar kəndə getdim.

- Ay Nəsib, ikinci gün mən də tələbə biletimi götürüm, öyrənim görüm dərslər nə vaxt başlayacaq. Ola bilsin elə birlikdə getdik.

- Əgər elə olsa, əla olar.

- Eh, ay Nəsib, bilirsən Məhərrəm müəllim necə sevinəcək. O, hələ məktəbdə oxuduğum illərdən məni ədəbiyyatçı görmək isteyirdi. Cox gözəl insandır. Məktəbi beş il əvvəl qurtardığımı baxmayaraq, hər il dərs dediyi siniflərdə mənim haqqımda xoş sözlər söyləyib, uşaqlara nümunə göstərib ki, Vüqar kimi oxuyun, nümunəvi davranışın ki, sizin adınız da onun kimi, sonrakı uşaqlara nümunə göstəriləsiniz.

- Ay Vüqar, bax bunu çox doğru deyirsən. Məhərrəm müəllim həqiqətən də çox gözəl, qayğıkeş müəllimdir. Onu düz deyirssən, çox sevinəcək.

- Ay Nəsib, sevinəcək yox, qanad açıb uçacaq. -

Vüqar ikinci gün tələbə biletini götürüb Nəsiblə görüşdü: - Hə, qardaş, bazar günü gedirik kəndə?

- Əlbəttə, sözümüz-sözdür.

- Onda gedək avtobusa bazar gününə qabaq yerlərə iki bilet alaq. Sonra bilet almaq çətin olacaq.

- Bilet həmişə var.

- Tələbələr imtahanlarını verib rayonlara gedirlər.

Ona görə sonra bilet almaq olmur. Gedək əvvəlcədən biletimizi alaq, rahat olaq.

- Hə, düz deyirsən, mən heç onu fikirləşməmişdim.

- Gedək biletləri alaq, sonra bazarın içindəki yeməkxanada oturub tələbə biletini yuyaq.

- Olar, getdik avtovağzala.

Vüqarla Nəsib bilet alandan sonra Kömürçü bazarıının yanına gəldilər. Yeməkxanada bir masada əyləşdi-lər. Orta yaşlı kişi masaya yaxınlaşıb, salam verib, soruşdu ki, nə yeyəcəksiniz?

- Bizə hələlik iki şış tikə və bir şüşə soyuq araq verin.

Ofisiant “baş üstə” deyib, mətbəxə keçdi. Bir neçə dəqiqədən sonra hər şey masanın üstünə düzüldü.

Vüqar yedikləri yeməyin pulunu ödəyib Nəsiblə Dənizkənarı bulvara gəzməyə çıxdı. Axşamçağı evə gəlib həyətdə domino oynaya-oynaya söhbət edirdilər. Vüqar bildirdi ki, səhər iş yerinə fabrikə gedim, məzuniyyət üçün ərizə yazım.

Artıq vaxta az qalmışdı. Vüqar tezdən fabrikdə oldu. İş yoldaşları onu instituta daxil olması münasibətilə təbrik etdilər. Vüqar sex rəisine dedi ki, məzuniyyətə çıxmamaq istəyirəm. Sex rəisi etiraz etmədi. Kadrlar şöbəsinin rəisi ərizənin üstünü yazıb Vüqara 22 iş günü məzuniyyət verdi. Vüqar elə həmin gün pulunu alıb evə getdi. Nəsiblə görüşüb dedi ki, mən hazırlam.

Bazar günü tezdən avtovağzalda oldular. Saratovkaya gedən avtobusa əyləşib yola düşdülər. Axşamüstü avtobus Saratovkaya çatdı. Oradan Şinixa getmək üçün 18 km yol qalmışdı. Vüqar qonşu kənddən olan “Niva” markalı maşının sürücüsü ilə danışdı. Sürəcü bildirdi ki, iki nəfər də tapa bilsəm gedəcəm, yox, gedən olmasa qalacam. Vüqar Nəsiblə məsləhətləşib dedi:

- O iki nəfərin də pulunu biz ödəyərik, qaranlıq düşməmiş gedək.

Yollar o qədər pis, çala-çuxur idi ki, 18 km yolu üç saatda getdilər. Nazdi ana Vüqarın üz-gözündən öpüb:

- Xoş gəldin, ay oğul. Nə var, nə yox? Necəsən?
Kimlə gəldin?

- Cox sağ ol, ay ana. Hər şey yaxşıdır, Nəsiblə gəldim.

- Lap yaxşı elədin, qadan alım.

- Bəs atam hani?

- Qadan alım, atan dünən dükana mal gətirməyə Kirovabada gedib. Deməyinə görə sabah axşam qayıtmalıdır.

- Lap yaxşı. Kənddə-kəsəkdə nə var, nə yox, ay ana?

- Nə olasıdı, qadan alım. Elə gördüğün kənddi. Hamı yaylaqdadır. Ay oğul, işini bir məktəbə vermisənmi?

- Hə, ay ana, qəbul da olmuşam.

- Allaha çox şükür. O məktəbi qurtarıb nə olacaqsan, a bala?

- Müəllim.

- Nə yaxşı. O gün Məhərrəm müəllim dükana gəlmişdi, atandan səni soruşdu. Deyirdi ki, görən Vüqar sənədlərini bir yerə veribmi? Atan da dedi ki, xəbərim yoxdur.

- Ay ana, məktəbə gəlib-gedən olurmu?
 - Hə, a bala, attestat verilir. Müəllimlər səhərdən axşama kimi məktəbdə olur.

- Bax, bu yaxşı xəbər oldu, ay ana.
 - Nəyi deyirsən, qadan alım?
 - Müəllimlərin məktəbdə olması, sabah məktəbə gedib müəllimlərlə görüşəcəm. Biri gün də yaylağa yola düşəcəm. Gedim bacım-qardaşımıla görüşüm. Oraları da neçə ildir görmürəm.

Səhər tezdən Nəsib onlara gəldi. Nazdı ana:

- Xoş gəlibsiz, a bala. Gəl, qalx yuxarı.
 - Vüqar oyanıb?
 - Coxdan durub başına dönüm.
 Vüqar pəncərəyə yaxınlaşıb Nəsibi evə dəvət etdi.
 - Qalx yuxarı, adama bir stəkan çay içib, məktəbə tərəf gedək.

- Gör ürəyimiz necə də düzdür. Elə mən də gəldim ki, səninlə düşüm məktəbin yanına, görək müəllimlər-dən kimlə görüşürük.

Nazdı ana çay süfrəsi hazırladı. Nəsib ikinci mərtəbəyə qalxdı. Nazdı ana Nəsibə əl uzadıb:

- Xoş gəlmisən, ay bala.
 - Cox sağ olun, Nazdı ana. Həmişə xoş günlərə gələk. Sizin də gözünüz aydın olsun, axır ki, Vüqar da instituta qəbul oldu.
 - Allah sizi qorusun. Sağ-salamat institutu bitirib işləyəsiniz.
 - Minnətdaram.

Vüqarla Nəsib çaylarını içib məktəbə tərəf getdilər. Məktəbin həyətində bir neçə müəllim və məzunlar da yanıb söhbət edirdilər. Vüqarla Nəsib müəllimlərlə görüşüb, hal-əhval tutdular.

Müzəffər müəllim Vüqardan nə işlə məşğulsan, sə-

nədlərini bir yerə vermişənmi, - deyə soruşdu. Nəsib bildirdi ki, APİ-nin filologiya fakültəsinə qəbul olub. Akif müəllim Vüqarı təbrik etdi.

- Ay Vüqar, de görüm Məhərrəm müəllimin xəbəri varmı? Onu bilirəm ki, çox sevinəcək.

- Akif müəllim, Məhərrəm müəllim məktəbdədir?

- Akif müəllim, bağışlayın, gedim Məhərrəm müəllimlə görüşüm.

Vüqarla Nəsib direktorun otağının qapısında dayanıb yavaşcadan qapını döyürlər.

- Buyurun.

Vüqar qapını açıb içəri keçəndə Məhərrəm müəllimayağa durub üzündən öpüb, dedi: - Danış görüm işin-gütün necədir? Gərək sənədlərini bir yerə verəydin.

Vüqar gülə-gülə dedi:

- APİ-nin filologiya fakültəsinə qəbul olmuşam, - deyib əlini cibinə salıb, tələbə biletini çıxarıb Məhərrəm müəllimə uzatdı.

111

Şahniyar müəllim:

- Mən bilirdim gec-tez instituta girəcəksən. Allah işini uğurlu etsin. Bax, bu gözəl xəbər oldu. Xalam oğ-lunun bir quzusunu gərək yeyək.

- Şahniyar müəllim, yaxşı bilirsiniz ki, xalan oğlu qonaqlıqdan qorxan kişilərdən deyil. Ancaq bu gün evdə yoxdur.

- Hara gedib ki, bu istidə?

- Anam dedi ki, Gəncəyə mal gətirməyə gedib. Bu gün-axşam üçün gəlməlidir.

- Bu gün olmasın, sabah olsun.

- Şahniyar müəllim, elə şeylər düzələndir, - deyib

Vüqarla Məhərrəm müəllim məktəbin həyətindəki bağda ağacların kölgəsində oturub şirin-şirin söhbət edirdilər. Nəsib onlara yaxınlaşıb, geri qayıtmaq istədi.

Ancaq Məhərrəm müəllim:

- Nəsib, sən niyə kənara çəkildin, yaxın gəl, söhbət edirik. Gizlin sözümüz yoxdur. - Nəsib də Vüqarın yanında əyləşdi. - A bala, sizdə nə var, nə yox? Dərslərin necədir? Sən nə vaxt gəlmisən?

- Müəllim, elə dünən axşam bir yerdə gəlmişik.
- Lap yaxşı.
- Neçənci kursa keçdin?
- Üçüncü kursa.
- Hər ikinizə uğurlar arzulayıram, Vüqarın instituta daxil olması xəbəri məni çox sevindirdi.
- Çox sağ olun, Məhərrəm müəllim. Nə yaxşı ki, sizin kimi müəllimlərimiz var.

- Yox, ay Nəsib, bu hər bir müəllimin vicdan borcudur ki, cəmiyyət üçün yaxşı insanlar yetişdirsin. Mən 1969-cu ildə Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirib, təyinatla bu məktəbə müəllim gəlmişəm. O ildən bu günə qədər iki şagirdimlə çox yaxın ünsiyyətdə olmuşam. Onlardan biri Qasım müəllimin oğlu Sabirdi, ikincisi isə bax, bu gün üz-üzə oturub söhbət etdiyimiz Vüqardı. O biri şagirdlərim və sən inciməyin. Hər bir yaxşı şagirdimin ürəyimdə yeri var. Ancaq bu iki şagirdimin yeri başqadır. Hər ikisi də eyni taleni yaşayıb. Hə, deyin görüm Bakıya nə vaxt qayıdacaqsınız?

- Məhərrəm müəllim, mən haradasa on günə qayıdacağam, ancaq Nəsib avqustun 25-28-nə qədər kənddə qalacaq.
- Sən nə tez qayıdırısan, ay Vüqar?
- Müəllim, bizim dərslər on gündən sonra başlayacaq.
- Hə, bildim. İnstallah, görüşərik. Məni bağışlayın, işim çoxdur, uşaqların attestatını yazıram.

- Oldu, Məhərrəm müəllim, işinizdən qalmayın, -
deyib Vüqarla Nəsib kəndə tərəf getdilər. Yol üstü
kənd adamları onları çay süfrəsinə dəvət edirdilər.

- Vüqar, çox sağ olun, Allah süfrənizi dolu eləsin, -
deyib yoluna davam edirdi.

Vüqar Nəsibə dedi:

- Mən sabah tezdən yaylağa gedəcəm. Getmək is-
təyirsənsə, birlikdə gedək.

- Nə ilə gedəcəksən?
- Ay Nəsib, hələ bilmirəm. Görüm Həsən əmi atı
versə, atla.

- Sən atla gedəcəksən, bəs mən?
- Bir şey fikirləşərik.
- Ay Vüqar, sən get-gəl, sonra nə vaxts olsa mən
gedərəm. Hələ düz bir ay buradayam.
- Necə istəyirsən. Onda mən səhər sübh tezdən
gedəcəm ki, axşama qədər qayıdım.

Vüqar tezdən Həsən əminin evinə getdi. Görüşüb
söhbət edə-edə evə qalxdılar. Güləsər bibi Vüqarın
üzündən öpüb dedi:

- Nə vaxt gəlmisən?
- Üç gündür.
- Tezdən xeyir ola?
- Xeyirdir, ay bibi. Yaylağa getmək istəyirəm. Necə
ildir getmirəm. Burnumun ucu göynəyir. Dedim, əgər
mümkündüsə Həsən əmi atı verərdi, onunla gedərdim.
- Ay kişi, atı gətir yəhərlə Vüqar yaylağa getmək
istəyir.

- Lap yaxşı, kimlə gedirsən?
- Tək gedirəm, Həsən əmi.
- Gəlsənə bir xurcun da odun yiğim aparasan.
- Həsən əmi, anam dedi ki, keçən həftə bir maşın
odun aparıblar.

- Lap yaxşı. Onda bəy çardağından aş, kəsə yolla get.

- Elə mən də siz deyən kimi fikirləşmişəm.

Güləsər bibi çay, yemək hazırlayıb süfrəyə gətirdi.

- Ay Vuqar, kişi atı yəhərləyənə kimi bir tıkə çörək ye.

- Çörək yemişəm, zəhmət çəkmə, bir stəkan çay içərəm.

Həsən əmi atı yəhərləyib şüşəbəndə qalxdı.

- Çörəyini-çayını iç, hava istiləşməmiş yola çıx.

- Yolcu yolunda gərək, - deyib Vüqar ayağa durdu.

- Mən gedim, axşama qayıtmalıyam.

Vüqar atı minib, qamçını havada yellədi. At sanki qanad açıb uçurdu. Bir neçə saatdan sonra Keçəldağda oldu. Atdan düşüb bacı-qardaşı ilə görüşəndən sonra kəndin ağsaqqalları ilə görüşdü. Onlardan hal-əhval tutub, öz binələrinə qayıtdı. Bacısı Vüqar üçün süfrə hazırlamaq istədi. Ancaq o, dedi ki, - hələlik çörək yemirəm, - deyib alaçıqdan bayırı çıxdı. Ətrafi nəzərdən keçirib, uşaqlığında mal otardığı yerləri, Arançılars yurdunu deyilən yerdən Göycə gölünə bir daha baxmaq ürəyindən keçdi. Bacısına bildirdi ki, mən Arançılars yurduna gedirəm. Deyəsən dağın döşündə qar var. Bir qab ver, gələndə qar götürim.

Vüqar atı minib Arançılars yurduna doğru yola düşdü. Keçəldağ adətən həmişə çənli-dumanlı olardı, ancaq həmin gün çox açıq səmalı, günəşli gün idi. Vüqar Arançılars yurduna çatıb, atdan düşüb, atı otlu yerə hörukleyib, hündür bir qayanın üstünə çıxbı, Göycə gölünə baxdı. Göycə gölü ilə üz-üzə on iki ay başı qarlı olan Murğuz dağı dayanmışdı. Dağın zirvəsindən həm Göycə gölünün, eyni zamanda Murğuz dağının təmiz, sərin havasını hiss edirdi. Vüqar orada aşiq Əkbər Cə-

fərovun “Alvíz, sən də, Murğuz, sən də” şeirini züzmünmə edirdi:

Yayda ellər yaylağısan,
Alvíz, sən də, Murğuz, sən də.
Maral, cüyür oylağısan,
Alvíz, sən də, Murğuz, sən də.

Şeirin o biri bəndlərini züzmümə ilə deyib qurtaran-
dan sonra Vüqarın gözləri yaşardı və ucadan aşıqsayağı
oxudu:

Ocaq yanar, közü qalar,
Şair deyər, sözü qalar.
Əkbərin də gözü qalar,
Alvíz, səndə, Murğuz, səndə.

115

Vüqar qayanın zirvəsindən enib qar olan çökəkliyə tərəf addımladı. Əlləri ilə qarın üstünü təmizləyib, qabı qarla doldurub, atı minib binəyə qayıtdı. Artıq gün-günortadan keçmişdi. Geri qayıtmaq haqqında düşünürdü. Bacısı bildirdi:

- Nə fikirləşirsən? Gəl otur, nahar et, sonra yola çıx. Səhər gələndə də çörək yemədin. Acından öldün.
- Hə, bacı, düz deyirsən, bərk acmışam. Çörək yeyib, sonra gedəcəm. Aparıb atı Həsən əmiyə verməliyəm.

Vüqar bacısı ilə görüşüb, kəndə qayıtdı. Atı Həsən əmiyə verib, təşəkkür etdi.

- A bala, bu axşam da bizdə qal, söhbət edək.
- Həsən əmi, qalardım, ancaq səhər evdən çıxıb gələndə anama deməmişəm. Anam nigaran qalar. Ona görə getməliyəm.

Vüqar evə gəldi. Nazdı ana Vüqardan nigaran qalmışdı:

- A bala, səhər tezdən çıxmışan. Gedəndə heç olmasa hara getdiyini deyərdin, ac-susuz öldün. Gəl otur, bir qismət çörək ye.

- Yemirəm, ay ana. Güləsər bibim yemək verib. Oradan da yaylağa getdim. Qardaş-bacımla da görüşdüm. Oraları gəzib qayıtdım.

- A bala, kimlə getmişdin?

- Tək getmişdim, ay ana.

- Piyada getmişdin?

- Yox, Həsən əminin atı ilə getmişdim.

- Allah köməyi olsun, həmişə əlimizdən tutur.

- Ay ana, atam gəlmədi?

- Yox, a bala, ola bilsin bu axşam gəlsin.

Vüqar çay-çörək yeyib, yatağına uzanmışdı. Məktəbdən bir az qabaqda “Niva” markalı maşın dayanıb siqnal verdi. Nazdı ana dedi:

- Deyəsən atandı gələn.

- Ay qız, qabağıma gəl, mənə kömək et.

Vüqar əynini geyib atasını qarşılamaya getdi.

Mikayıl kişi Vüqarı görüb təəccübləndi:

- Nə vaxt gəlmisən?

- Dörd gündür.

- Deməli, mən çıxmışam, sən gəlmisən. İş-güçün necədir?

- Şükür Allaha, yaxşıdır. Məzuniyyətdəyəm.

- Bəs deyirsən beş-altı gün qalib gedəcəm, məzuniyyətin nə tez qurtarır. Qal, mənə ot biçininə kömək et, hava belə xoş keçsə, həftənin sonuna kimi biçin başlayacaq.

- Ay ata, qala bilmərəm. On gündən sonra dərsim başlayır.

- Nə dərs, a bala?

Nazdı ana gülərək:

- Elə bilirəm özü sənə deyib. A kişi, müştuluğumu ver, instituta girib.

- Eh, ay arvad, hardadı bizdə o bəxt, - deyib qızları səslədi. - A qızım, isti su gətir, ayaqlarımı suya qoyum. Bərk yorulmuşam.

Qızlardan biri Vüqarın cibindən tələbə biletini götürüb Mikayıl kişiye verdi.

- Ay ata, anam düz deyir. Qaqaş instituta qəbul olub.

- Lap yaxşı. Xeyirli olsun, sağ-salamat qurtar, aparıb Murguzda qurbanını kəsəcəm. Hansı instituta girmisən, a bala?

- APİ-yə. Azərbaycan dili-ədəbiyyat fakültəsinə.

- Deməli, Azərbaycan dili-ədəbiyyat müəllimi olacaqsan.

Vüqar bir neçə gündən sonra hazırlaşıb Bakıya qayıdı. Atası Mikayıl kişi oğlunun təmənnasız instituta girməsinə görə Vüqara 800 manat pul verdi ki, gedəndə özünə əyin-baş al. Vüqar köhnə univermağa gedib, özünə kostyum və lazım olan bütün şeyləri alıb evə gəldi. Artıq sabahdan dərslər başlayırdı.

Vüqar tezdən durub instituta getmək üçün hazırlaşırıdı. Filologiya fakültəsinin binası Təzə bazarın yaxınlığında idi. Vüqar tələbə biletini göstərib, binaya daxil oldu. Fakültənin dekanı bütün tələbələri bir böyük auditoriyaya toplayıb, qruplara bölüb bildirdi ki, adları oxunan tələbələr çıxıb dəhlizdə gözləsinlər. Beləliklə, hər qrupda 25 tələbə vardı. Həsən müəllim birinci və ikinci qrupları bir yerə toplayıb, hər qrup üzrə qrup nümayəndəsi seçdi.

Həsən müəllim gün ərzində bir neçə dəfə auditoriyaya daxil olur, qrup nümayəndələrindən dərslərin

gedişati haqqında sorğu-sual edib gedirdi. Beləliklə, bir aylıq dörs günləri başa çatdı. Professor, müəllimlər altı aylıq tapşırıqlarını verib, tələbələrlə sağıllaşdırıldılar. Dekan Həsən müəllim qrup nümayəndələrinə bildirdi ki, kimin nə çətinliyi olsa, fakültənin katibəsi Dürdanə xanıma müraciət edə bilər. Beləliklə, bütün uşaqlar yoxlama yazı işlərini, tapşırıqlarını alıb yaşadıqları doğma rayonlarına qayıdırıldılar. Bu uşaqlar bir də gələn ilin yanvar ayının üçündə görüşəcəkdirler. Bir aylıq dörs vaxtı uşaqlar bir-birinə doğmalaşmışdır. Biri-birinə ünvan verirdilər. Kimin nə çətinliyi olsa məktub vasi-təsi ilə bildirərdilər.

Vüqar 1983-cü ildə V.İ.Lenin adına API-nin filo-logiya fakültəsinə qəbul olandan bir qədər sonra atası Mikayıl kişi ilə Nazdı ana Vüqar üçün qız tapıb evdən-dirmək istədilər. Nazdı ana bir neçə qızın adını sada-ladı.

- Ay oğul, özün seç, hansını istəyirsən, ona elçi gedək.

Ancaq Vüqar heç birlə razılıq vermir. Vaxtile istədiyi qızı almadiqları üçün Vüqar da valideynlərinin de-dikləri ilə razı olmurdu. Vüqar anasına dedi:

- Fabrikdə özümlə işləyən qız var, mən onu istəyi-rəm.

Mikayıl kişi ilə Nazdı ana:

- Ay bala, biz onları tanımiriq. Bilmirik necə ailədi-lər. Gəl ətəyindən daşı tök, öz kəndimizdən kimi de-yirsən alaq.

Vüqar anasına:

- Vaxtında siz məni eşitmədiniz, beş manatlıq bir yaylıq nə idi ki, aparıb Pərvanənin başına bağlayıb ad etmədiniz. Mənim sinəmə od vurdunuz. Mən hələ də yanıram...

- Ay oğul, ağıllı ol. Bir işdi olub keçdi. Gəl sən onu unut.

- Yox, ay ana, unuda bilsəydim çoxdan unudardım. Ölənə qədər o yara mənim ürəyimdə qalacaq.

Aylar, illər bir-birini əvəzləyirdi. 1985-ci ilin dekabr ayının sonu idi. Mikayıl kişi ilə Nazdı ana Bakıya - Vüqarın yanına gəlmişdilər. Mikayıl kişi qardaşı Cəvansırin evinə getmişdi. Evdə Vüqarla Nazdı ana idi. Nazdı ana Vüqara dedi:

- Ay bala, nə deyirsin. Atan sənə görə gətirib məni. Deyir, onu başa sal. Sənə mən nə deyim, uşaq deyilsən.

- Ay ana, mən sözümü demişəm. Bu dəfə siz deyən yox, mən deyən olacaq.

Aradan iki-üç gün keçmişdi. Nazdı ana dedi:

- A bala, bizi qız yaşayan yerə kim aparacaq? Oranı taniyan bir yaxın adam varmı?

- Var, ay ana. Deyəcəm sizə o evə aparacaqlar.

- Kimdir o, a bala?

- Zaman kişinin oğlu Nəsib.

- Onda onu get gör, saat beşdə bizi aparsın.

- Oldu, ay ana, gedim Nəsibə deyərəm.

Vüqar qızı zəng edib bildirir ki, axşam bizimkilər sizə gələcəklər.

Vüqar qızla danışandan sonra Nəsibə deyir ki, axşam bizimkiləri qız evinə apar.

- Ay Vüqar, bu nə sözdür. Axır ki, dediyindən dönmədin. Allah xeyirlisindən etsin.

- Cox sağ ol, ay Nəsib.

- De görüüm, qız bilirmi?

- Hə, zəng edib demişəm.

- Ay Vüqar, neçə nəfər gedəcək?

- Yeddi-səkkiz nəfər olacaq. İki taksi bəs edər.

- Oldu, qardaş. Onda mən də Cavanşir əminin evinə gəlim.

- Hə, ora gel.

Nəsib onları qız evinə apardı. Saat doqquzda qayıtlar. Nəsib Vüqara bildirdi ki, qız evi “hə” cavabı verdi. Mikayıl kişi dedi ki, gedək evə, məsləhətləşək, görək nişan üçün Vüqar nə deyir.

- Qardaş, səni təbrik edirəm!

- Cox sağ ol, ay Nəsib, sənə də əziyyət verdim.

Nazdı ana:

- Ay bala, nişanı nə vaxta salaq?

- Ay ana, ən gözəl vaxt Novruz bayramıdır. Qızı da deyərəm, o vaxt gələcəyik.

- Hə, lap yaxşı, yaya da toyu salariq.

- İnsallah, ay ana.

1986-cı il mart ayının 20-də Vüqar nişanlandı. Elə nişanda da toyun vaxtını müəyyən ayların birinə təyin edirlər. Həmin ilin avqustunda Vüqarın toyu oldu. Vüqar həyat yoldaşı ilə bir neçə gün kənddə qalandan sonra Bakıya qayıdlılar.

İllər-illəri əvəz edirdi. Beləliklə, institutu bitirib müəllim kimi işə başladılar. Vüqar da Bakı şəhərindəki məktəblərin birinə Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi düzəlir. Vüqar müəllim işlədiyi ilk aylardan erməni separatçıları Azərbaycanda ərazi iddiası ilə terror törədir, dinc camaati isti ev-eşiyindən didərgin salırıldılar. Moskva isə erməni separatçılarının bu hərəkətlərinə həmişə olduğu kimi yenə də göz yumurdu.

1990-cı ilin yanvar ayının 19-dan 20-nə keçən gecə, saat 23:30-da Bakı şəhərinə Sovet İttifaqının qoşun hissələri fövqəladə vəziyyət elan edilmədən yeridilmiş və dinc əhaliyə divan tutulmuş, yüzlərlə insan qətlə yetirilmişdi. Fövqəladə vəziyyət elan edildikdən sonra isə

Bakı şəhərində 21 nəfər öldürülmüşdü.

Həmin gün Vüqar "Salyanski" deyilən yerdə tankın sepləri altında qalan bir nəfərin cəsədini, 30-dan çox bir çalaya toplanmış cəsədləri görəndən sonra Sovet ordusuna və onun başında dayanan M.S.Qorbaçova nifrəti daha da çoxaldı.

Həmin vaxt Neftçala və Lənkəranda 8 nəfər qətlə yeridilmişdi. Sovet qoşunlarının qanunsuz Azərbaycana gəlməsi nəticəsində rayonlardan 146 nəfər öldürülmüş, 744 nəfər yaralanmış, 841 nəfər isə qanunsuz olaraq həbs olunmuşdu. Hüquqşunaslar bildirdilər ki, Azərbaycanın Konstitusiyası kobudcasına pozulub, dinc əli silahsız insanların hüquqları tapdalanıb.

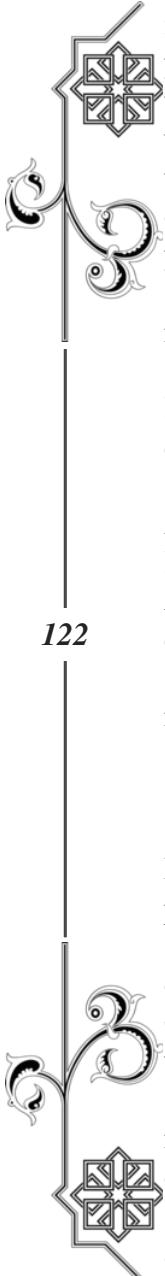
Bu faciə ağır olsa da, həm də Azərbaycan xalqının mətinliyini göstərdi. Sovet ordusunun bu qədər qəddar olduğunu Vüqar heç vaxt ağlına gətirməmişdi.

Azərbaycan xalqı yanvarın 22-də "Azadlıq" meydانına yığışıb 20 yanvar şəhidlərinin dəfnini ilə əlaqədar matəm yürüşü keçirdi. Yürüsdə iki milyona yaxın vətəndaş iştirak edirdi.

Həmin vaxt Azərbaycanın tanınmış ziyalıları Sovetlər birliyinə öz etirazlarını bildirərək Kommunist Partiyasının biletlərindən imtina edirdilər. Vüqar da partiya biletini atıb şəhidlərin qırx mərasiminə qədər məktəbə getmədi.

Məktəbin direktoru Sovet Mehdiyev Vüqara xəbər göndərir ki, işləmək istəyirsə, gəlib dərsini keçsin. Vüqar xəbəri eşidib məktəbə gedir. Direktorla söhbət edib bildirir ki, sabahdan dərslərimi keçəcəm. Sovet müəllim ona deyir ki, mən sizə inanıram.

Vüqar iki aylıq fasilədən sonra işə çıxır. Ancaq dərslərini çox könülsüz keçir. Onda Rus imperiyasına qarşı nifrət, kin hissi çox güclü idi. O, şagirdlər Rus

imperiyasına qarşı nifrət ruhunda mübarizəyə hazırla-
yırdı. Uşaqlara deyirdi ki, vətənpərvərliyin ən ali zir-
vəsi - şəhidlikdir. Vətənin qorunması, müdafiəsi
uğrunda canından, qanından keçərək şəhidlik zirvəsinə
ucalmaq ən böyük şərəfdır. Bu ucalığa yüksələnlərin
ömürləri nə qədər qısa olsa da, şərəfli yol sayılır. Bu
yolda Vətənin oğul və qızları Azərbaycan tarixinə də
şərəfli iz qoydular. Vüqarın uşaqlara dediyi bu sözləri
müəllim yoldaşlarından biri Sovet müəllimə çatdırır.

Günlərin bir günü məktəbin direktoru Vüqar müəllimi otağına çağırıb bildirir ki, dərsdə uşaqlarla nə haqqında danışmışan?

- Şagirdlərə izah edirəm ki, vətənpərvər olmaq lazımdır. Ruslar və ermənilər tarix boyu bizim düşmənlərimiz olub. Ruslar bizi həmişə əsarət altında saxlayıb. Ancaq bu gün Azərbaycan xalqı oyanıb, bu zülmədən qurtarıb, müstəqil olmalıdır.

- Ay oğul, bir az təmkinli ol. O dediklərini uşaqlara müləyim tərzdə başa sal. Artıq söz-söhbətlər olmasın.

Vüqar:

- Oldu Sovet müəllim, - deyib otaqdan çıxdı.

Demək olar ki, məktəbdə kişi müəllimləri az idi. Maaşın aşağı olmasına görə müəllimlər öz xahişləri ilə peşəsindən uzaqlaşırıldılar.

Günlərin bir günü Vüqar müəllim də ərizəsini yazıb direktorun yanına getdi. O, qapını döyüb içəri keçdi. Əlindeki ərizəni direktorun qarşısına qoyub bildirdi ki, üstünü yazın, mən də gedim.

Sovet müəllim başını yuxarı qaldırıb diqqətlə Vüqar müəllimin sifətinə baxıb, - ay oğlum, nə üçün işdən çıxırsan?

- Sovet müəllim, mən kirayədə qalıram, özüm də ailəliyəm, buradan aldığım maaşla dolanmaq mümkün

deyil. Ona görə işdən çıxmaq istəyirəm.

- Vüqar müəllim, onda özünüzə iş yeri tapın, sonra mən sizi işdən azad edərəm.

- Sovet müəllim, əmək kitabçasız məni işə götürməzlər.

- Onu düz deyirsən. Nə isə, fikirləşək, sənin də işin düzəlsin.

O, kadrlar şöbəsini otağına çağırıb bildirdi ki, Vüqarın əmək kitabçasını bir həftəlik özünə ver.

- Oldu, Sovet müəllim, - deyib əmək kitabçasını gətirib Vüqar müəllimə verdi.

O, direktora təşəkkür edib, iş axtarmaq üçün fabrik, zavodlara müraciət edir. Ancaq onun əmək kitabçasında müəllim sözü yazıldığına görə heç bir təşkilat onu işə götürmür. Vüqar işədüzəlmə bürosuna müraciət etməli olur. Onun əmək kitabçasına baxıb, tikinti idarəsinə telefon açıb xahiş edirlər ki, sabah sizin yanınızda bir nəfər gələcək, onu işlə təmin edin.

Vüqar oradan məktəbə gedib, əmək kitabçasını Sovet müəllimə verib bildirdi ki, tikintidə iş tapdım. Əmək kitabçamı yazıb verərdiniz, mən gedim.

Vüqar əmək kitabçasını tikinti idarəsinin kadrlar şöbəsinə verib bildirdi ki, işə düzəltmə idarəsindən göndəriblər.

- Hə! Bildim. Dünən zəng edib deyiblər. Bu gündən işləyirsən, yoxsa sabahdan gəlmək istəyirsən?

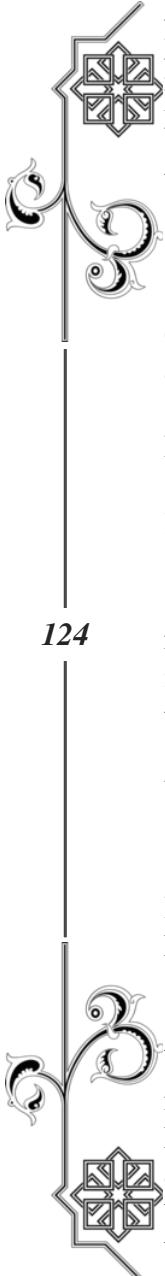
- Elə bu gündən işləyim.

- Lap yaxşı.

Vüqar həmin gündən tikintidə işə başlayır.

1998-ci ildə tikinti idarəsi bağlanır. Vüqar ticarətlə məşğul olur. Arada kəndə gedəndə Məhərrəm müəllimlə görüşür, bir-birlerindən hal-əhval tuturlar.

Vüqar neçə illər idi ki, nə Pərvanəni, nə də ki, sinif

yoldaşlarını görmürdü. 2006-cı ilin payız günü idi. Sınıf yoldaşı Baba onu kızının toyuna dəvət etmişdi. Toy Bakı şəhərindəki şadlıq saraylarından birində idi. Vüqar dəvətnamədə göstərilən vaxtdan bir neçə dəqiqə tez gəlmişdi. Şadlıq sarayının dəhlizində onu Baba qarşılıdı.

- Xoş gəlibsən, keçin içəri.
- Həmişə belə xoş gününə gələk, Allah mübarək eləsin. Narahat olma, burada gözləyirəm, görün tanış adamlardan kimi görsəm, onlarla oturacam.

- Yox, ay Vüqar, sizin üçün ayrıca masa açdırmışam. Baş tutsa sənin üçün sürpriz olacaq.
- Ay Baba, əgər mümkünürsə mənə ucundan-qulığından danış görüm nə məsələdir.

- Səbrli ol, ay Vüqar, beş-on dəqiqəyə biləcəksən. Aradan bir neçə dəqiqə keçmiş Xəzər Dəniz Donanmasının Sərhəd Xidmətinin rəisi Nəsrəddin Quliyev içəri daxil oldu. Onlar görüşüb bir-birindən hal-əhval tutub, söhbət edirdi. Baba bildirdi ki, keçin siz əyləşin "N" sayılı masada. Nəsrəddinlə Vüqar keçib əyləşdilər. Yavaş-yavaş həzin musiqi sədaları eşidilirdi.

Baba sınıf yoldaşları ilə masaya yaxınlaşıb:

- Buyurun, tanış olun, Maarif, Sənan, Sakit, Hafız, İlham və qızlarımızdan Pərvanə. - Baba yaxınlaşıb dedi ki, - Ay Vüqar, sürpriz bax bu idi. İyirmi səkkiz ildən sonra sınıf yoldaşlarımıza birlikdəyik.

Vüqar da bu gözəl gün üçün Babaya təşəkkürünü bildirdi. Operator toy sahibi Babanın tapşırığı ilə kamerasını masaya tərəf çevirdi, kameralının yaddasına köçürməyə başladı. Pərvanə Babadan xahiş etdi ki, operatora bildirin məni çəkməsin. Baba Pərvanədən səbəbini öyrənəndə bildirdi ki, istəmirəm, sonra söz-söhbət olsun.

- Eh, ay Pərvanə, o vaxtdan artıq iyirmi səkkiz il keçib. O söhbətləri yaddan çıxarın. Hər ikinizin ailəsi, uşağı var. O illər arxada qaldı...

Vüqar narahat idi. Hərdən gözaltı Pərvanəyə baxır, orta məktəb illərini, ötüb keçən günləri xatırlayırdı:

- Pərvanənin nə günahı var? Vaxtında bizimkilər elçi getsəydilər, başına bir yaylıq bağlaşaydılar, belə olmazdı...

Toyun səsi aləmi başına götürmüdü. Vüqarın şagird yoldaşları yeyib içir, oynayıb şənlənirdilər. Şəkil çək-dirmək məsələsi gələndə Pərvanə kənara çekildi. Baba ona yaxınlaşıb:

- Ən xoş, əziz günüümüzdür. Neçə illerdən sonra həmimiz bir yerdəyik, şəkil çəkdirək.

Pərvanə kövrəldi:

- Sağ ol, Baba. Çox istərdim çəkdirəm. Amma söz-söhbət olacağından qorxuram.

Vüqar Pərvanənin sözünü eşidib dilxor oldu. Axşam saat on birə kimi toy davam etdi.

Şagird yoldaşları, tanışları, dostları nə qədər xoş sözlər desə də, Vüqarın üzünü güldürə bilmədilər. O gecə Vüqar üçün qəm-kədər dünyasına çevrilmişdi.

Pərvanə də ötüb keçən günləri xatırladıqca göz yaşlarına boğulub nələr çəkirdi. Vüqarın geyimi, davranışları, məclisdə öz yerini bilməsi, ziyalılılığı Pərvanəni yandırıb yaxırdı:

- Qismət olsayıdı, indi Vüqarın yanında olardım. Ona belə həsrətlə baxmazdım. Görünür bizim taleyimizi Tanrı özü belə yazıb, - deyib məclisdən çıxdı.

O axşam Vüqar da narahat anlar, dəqiqələr yaşadı. Özünü nə qədər ələ alsa da, ötüb keçən günlərin təsirindən çıxa bilmədi.

O vaxtdan illər ötdü, aylar keçdi. Ən dərin yaralar

sağaldı. Amma Vüqarın qaysaq bağlayan yaraları sağılmadı. Hər dəfə kəndə yolu düşəndə bu yaraların sıziltisi, ağrısı canından çıxmadı.

Elə-obaya gedəndə Məhərrəm müəllimlə görüşər, yaddan çıxmayan, unudulmayan o illərə qayidardılar. Məhərrəm Bağırov Vüqarı çox isteyirdi.

- Sən mənim ürəyimdəsən, heç zaman səni unutmuram. Qasım müəllimin oğlu Sabiri də tez-tez xatırlayıram. Mənim istəkli şagirdim olub. Sizin hər ikiniz övladları qədər mənə doğmasınız.

Eşitmışəm qəzetlərdə, jurnallarda yaxşı, dəyərli yazarların çıxır. Onları bir yerə yiğ, yaxşı bir kitab çap elətdir.

- Baş üstə, elətdirərəm.

2013-cü ilin yaz ayları idi. Vüqar tələbə yoldaşı Viddadi müəllimin oğlunun toy məclisində iştirak edirdi. Allahşükür müəllim üzünü Vüqarla, Nəsir tutub:

- Sizin təşkilatçılığınız xoşuma gəldi. Ürəyimdə bir arzum var, onu ancaq siz reallaşdırı bilərsiniz.

- Nə arzudur o? Gütüm çatsa can-başla yerinə yetirərəm.

Allahşükür müəllim gülümsündü:

- Tələbə yoldaşlarını bir yerə yiğib, yaxşı bir görüş təşkil etmək ürəyimdən keçir.

Vüqar Allahşükür müəllimə dedi ki, bu çox çətin işdir. Gör nəcə illərdi, hərə bir rayonda yaşayır. Onları axtarıb tapmaq o qədər də asan məsələ deyil. Amma mən çalışaram...

Vüqar səhəri gün arxivə getdi. Tələbə yoldaşlarının ünvanına tapıb, hər birinə məktub yazdı. ADPU-nun filologiya fakültəsinin dekanı professor Buludxan Xəlilovla danışıb (iyirmi səkkiz ildən sonra) heç zaman unudulmayan bir görüş təşkil etdi. Tələbə yoldaşları bu

görüşü təşkil etdiyi üçün Vüqara dönə-dönə təşəkkür edib, sağ ol dedilər.

Bu görüşdə dillər də danışdı, baxışlar da toqquşdu. Bir-birilərini sevənlər də büləbül kimi dil açdı...

Allahşükür müəllim hamidan çox sevinirdi. Vüqarı qucaqlayıb: - Sən dağlar aslanısan. Yaxşı ki, bu görüşü təşkil etdin. İllərdən sonra bir-birimizə qovuşduq. Daha ölsəm də dərdim yoxdur.

Bu görüş barəsində Vüqar “Azərbaycan müəllimi”, təhsil jurnalında dəyərli yazılar çap etdirdi.

Vüqar təşkilatçı, böyüyün, kiçiyin yerini bilən adamdı. Sadəliyi, səmimiliyi ile hamı tərəfindən özünə hörmət qazanan şəxsiyyətdi. Qocaman jurnalist İdris Hacızadə ilə yaxından dost idi. Bilmədiklərini ondan öyrənirdi.

Bir dəfə söhbət zamanı İdris müəllim ona deyir:

- Səni bir şəxslə tanış edəcəm. Bu tanışlıqdan ömrünün üstünə ömür gələcək.

127

Vüqar:

- Ay İdris müəllim, o adam kimdir?
- “Bütöv Azərbaycan” qəzetiinin təsisçisi, xalqını, vətənini ürəkdən sevən Tamxil Ziyəddinoğludur.

Vüqarla Tamxil müəllimin tanışlığı beləcə başlayıb, dostluğa çevrilir. Vüqarın yazıları “Bütöv Azərbaycan”ın hər sayında işiq üzü görür.

Günlərin birində Tamxil müəllim Vüqara deyir:

- Sabir müəllimi tanıyırsan, sizin eloğludur.
- Haqqında eșitmışəm. Biz orta məktəbdə oxuyanda Məhərrəm müəllim onu təriflər, haqqında xoş sözlər deyərdi.

Tamxil müəllim:

- Gedə, səni Sabir Hüseynovla tanış edim.

Onlar “Kənd həyatı” qəzetiinin redaksiyasına gəlib

Sabirlə görüşürler. Tamxil müəllim gülə-gülə:

- Vüqar yerlindir. Sizi tanış edib, borcumdan çıxdım.

Sabir Tamxil müəllimə təşəkkür edib razılığını bildirir.

Az vaxt ərzində Vüqarla Sabirin tanışlığı dostluğa çevrilir. Keçdikləri həyat yolu bir-birinə bənzeyən dostlar çay süfrəsi arxasında ötən günlərdən danışar, müəllimlərindən söhbət açardılar.

Sabirin iş otağında əyləşmişdilər. Vüqar kitabları nəzərdən keçirib:

- Bu kitab nədən bəhs edir, nə vaxt yazmışan?

Sabir ayağa durub “Həsrətə bükülən məzar” kitabına avtoqraf yazıb Vüqara verir:

- Oxu, sonra fikrini deyərsən.

Üç gündən sonra Vüqar Sabirin yanına gəlir:

- Kitabı axıracan oxuyub, ağlamışam, elə bil mənim həyatımı yazmışan.

- Yox, ay Vüqar, öz həyatımı, keçdiyim ömür-gün yolumu qələmə almışam.

- İcazə versəydin kitab haqqında yaxşı bir açıqlama verərdim.

- Sağ ol, Vüqar, sonra söz-söhbət olar.

Vüqar dedi:

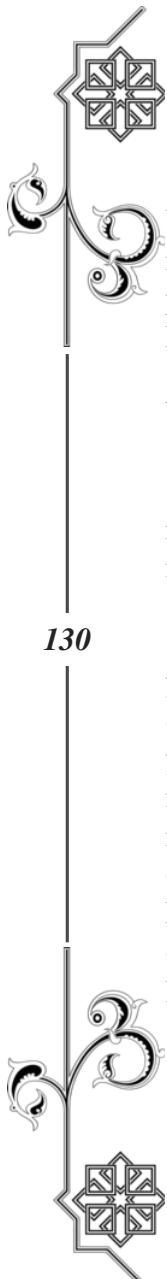
- Xavərin qaçırlımağı gözlərim öündən getmir. Altıncı sinifdə oxuyurdum. Onuncuların son imtahani idi. Xavər məktəbə atası ilə gəlmişdi. İmtahandan çıxanda qızı atasının əlindən alıb qaçırdılar. Kişi ağlaya-ağlaya yumağa dönmüşdü.

Vüqar müəllimin danışığından sonra Sabir Hüseynov kitab rəfinə söykənib, əllərini qoynuna qoymuşdu. Xəyallar onu çox uzaqlara - yetmişinci illərə aparmışdı...

Bir həftədən sonra Vüqar Sabirin “Həsrətə bükülən

məzar” kitabı haqqında çox səmimi, kövrək hissələri tərpədən bir yazı yazmışdı. Sabir həmin yazıya görə dönə-dönə Vüqara təşəkkür etdi:

- Sağ ol, çox təsirli yazmışan, oxudum, kövrəldim.
Yenidən o illərə qaytardın məni.

İndi ömrünün 60-cı dolayından geri boylananda Vüqar müəllim bu illərin hədər keçmədiyinə görə mənəvi rahatlıq tapır. El arasında belə bir deym var: “Papağı nahaqdan günə yandırmayıb”. Bir ziyalı şəxsiyyət kimi onu səciyyələndirən xüsusiyyətlə mənəvi dəyərlərə, xalqın taleyinə, el-obaya bağlılıq Vüqar müəllimə başucalığı gətirmişdir.

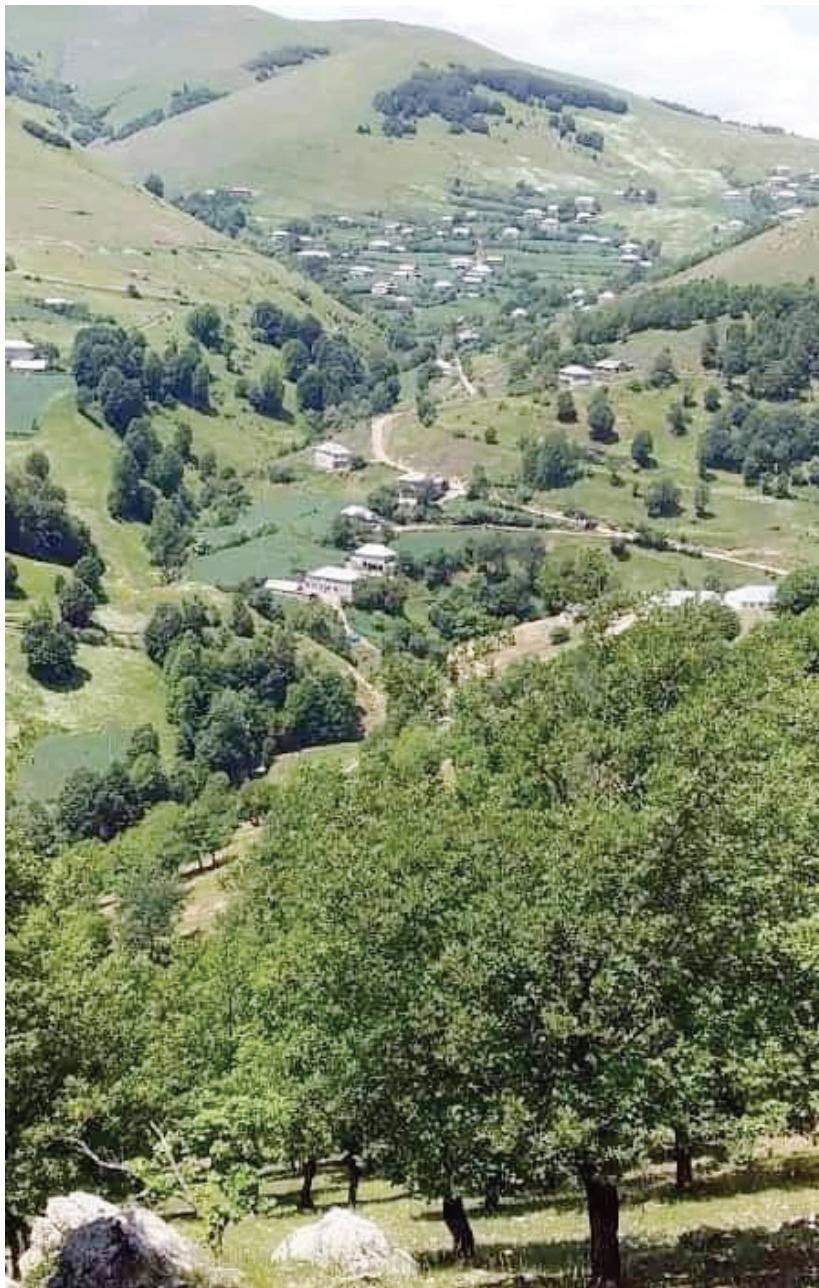
Vüqar müəllim çox incə zövqlü ziyalıdır. Sənətə, sənətkara, ədəbiyyata, musiqiyə qiymət verməyi bacarıır. Bədii ədəbiyyatın, xüsusilə şifahi xalq ədəbiyyatının vurğunuñudur.

Vüqar müəllim deyir:

130

- Milyon illərdir ki, insanlıq yol gedir. Hamımız bu yolun yolcularıyıq. Biz bu yolun sahibi deyilik. Olsa olsa qərib yolcularıyıq. Biz də bu yolu keçib gedəcəyik. Ancaq izimiz qalacaq. Arxamızca gələnlərin nəfəslərini boynumuzun dalında hiss edəcəyimiz o biri nəsillər bizi həmin izimizdən - əməllərimizdən tanıya-caqlar. Onda gəlin bu əbədiyyət yolundan elə keçək ki, xeyirli əməllərimizin işığından, sədaqətli ürəyimizin döyüntüsündən, bir də qocalmayan məhəbbətimizin həyat nişanələrindən tanışınlar bizi...

ЗАЩИЩАТЬСЯ... Б.Н. Астанин

Q E Y D

Hüseyn Məmmədov

XATİRƏLƏRİN İZİ İLƏ

Yıqlımağa verilib: 20.05.2021

Çapa imzalanib: 26.05.2021

Ş.c.v: 14.5

Tiraj: 100